

پروژهی خویندنهوه بو هممووان

زنجیره کتیبه‌گانی بریار «۱۴»

سالووی

منندی اقرأ الثقافی
www.iqra.afsamontada.com

ناماده کردن و وهر گپرانى
به‌رزان نه‌بونه‌کر

منتدى اقرأ الثقافي

-----
www.iqra.ahlamontada.com

بالوونئی حه کیم

نامه کردن ووه رکیترانی

به رزان نه بو به کر

چاپی به کیم

۱۴۳۶ ک - ۲۰۱۵ ز

نـاوى كـتـيـب: باـلوـلى حـهـكـيـم

ثـامـادـهـكـردنـو وـمـرگـيـرـانـى: بـهـرـزـان ئـهـبـوبـهـكـر

دـيـزايـن: گـوڤـارـى بـرـيـار

تـيـراژ: ۲۰۰۰ دـانـه

نـۆبـهـى چـاپ: يـهـكـهـم

سـالـى چـاپ: ۲۰۱۵

ژـمـارهـى سـپـاردن: له بهـرپـۆهـبـهـرايـهـتى گـشتى كـتـيـبخـانـه گـشتـيـهـكان

ژـمـارهـى سـپـاردنـى « ۱۱۷۵ » يـ سـالـى « ۲۰۱۵ » يـ پـيـدراوه.

مافى چاپو په خشکردنى پاريزراوه

بەناوى خۇداى بەرزو بى ھاوتا

پېشەكى..

ئەم كىتپە، گولبىزىرىكە لە چىرۆكۈ داستانو بەسەرھاتى بالوولى حەكىم و دانا، بالوول.. عارفىكى دونيانەويستو زانايەكى پايەبەرزو حەكىمىكى بە ئەزموونو مامۇستاي عاقلان بوو..

بالوولى حەكىم.. ھەموو رۆژەكانى ژيانى، پەندو چىرۆكۈ ئامۇژگارى بوو، سەرجم ژيانو ھەلۇيىستو كردارو رەفتارو گوفتارەكانى، ليوان ليوبوون لە پەندو ئامۇژگارى.. ئەو كەسەبوو كە خەلىفەو زانايان و فەرمانرەوايان، ھەمىشە داوايان ليكردوو، كە ئامۇژگاريان بكات، بە قسە نەستەقەكانى گولۇپرژىنيان بكات..

بالوولى حەكىم.. بۇ ھەموو كىشەيەك چارەسەرى گونجاوى لاجووه، بۇ ھەموو پرسىيارىك وەلامىكى بەجىو بەھىزى لاجووه، بۇ ھەر گرفتىك پېشنىارى بەسوودو پەسەندى لاجووه..

حەكىم ئەو كەسە بوو كە ھەمىشە لە بىرى ھاوكارى و يارمەتيدان و دەستگىرۇيى كەسانى ستەمدىدەو بى نەواو ھەژاراندا بوو.. ھەموو كات خۇى فەرامۇش كردوو، بۇ خەلكى، حەكىم خۇنەويستو دونيانەويستو زاھيدو عارفىكى سەردەمى خۇى بوو!

خوينەرانى ئەزىز.. پەرتووكى بالوولى حەكىم، كۆمەلىك چىرۆكۈ بەسەرھاتو داستانو ھەلۇيىستى ناوازدى بالوولى حەكىمە.. چىرۆكەكانى حەكىم ژمارەيان زۆرە، بەلام ئىمە ھەولمانداوھ گولبىزىرىك لە چىرۆكەكانى «حەكىم» تان پېشكەش بكەين،

كە باس لە بىرتىژى و لىھاتوويى و زىرەكى و دانايى بالوولى ھەكىم دەكەن، بە
خویندەنە و ھىيان ھەم چىژ و ھەردەگرىن و ھەم سوود و پەند..

ھىوادارىن كاتىكى خۆش بەسەربەرن، لەگەل ھىكمەت و دانايى، پەند و نامۆزگارىي،
وتەى جوان و پەرمانا، تىكەل بە بزە و پىكەنىن و قسەى خۆش و بە توپكل، لەگەل
ھەكىمى دانا، بالوولى مامۆستاي عاقلان!

ئومىدەوارم بە گوڤى دل، چىرۆكەكانى ژيانى ھەكىمى دانا بخوینىنەو، تا سوود
لە دانايى و بىرتىژى و ھەلۆيستە ناوازەكانى و ھەربگرىن.. چونكە تىروانىن و ھەلۆيست و
بىرۆكەكانى ھەكىم، دەگمەن و كەم و ینەن..

ھىوادارم.. توانىبىتەمان مەلۆپەكى دىكە، بۆ سەر خەرمانى كتیبخانەى كوردى زیاد
بكەين و پشووئەكمان بە رۆحى ئۆپەى ئەزىز بە خشىبىت..

بەرزان ئەبوبەكر

۲۰۱۵/۳/۱

كورسى خەلىفە

يەككىك لە نەرىتى پاشاكان لە رابردوو ئىستادا، ئەوھىيە ئەگەر بىيانەوئىت كۆبۈونەوھىيەك لەگەل ۋەزىرو دارودەستەكەيان، يان كەسانى بە ئەزموونو داناو، زاناي شارو ۋلاتەكەيان ساز بىكەن، ئەوا لە دواى ھەمووان دەچنە ھۆلى كۆبۈونەوھەكە، بۇئەھى كاتىك پادشا دەچىتە نىو ھۆلى كۆبۈونەوھەكە، ھەمووان بۇ بە گەورەزانىن و رېزگرتن و شكۆدارى لەبەرى ھەلسن، نەك ئەم پىشتر ئامادەبىو لەبەر كەسە بە تەمەن و نىزىكەكانى ھەلسىت..

لەم چىرۆكەدا باس لە كۆبۈونەوھىيەكى خەلىفە ھاروون دەكەين، رۆژىكىان ھارونە رەشىد بە مەبەستى كۆبۈونەوھە لەگەل كەسانى ژىرو خاوەن ئەزموونەكان، دەروات بۇ ھۆلى كۆبۈونەوھە، ھەرۋەكو نەرىتى ھەمىشەبى دواى ھەمووان بە رېدەكەوئىت بۇ ھۆلى كۆبۈونەوھەكە، بەلام شتىكى سەير رووى دا، كاتىك خەلىفە ھاروون گەپشە

ھۆلى كۆبۈنەنە، پېش ئەۋەدى دابنىشىت، بالوول ھەستاۋ چوۋە سەر كورسىيەكەي،
دېمەنەكە زۆر سەرنجراكتىش بو، خەلىفە ھاروون راۋەستاۋە بالوول لە شوپنەكەيدا
دانىشتوۋە!!

دەستبەجى پاسەوانەكانى خەلىفە بالووليان گرتو لەبەردەمى خەلىفە ھەموو
ئامادەبوۋان بە قامچى و شەقو بۆكز دەستيان بە ليدانى كرد.. بالوول دەستىكردە
گريانو ھاواركردن و پارانەۋە..

پاش ماۋەيەك لە ليدان و سزادان، خەلىفە ھاروون فەرمانى بە پاسەوانەكانى كرد
كە دەست راگرن..

خەلىفە ھاروون بە بالوولى گوت: ئايا سزاۋ ليدان و قامچىيەكان، نازاريان
پېنگەياندىت؟

بالوولى ژيرو دانا، لە ۋەلامدا وتى: نەخىر!!!

خەلىفە ھاروون وتى: ئەگەر نازارت نەبوو، ئەو ھاوارو گريانو شىۋەنەت لە چى
بوو؟

بالوولى دانا وتى: لە راستىدا بۆ تۆ گريام، بۆ ھالى تۆ ھاوارم دەكرد، بەزەيىم
بە تۆدا دەھاتەۋە، فرمىسكەم بۆ تۆ ھەلدەۋەراندى، دىنبايە.. گريانو ھاواركردن و
شىۋەنەكەم بۆ خۆم نەبوو، بەلكو بۆ تۆ بوو!

خەلىفە ھاروون بەسەرسورمانەۋە وتى: بۆچى بۆ من گريايىت، لە كاتىكىدا قامچى و
ليدانەكان بەر جەستەي تۆ دەكەوتن، ھاوارو نالەو گريانىش ھەر لە سىنگى تۆۋە
دەردەچوۋ؟

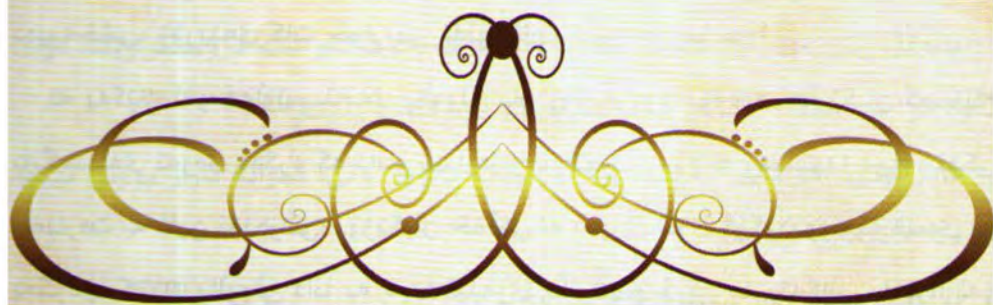
بالوولى دانا وتى: من كەمتر لە يەك خولەك لەسەر ئەو كورسىيە دانىشتم،
لەلايەن پاسەوان و سەربازەكانى تۆۋە، دوچارى ئەو ھەموو قامچى و ليدان و سزاۋ
نازارە بوومەۋە، بە جۆرىك كە ھەرگىز لە ژياندا ئەۋەندە نازارم پېنگەيشتوۋە،
خۆ ئەگەر تۆ فەرمانت نەكردايە دەست لە ليدان و سزادانم ھەلگرن، ئەۋە دەستيان
ھەنەدەگرت!!

باشه ئەگەر من بۆ تەنھا خولەکیك ئەووە سزاكەم بێت، ئەوی تۆ كە چەندین ساڵە لەسەر ئەو كورسییە دانیشتووی، دەبێت لێدان و سزای تۆ چۆن بێت، لەلایەن فریشتە و پاسبەوانەکانی دۆزەخەو؟ ئەو كاتە لە تۆ دەدریت، كەسێش نالیت دەست هەلگرن و ئیتر بەسییەتی!!

لەبەرئەووە كاتیک بیرم لە حالی تۆ كردەو، بۆ تۆ دەستم بە گریان و هاوار كرد!! بە بیستنی ئەم وشانە خەلیفە داوای لێبوردنی لە بالوولی حەكیم كرد، دواتر فەرمانی كرد كە نامادەبووان پەندو كەلك، لە وتەو كردەووە هەلۆیستە ناوازهكان و دانایی بالوولی زانا، وەربرگرن!

ئەووی لە هەمووی سەیرتر بوو ئەووەبوو، كە بالوولی دانا هەر كاریکی دەكرد، سەرەتا خەلكی بە كاریکی سادەو شیتانەیان دەزانی، بەلام پاش لێكدانەووی دەردەكەوت، كە هەموو هەلۆیستەکانی لیوان لیوان لە پەندو نامۆژگاریی، بۆ دنیاو دواڕۆژ!!

ئەگەر كورسیی دەسەلات هەمیشەیی بوایه، بە تۆ نەدەگەشت..
چونكە پێش تۆ، كەسانی دیکە لەسەری دانیشتون!

مروث له گل، ئايا به گل نازاری دهگات؟

بالتوول كەسئىكى حەكىمەو زىرەكو ژىرو شارەزاو دانا بوو، بالتوول ھەرچى لە مالو سامان دەستدەكەوت بۇ تئىركردنى برسئىيەكانو ھاوكارىو يارمەتيدانى خەلكى دەيبەخشى، زۇرىنەى كات خواردنى تەنھا نانو ئاوو خورما بوو!

لە يەكئىك لەو ھەئوئىستانەى بالتوولى دانا رووبەرووى بوو، جارئىكان كەسئىك، بانگەشەى ئەوەى دەگرد كە داناو شارەزاو لئىھاتوو، بەلام لە راستيدا ھىچ شتىكى سەبارەت بە ئاين نەدەزانى، روژئىكان خەلكى لە دەورى خوى كوگردبوو، قسەى بۇ دەگردن، كاتئىك بالتوولى دانا بە لايدا تئىپەرى، دانىشتو گوئى بۇ وتەكانى رادئىرا، ئەو دەيگوت: بەھەشتو دۇزەخ بوونيان نئىيە، چونكە ھىچ كەس لە ئئىمە نەمانبئىوون، لە ھەمان كاتدا شەيتانىش بە ئاگرى دۇزەخ ناسوتئىت، چونكە شەيتان خوى لە ئاگر دروستكراو، چۆن بە شتىك دەسوتئىتو نازارى دەگات كە خوى لەو شتە دروستكراو، خەلكەكە ھەموو بئىدەنگبوون، چونكە ھىچ وەلامئىكان پئىنەبوو، بەلام بالتوولى دانا چاوەرئىى كرد، تا شەو داھات، چوو بەردەمى مالى ئەو پياوو چاوەرئىى كرد تا بگەرئىتەو، سەنگائىكىشى بەدەستەو بوو، كاتئىك كابرا گەرئىيەو، بئىنى وا بالتوول

لەبەردەرگای مالىان راوہستاوہ، پرسىارى لىکرد كە بۇچى لەبەردەرگای مالەكەى راوہستاوہ، بألوول لە برى وەلامدانەوہ سەنگلەكەى كىشا بەسەريا، سەرى شكاو خوین بەسەريا ھاتەخوارەوہ، كابرا بەو ھالەوہ رۇيشت بۇ كۇشكى خەلىفەو سكالای لە دزى بألوول تۇمار كرد، خەلىفە فەرمانى كرد كە بألوول بانگھيشت بكەن بۇ كۇشك، كاتىك بألوول گەيشتە كۇشك، خەلىفە پرسىارى لىکرد كە تۇ سەرى ئەم پياوہت شكاندووہ؟ بألوول وتى: بەلى..

خەلىفە وتى: بۇچى ئەو كارەت كرد؟

بألوول وتى: ئەمرو ئەم پياوہ قسەى بۇ خەلكى دەكردو دەيگوت: شەيتان بە ئاگرى دۇزەخ ناسوتىتو بە ئاگر ئازارى ناگات، چونكە خۇى لە ئاگر دروستكراوہ، منيش ئەو سەنگلەم كىشا بەسەريدا كە لە گل بوو، بەلام لەو بروايەدا نيم ئازارى پىگەيشتىت، چونكە ئەو لە گل دروستكراوہو سەنگلەكەش گل بوو، پرسى: ئايا ئازارت گەيشتووہ بە سەنگلەكە؟

وتى: بەلى: زۇرئش ئازارم گەيشتووہ.

بألوول وتى: چۇن بە شتىك ئازارت دەگات، كە خۇت لەو شتە دروستكراويت، دواى ئەوہ كوا ئازارەكەتم پيشان بدە، دەمەويٹ ئازارەكەت ببينم؟ كابرا وتى: خۇ ئازار شتىك نييە ببينرئت، بألوول وتى: كەواتە ئازار بوونى نييە، چونكە ناتوانين ببينين..

خەلىفە وتى: راستى بابەتەكە چييە؟

بألوول وتى: ئەم پياوہ دەلئت: بەھەشتو دۇزەخ بوونيان نييە، چونكە كەس لە ئىمە نەيبينون، ئەگەر مەرج بىت ھەر شتىك نەيبينرئت بوونى نەبىت، كەواتە ئازارئش بوونى نييە، چونكە نابينرئت، خەلىفە وتى: لە مەبەستەكەت تىگەيشتەم، ئىستا دەتوانى برۇيت تۇ ئازادى.. وا ئەزانم ئەم پياوہش وەلامەكەى وەرگرتووہ..

هەموو سامانەکت، بە کسانە بەرک بەرداخ ئاو

«خەلیفە ھارون زۆر جار داوای لە بالوولی ژێرو دانا دەکرد، تا نامۆزگاری بکاتو

وانەو پەندی فێر بکات»..

رۆژیکیان بالوولی ژێرو حکیم سەردانی خەلیفە ھارونی کرد، خەلیفە ھارون پێی گوت: بالوولی حکیم، وانەپەکم فێر بکەو کەمیک نامۆزگاریم بکە، بالوولی داناش کە ھەرگیز بۆ قسە دانەدەماو لە کاتو ساتی خۆیدا قسە زۆر سەرسۆرھینەر و پەندی گەورە فێری خەلکی دەکرد، وتی: خەلیفە ھارون، ئەگەر تۆ لە بیابانیکی چۆل و بێ ئاو و ئاوەدانی دوچاری تینویتیپھەکی سەخت بوویتەو، بە ئەندازەپەک کە نزیک مەرگت بکاتەو، لەو کاتەدا کەسێک بەرەو پروت ھات، پەرداخێک ئاوی پێیە، ئایا بە چەند ئەو پەرداخە ئاوە دەکڕیت؟

خەلیفە ھارون وتی: ۱۰۰ دیناری زێری پێدەدەم..

بالوولی حکیم وتی: ئەی ئەگەر خاوەنەکە ی بە دینار و دراو پزای نەبوو، ئەو

کاتە چی؟

خەلیفە ھارون وتی: بۆئەوێ لە تینویتییدا نەخنکیم، نیوەی مولک و سەرۆتو

سامانەکەمی پێدەدەم!

بالوول گوتی: باشە، ئەگەر ئاوەکەت خواردەووە لە میزەلانت گیراو نەھاتە دەرەو،

ئەو کات دوچاری ژانە سکیکی توندی کردیت، چەندی تر دەدەیت بۆ ئەوێ لەو

نازارە رزگارت ببیت؟

خەلیفە ھارون وتی: نیوەکە ی تری مولک و سامانەکەمی پێدەدەم!

بالوولی ژیرو داناش گوتی: ئەو کەواتە بەچی لە خۆت بایی بوویت؟ بە مولک و

سەرۆتو سامانیك، کە نرخەکە یەك بەرداخ ئاو ناھینیت؟!

چاکتر نییە کە بەشی زۆری مولک و سامانەکەت لە رپی خودا ببەخشیت و دەستی

لێقەوماوو نەداران و بیباوکان بگریو دلی ئەوان خۆش بکەیت و بەسەریان بکەیتەو؟!

مەلئە ھەژارم کوفری نیعمەتە

لەشی ساغ بۆ تۆ مولک و سەرۆتە

كشورلەرنىڭ جۈان!

بالتوون ئەو مروفھى كە ھەموو ژيانى پەندو ئامۇڭگارى و قسەى نەستەقو زىرەكى بوو، ئامۇڭگارى و زىرەكى و لېھاتووويى و بوپرى ئەم دانايە، كۆشكى فەرمانرەواو خەلىفەكانى تىپەراندبوو، زورچار كە دەگەيشت بە خەلىفەو فەرمانرەواكان، داوايان لىدەكرد تا ئامۇڭگارىيان بكات..

بالتوون ھەر شتىكى ببيستايە، ياخود بەرچاوى بكەوتايە، دلسۆزانەو بوپرانە ئامۇڭگارى بەرامبەرەكەى دەكرد، لە ھەر ئاستو پلەو پايەپەكدا بووايە..

ئەمجارە باس لە زیرەکییەکی دیکەى بالوول دەکەین، کە چۆن بە نامۆزگاری و لیکدانەوە زیرەکییەکانى مرۆفەکانى لە خەم و پەژارەو ناپەختى پزگار کردووە..
فەرمانرەوای کوفە خیزانەکەى مندالى بوو، مندالەکش کیزۆلەپەکی جوان و تەندروست بوو، بەلام لەبەرئەوێ فەرمانرەواکان لە هەموو سەردەمەیکدا زیاتر لە چاوەروانى ئەوێدان کە خیزانەکانیان کورپیان بۆ بەیننە بەرھەم، زۆر خەمبار و بێتاقەت و نینگەران بوو، تەنانەت پێگەى نەدەدا هیچ کەس پیرۆزبایى مندالە نوێیەکەیان لى بکات، ئەم هەواڵە گەیشتە بالوولێ ژيرو دانا، بە هەر جوړیک بیت خۆی گەیانده لای فەرمانرەوا.. کاتیک بەو بارودۆخەو چاوی کەوت بە فەرمانرەوا، پێی گوت: دەبینم خەمبارو نینگەرانیت؟

فەرمانرەوا لە وەلامدا گوتی: چاوەروانى لە دایکبوونى کور بووم، بەلام بەداخەو خیزانم ئەمجارەشیان کچی بوو!

بالوولێ ژيرو حکیم وتی: ئایا حەزت دەکرد لە برى ئەو کچە جوان و تەندروست و چاوەگەشە، خودای گەورە کورپێکی کەمئەندامى پێ ببەخشیتایە؟! یان شیتێکی وەکو من بووایە؟!

بۆچی سوپاسى خودا ناکەیت، کە مندالەکەت ساغ و سەلامەت و تەندروستە!

چ جیاوازییەک هەیه لە نێوان کور و کچدا؟!

بە بیستنى ئەم وشانەى بالوول، فەرمانرەوا دەستی کردە قاقای پێکەنین، ئیدی خەم و پەژارەى رەوپیەو و شاد و دلخۆش بوو، پاشان سوپاسى خودای گەورەى کرد، لەسەر ئەو نێعمەتەو دواتریش سوپاسى بالوولێ کرد، بۆ ئەو نامۆزگارییە بە نرخەى!

بۆ رۆژى دواتر فەرمانرەوا خواردنى زۆرى ئامادەکرد و مۆلەتى دا، تا خەلکى بێن بۆ پیرۆزبایى مندالە تازە لە دایکبوووەکەیان!

لە پشت هەر پیاویکی ئازاو، ژنیکی پالەوان هەیه!

بالوول و بازارگان!

رۇژىك بازارگانىكى خەلگى شارى بەغداد، بە مەبەستى راپوژكردن، رۇيشت بۇ لاي
بالوولى ژيرو داناو لىي پرسى: بالوولى حەكىم بە بۇچوونى تۇ من چ كەل وپەلىك
بكرم، تا قازانجىكى زۇرى لى بكەم؟

بالووليش لە وەلامدا گوتى: برۇ ئاسنو لۇكە بكرە.

بازرگان رۇيشت ئەندازەيەكى زۇرى ئاسنو لۇكەى كرى، دواى چەند مانگىك
ئاسنو لۇكەكەى فرۇشتەو و سوودو قازانجىكى زۇرى لىكرد... پاش تىپەربوونى
چەند رۇژىك بەسەر قازانجى بازارگانىكەيدا، بازارگان گەيشتەو بە بالوولى حەكىم،
بازرگان كە قازانجىكى زۇرى كرىبوو، لە برى سوپاسو پىزانين بە لە خۇبايىبوونەو
وتى: بالوولى شىت، ئەمجارەيان بە بۇچوونى تۇ چ شتىك بكرم، بۇئەو و سوودو
قازانجى زۇرى لى بكەم؟

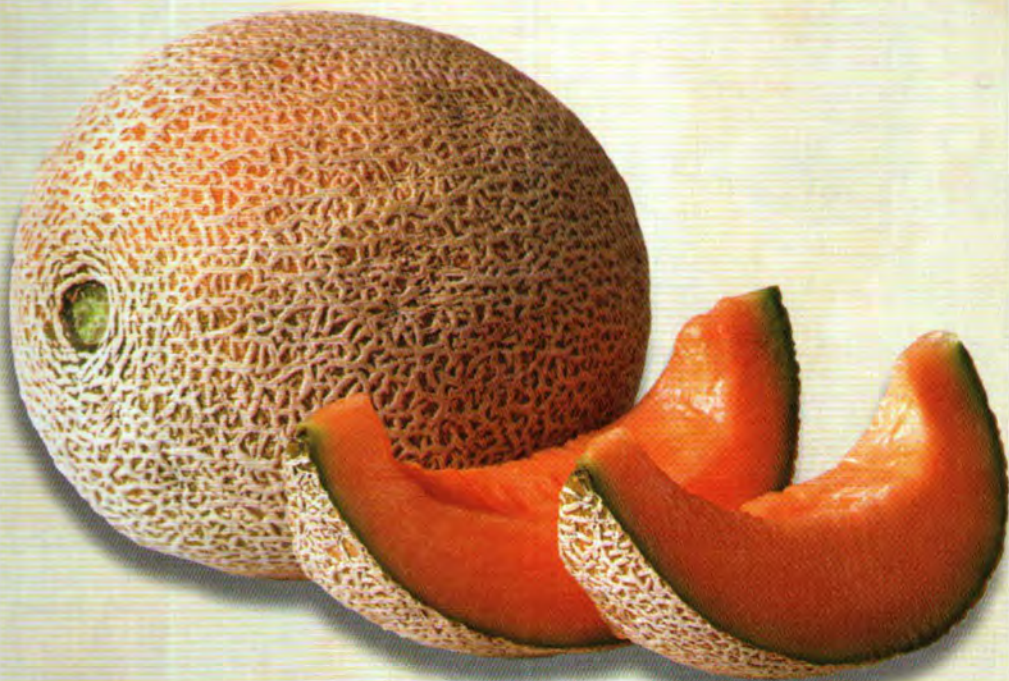

بالوولی حەکیم

بالوولی حەکیم لە وەلامی بازرگانى لە خۆباییدا وتی: برۆ پیازو کالەك بکەرە!
بازرگان لەبەرئەوهی لە جارى یەكەمدا سودو قازانجى زۆرى بە هۆى راویژى
بالوولەوه کردبوو، بى سى و دوو رۆیشت ئەندازەیهكى زۆرى پیازو کالەك كرى.
دواى ماوهیهكى كەم، تەواوى پیازو کالەكەكان رزینو تیاچوون، جگە لە فرێدان
بۆ هیچ شتیكى دیکە نەدەبوون، بازرگان زیانیكى زۆرى کرد، هەربۆیه كەوتە گەران
بە دواى بالوولی حەکیمو دانادا، کاتیک بالوولی بىنى زۆر بە توورەیهیهوه وتی: جارى
یەكەم كە پیت وتم، ئاسنو لۆكە بکەرە، بە هۆى پیشنیارهكەتەوه قازانجى باشم کرد،
بەلام جارى دووهم ئەوه چ پیشنیاریك بوو بۆ منت کرد، مالت وێران کردم، زەرەرو
زیانیكى زۆرم کرد..

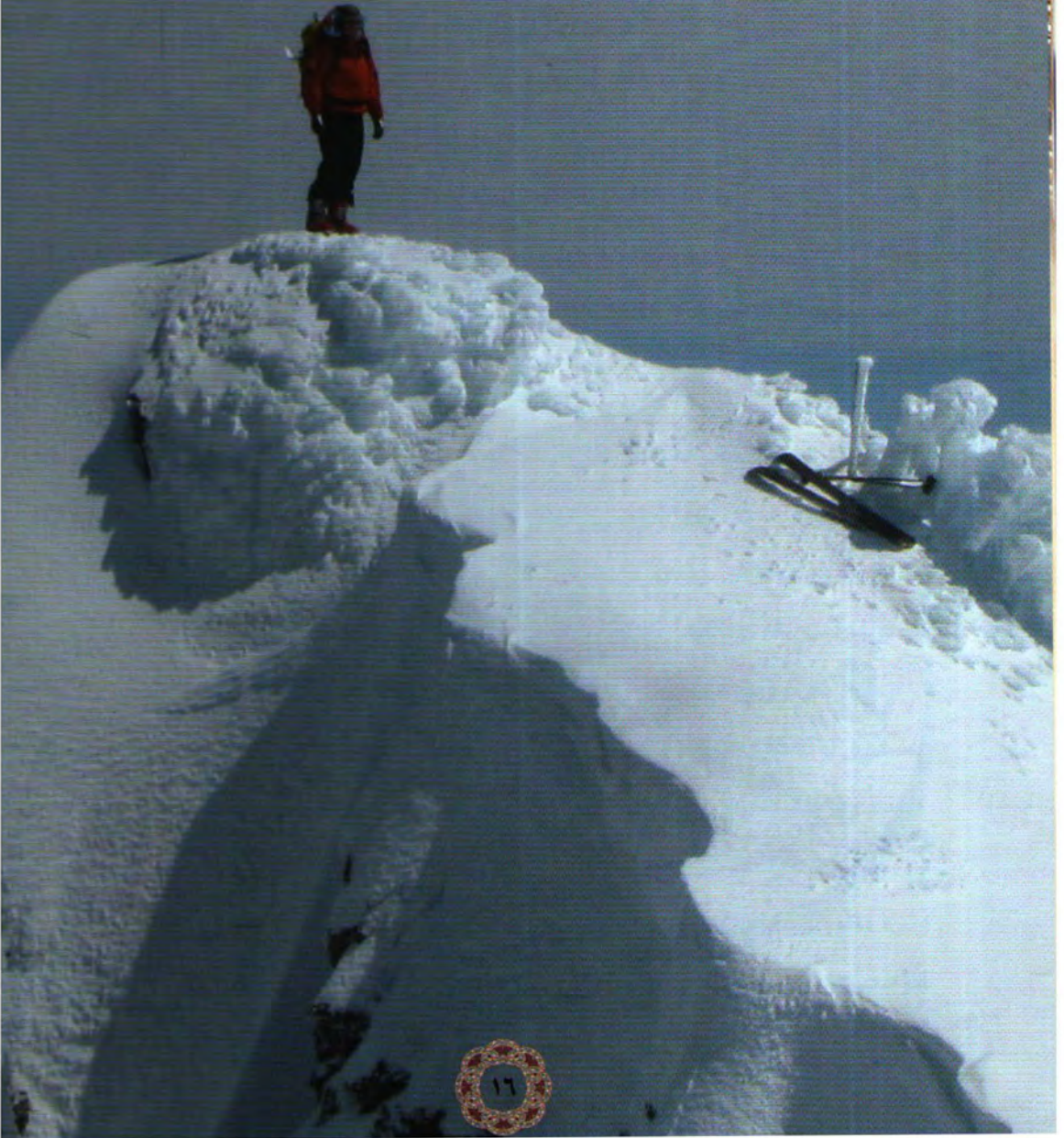
بالوولی حەکیم لە وەلامى بازرگانەكەدا وتی: جارى یەكەم كە هاتى بۆ لام، ژیرانه
بانگت کردم و وت، بالوولی حەکیمو دانا، منیش ژيرو دانایانه وەلامم دايتەوه، بەلام
لە جارى دووهمدا بانگت کردم بالوولی شیت، منیش شیتانه وەلامم دايتەوه!

بازرگان بە بیستنى ئەم وەلامە زۆر شەرمەزار بوو!

گیشتن به لو تک، ماندوبوونی ده ویت!

حەكیم وەلامەكانى بۆ ئەو كاتو بۆ ئىستاو بۆ ئايندەش ھىندە بەھىزبوو، كە دەكرىت ھەمووان پەندى لىوھەرگىرىن، لە وتەو وەلامەكانى رابمىنىن، بە وردى سەرنج لە قسەكانى بدەين، چونكە سەرجەم وەلامو قسەكانى بەسودو بەھىزو پەر مانابوو! جارێكىيان كابرەيەك لە رېگەدا گەيشت بە بالتولى حەكیم، گوتى: جەنابى حەكیم، دەمەوێت بپرۆم بۆ لەسەر لوتكەى ئەو كۆو بەلندە، دەتوانى نزيكترين رېگەم پى بلىي؟ تا بەكەمترين كاتو ماندوو بوونىكى كەم بەگمە لوتكەى كۆو كە؟ حەكیم وەلامى داىهەو و گوتى: نزيكترين و ئاسانترين رېگە، ئەوھىە كە نەرۆيت بۆ لوتكەى ئەو كۆو! چونكە تۆ دەتەوێت بەگەيت بە لوتكەى كۆو كە، بەلام لە دوورى رېگەكەو ماندوو بوونت دەترسیت!

حەكیم مەبەستى ئەوھەو، نابیت مرۆف بىھوێت بەرەو لوتكەو ھىوا بپروات، بۆ ئەنجامدانى كارێك بپروات، يا بۆ ھىنانەدى ئاواتىكى بپروات، يان مرۆف بىھوێت شتێك بە دەستبىنیت، ياخود بە ھىوايەكى لە مێژىنەى شاد بىت، بەلام نەبىھوێت ماندوو ببىت، نەبىھوێت لەو پىناوھدا ئارەق بپرژىت!

كەواتە ئەگەر مرۆف بىھوێت پلە بەلندى بەدەست بىنیت، پلە بەلندى شەونخوونى دەوێت، بۆ گەيشتن بە ئاواتو ھىواكانمان پىويستمان بە ماندوو بوون و ئارامگرتن و ھەولدانە.. پىويستمان بە وەرى بەرزو بپروا بە خۆبوون و بەردەوامىيە!

ئاواتەكان ھىچ كات بەبى دەردەسەرى و ماندوو بوون نايەنەدى، ھىواكان گەر كردارىيان لەگەلدا نەبىت، ھەرگىز چرۆ ناكەن، چرۆكانىش بەبى بەردەوامى ھەر زوو وشك دەبن و ھەلدەوھرىن.. كەواتە بۆ گەيشتن بە ھىواكانت.. ھەول بەدە، ماندوو بە، بەردەوامى.. دلنبا بە ھەر ئاواتىك ئەم سى خالەى لەگەلدا بىت (ھەولدان و ماندوو بوون بەردەوامى بوون)، ئەمرو، يان سەبەى دىتەدى و خەونەكەت دەكاتە واقع و ژيانت ئاسوودەو كامەران دەكات.. ھاوپرۆبوون لەگەل ئەو سى خالەدا ھىواو ئاواتە سەختەكان دەكاتە واقع و روخسارە پەر لە خەمەكان خەندەباران دەكاتو دلە تەنگەكان ئاوەدان دەكاتەوھو نىوچەوانە تارىكەكان بە ئەندازەى مانگى جوارەدە، رووناك دەكاتەوھ.

بۇنى خواردن دەفرو شىرت؟

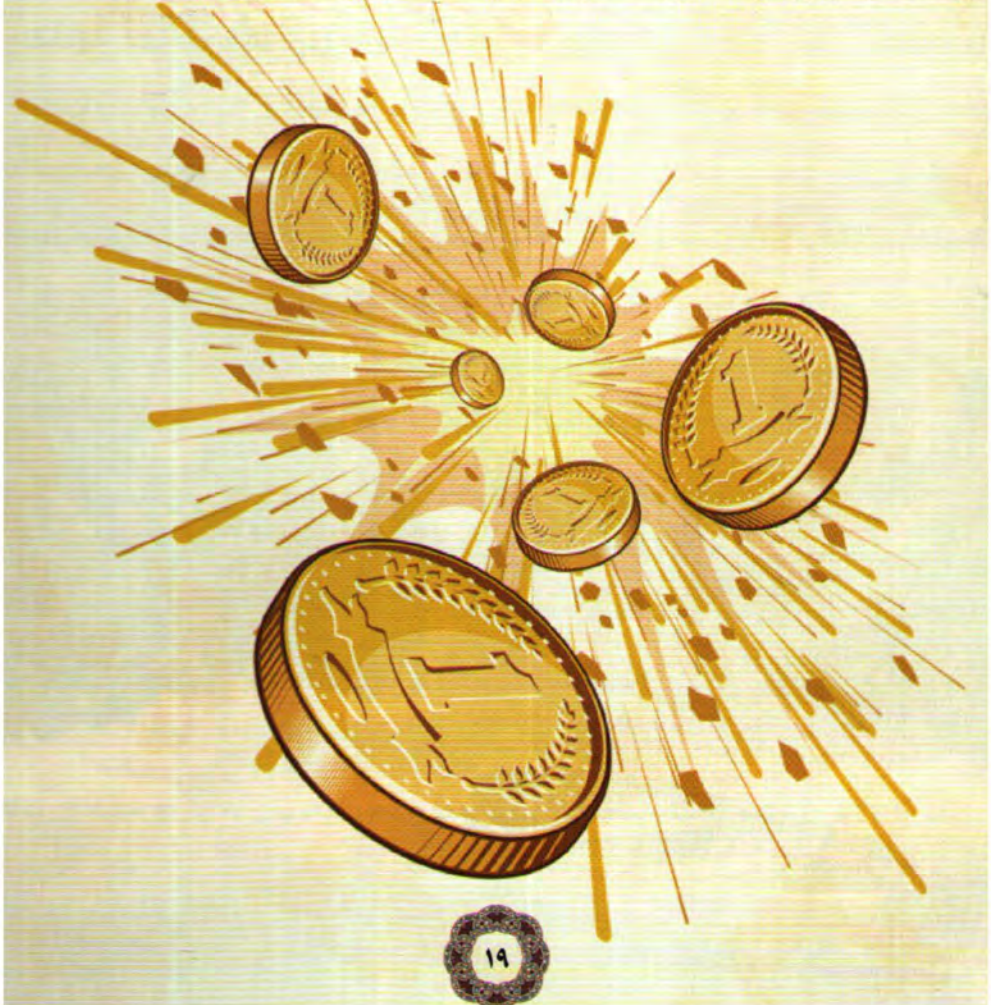
پۇۋىكىيان كابرايهكى دەشتەكى ھەزار بە بازاردا تىپەرى، چاۋى بە چىشتخانەيەك كەوت، كاتىك بىنى چىشتلىنەرەكە سەرى مەنجهلەكەى ھەلدايەو، بۇنىكى زۇر خۇشى چىشتەكە بلاوبوو، ئەویش زۇر بە تامەزۇرىيەو بۇنى چىشتەكەى كرد.. دواتر رۇيشتو كەمىك لە چىشتخانەكە دووركەوتەو، خاۋەنى چىشتخانەكە بانگى كردو گوتى: تۆ لە ھەلمى خواردن و چىشتەكەى من سوودت وەرگرت، دەبىت نرخی ئەو بۇن و بەرامەيە بدەيت.. قسەيەك لە كابراى دەشتەكى و قسەيەك لە خاۋەن چىشتخانە، دەنگيان بەرزبوو و خەلكى لىيان كۆبوونەو.. ئەو پياۋە بىچارەى كە تەنھا بۇنى خواردنەكەى كردبوو، لە دوورەو بالتوولى داناو ھەكىمى بىنى، بانگى

کردو تکای لیگرد، که داوهری نیوانیان بکات.. کاتیک بالوول گوئیستی هردوولایان بوو، به خاوهنی چیشخانهکهی گوت: نایا نه م پیاوه له خواردنهکهی توی خوارد؟ خاوهنی چیشخانهکهش گوتی: نهخیر، بهلام نهو سودی له بونی چیشتهکهی من بینووه!

بالوول چند سکهیهکی زیوی دهرهیناو نیشانی خاوهن چیشخانهکهیداو فری دایه سهر زهوی، تا زرنگهی لیوه بیت.. پاشان گوتی: فهرموو دهنگی سکه زیوییهکه وهربگره!

خاوهنی چیشخانهکه زور بهسهرسورمانهوه گوتی: نهوه چ جوژه پارهدانیکه؟ بالوولی حکیم گوتی: نهوه هاوشیوهی دادوهریهکهی تویه، کهسک بونی چیشتهکهی بفروشیت، دهبیت له بهرامبهردا دهنگو زرنگهی پاره وهربگریت..

هزار دیناری زیر

رۇژىك بالوول سەردانى خەلىفە ھاروون دەكات، لە كاتىكدا خەلىفە ھاروون لە نىو كۆشكە كەى نىك رووبارى دىجلە لەگەل كۆمەئىك پىاوماقول و كەسانى بە ئەزموون و شارەزا دانىشتبوو.. بالوول دواى سلاو كردن، رۆيشت لە تەنىشت خەلىفە ھاروونەو دانىشت، خەلىفە ھاروون لەو رەفتارەى بالوول نارەحت بوو، ھەر بۆيە ويستى لە بەرچاوى ميوانەكان بچووكى بكاتەو، بۆ ئەم مەبەستە پىي گوت: ميوانەكانم پرسىارنىكان ھەيە، ئەگەر توانىت دەستبەجى وەلاميان بەدەيتەو، ھەزار دىنارى زىرت پىدەبەخشم، ئەگەر وەلامەكەت نەزانى، ئەوا ريشو سميلت دەتاشىنو سوارى و لاخىكت دەكەينو بە ناو بازارو كوچەو كۆلانەكانى شارى بەغدادا دەتسورپىنەو.. بالوولى حەكىم و دۇنيا نەويست وتى: من پىويستم بە زىرو دىنارى تۆ نىيە، بە يەك مەرج نامادەم وەلامى پرسىارەكەتان بەدەمەو، دەبىت لە بەرامبەردا سەد كەس لە دۇستانى ئىمە، كە لە زىندانەكانى تۆدا ژيان دەگوزەرپىن، ئازاد بكەيت! خۆئەگەر نەمتوانى وەلام بەدەمەو، فرىم بەدەنە نىو رووبارى دىجلەو..

پرسىارەكە بەمشىوھىە ئاراستەى بالوول كرا: ئەگەر مەرىك و گورگىك و چەپكەيەك گيات پىبىت، بتەويت يەك يەك بيانبەيتە ئەوبەرى رووبارەكە، بە شىوھىەك كە نەمەرەكە گياكە بخواتو نە گورگەكەش مەرەكە بخوات.. چى دەكەيت؟ بالوول گوتى: يەكەمجار مەرەكە دەبەمە ئەوبەرى رووبارەكە، پاشان دەگەرپىمەو گياكە دەبەمە ئەوبەرى رووبارەكە، لەگەل دەستى خۆم مەرەكە دەھىنمەو ئەمبەرى رووبار، پاشان گورگەكە دەبەمە ئەوبەرى رووبارەكە، كۆتاجار دەگەرپىمەو مەرەكە دەبەمەو ئەوبەرى رووبارەكە، بەو شىوھىە ھەر سىكىان بە سەلامەتى يەك يەك دەگەيەنمە ئەوبەرى رووبارەكە..

خەلىفە ھاروون گوتى: ئافەرىن، وەلامەكەت زۆر راستە، بىرارىدا سەد كەس لە دۇستانى بالوول لە زىندان ئازاد بكرىن..

مروڤە ژىرەكان دۇنيا نەويستن، ئاسوودەيى دەوروبەريان لە پارەو سامان لەلا گەورەترو گرنگترە..

كامان شىتىن؟

رۇژىك بالوولى حەكىم، دەپرات بۇ سەردانى يەككىك لە گۇرستانەكانى شارى بەغداد، لە نىو گۇرستانەكە دادەنىشىۋ دەكەۋىتە جىهانى خەيالەۋە، لەو كاتەدا خەلىفە ھارون بە لاي گۇرستانەكەدا گوزەر دەكات، دەبىنىت بالوول بە تەنھا لە گۇرستان دانىشتوۋە، زۇر بە توورەيىەۋە پىي دەلىت: بالوول تۇ كەى عاقل دەبىت؟ بالوولش سەردەكەۋىتە سەر درەختىكى بەرزو بە دەنگىكى بەرز دەلىت: ئەى ھارون، ئەى شىت، تۇ كەى عاقل دەبىت؟

ھارونىش لىي نرىك دەبىتەۋە دەچىتە ژىر درەختەكەۋە بەسەر پىشتى ئەسپەكەيەۋە دەلىت: من شىتم، يان تۇ شىتى كە بە تەنھا لە گۇرستان دانىشتوۋى؟ بالوول دەلىت: من كەسىكى ژىرم، تۇش شىتى؟ ھارون دەلىت: چۇن؟

بالوول: بە دەستى ئاماژە بۇ كۇشكەكانى ھارون دەكاتو دەلىت: چونكە من دەزانم ئەو كۇشكانە ھەمىشەيى نىن، كاتىنو لەناودەچن، تەنھا بۇماۋەيەكى كەم

خاۋەنەكانيان لە نىوياندا دەحەسىنەو، پاشان ناماژەش بۆ گۆرستانەكە دەكات و دەئەيت: ئەمە مالى ھەمىشەيى و سەرەنجامى ھەموو مرۆفەكانە!

من دەمەوئەت ئەم مالىەم ئاوەدان بەكمەو، پيش مالى دنيا، بەلام تۆ كۆشكەكانى دنيا ت ئاوەدان دەكەيتەو، ئەم مالىەش (ناماژە بۆ گۆرەكە دەكات)، وئەران دەكەيت، لەبەرئەو رەقت لەو رۆژمە كە لە ئاوەدانىيەو دەگوئەريئەتەو بۆ مالىكى وئەرانە، لەگەل ئەوئەشدا كە دەزانيت ئەو سەرەنجامى ھەموومانەو دەربازبوون لى ناستەمە! ئىستا تۆ پيم بلى، كامان شىتەين؟

بەبىستنى ئەم نامۆزگارىيانەى بالوون، ھارونە رەشىد دلى كەوتە جۆش و دەستى كرد بە گريان و ھۆن ھۆن فرمىسك بە چاوەكانيدا دەھاتنە خوارەو بە دەنگىكى پر لە گريان وتى: سوئند بە خودا تۆ راست دەكەيت!! پاشان وتى: ئەى بالوون زياتر نامۆزگاريم بەكە..

بالوون: پەيامى خواى گەورە بەسە بۆ ئيمە، پابەندبە پئوھى و جىبەجى بەكە.. پاشان ھارون وتى: ئايا داواكارىيەكت ھەيە تا بۆت جىبەجى بەكەم؟ بالوون: بەلى، تەنھا سى داواكاريم ھەيە، ئەگەر بتوانى بۆم جىبەجى بەكەت.. ئەوا زۆر سوپاست دەكەم..

ھارون وتى: داواكانت بەكە..

بالوون:

- دەمەوئەت تەمەنم زىادبەكەى!

- لە فرىشتەى گيان كيشان بمپاريزە!

- دەمەوئەت بمخەيتە بەھەشتەو لە دۆزەخ دوورم بخەيتەو!!

ھارون: ببورە ئەوانە لە تواناى مندا نين!

بالوون: كەواتە بزائە كە تۆش ھەرەكو مرۆفەكانى دىكە بەندەى، نەك پادشا،

منيش ھىچ پئويستىيەكم بە بەندەيەكى وەكو بەرئەزان نىيە!

بالوول و فرمانره وای کوفه

فهرمانره وای کوفه لای خه لکی به که سئکی چروک و ره زیلو دست نوقاو ناوبانگی دهر کردبوو، به لام هیچ کهس نهیده وئیرا نه م راستیه له بهرده میدا بدرکینیت...
 رۇژیکیان فهرمانره وای کوفه ویستی کاتیکی خوش به سه ره بریتو که میک گالته و سوعبه تو قسه ی خوش بکات، بیرى کرده وه باشترین ریگه بۇ به سه برردنی کاتیکی خوش و پر له گالته و گه پ، له هه مان کاتدا هیچیشی تینه چیت، بالوولی به خه یالدا هات، پاسه وانه گانی راسپارد تا برؤن بالوولی بۇ بانگ بکن، کاتیک بالوول گه یشته کؤشک، فهرمانره وای ویستی به چهن دین پرسیار شهرمه زاری بکات، به لام هه رچند پرسیارى ناراسته دهر د، بالوول وه لامیکی گورچکبری ده دایه وه، به شیوه یه که

فەرمانرەوا شەرمەزار دەبوو، فەرمانرەوا ناچار بۇئەھدى لەو قەيرانە دەرباز بېت،
كە بە دەستى خۇى سازى كردوو، بە بالتولنى گوت: بېستوومە كە تۆ، سەبارت بە
سەگى راو، شارەزايى باشت ھەيە..

بالتول وتى: خۇزگە وابووايە، مەبەستت چىيە لەم پرسىيارە؟

فەرمانرەوا وتى: تۆ دەزانىت كە من زۆر ھەزم لە راوو راوشكارىيە، لەبەرئەو
دەمەويت سەگىكى باشم بۇ پەيدا بكەيت، بۇ راوكردن.

بالتول: ھەول دەدەم ئەو داواكارىيەت بۇ جىبەجى بكەم.. لەگەل ئەم قەسەيە ئەو
جىگەي سەرسوپمان بوو لاي فەرمانرەوا.. ئەو دەبوو بالتول لە شوينى خۇى نەجول!

فەرمانرەوا: دەمەويت ھەر ئىستا برۆى داواكارىيەكەم بۇ جىبەجى بكەيت..

بالتول: بە چاوان ھەرنىستا دەرۆم، دواي چەند رۆژىك دەگەرپەمەو بۇ لاتو ئەو
سەگەت بۇ دەھنىم كە داوات كردوو.

دواي چەند رۆژىك بالتول ھاتەو بۇ كۆشك، سەگىكى قەلەوى لەگەل خۇيدا
ھىنابوو، كاتىك فەرمانرەوا چاوى كەوت بەو سەگە قەلەو، زۆر بە توورەيەو
گوتى: مەگەر تۆ شىت بوويت؟

بالتول: بۇچى شىت بووم، جەنابى فەرمانرەوا، شتىك روويداوه؟

فەرمانرەوا بە توورەيەو گوتى: ئايا تۆ نازانى سىفاتى سەگى راو چىيە؟

بالتول بە ھىمنى وەلامى دايەو گوتى: بەلئ دەزانم!

فەرمانرەوا گوتى: زۆرباشە، ئىستا سىفاتەكانى سەگى راومان پى بلى..

بالتول: سەگى راو دەبىت لەش سووكو لاواز بېت، بۇئەھدى بتوانىت بە خىرايى
راپكاتو بە ئاسانى نىچىرەكەي بگرىت.

فەرمانرەوا: ئەگەر ئەو دەزانىت بۇچى سەگىكى ئاوا قەلەوت لەگەل خۇت
ھىناوه؟

فەرمانرەوا لە توورەيەو روخسارى سوور داگىرسابوو، بالتولنىش ئەم كارەي بۇيە

كردبوو كه وانهيهك فيرى فرمانپهوا بكات، حەكىمانه وهلامى دايهوه: جهنابى
فهرمانپهوا، توورپه مهبه، تو بهو چرووكى و رهزىلييهى كه ناسراويت له نيوان
خهلكيدا، تنها له ماوهى يهك ههفتهدا نهم سهگه دهكهيته سهگيكي لهرو لاواز،
بهشيويهك كه سهگى راويش به نهندازى نهو، نهتوانن رابكهن..

فهرمانپهوا، سهرى راوهشانندو پرووى كرده خهلكهكهو گوتى: ئايا ئيوه دهرانن، كه
من كهسيكى نهوهنده رهزىلو چرووكم؟ قسهكانى بالوول راسته؟
نامادهبووان وهلاميان دايهوه: بهلى جهنابى فهرمانپهوا، بالوولى حەكىم راست
دهكات..

فهرمانپهوا به توورپهيهوه وتى: داىكتان روژه روژهتان بو بكات..
بهپهله بهجى هيشتن، تا لهو شهرمهزارىيه خوى دهرباز بكات..

رژدى و چرووكى، دزيكرده له خوۆت و دهستبلاوييه بو ميراتگرهكانت!

بالوونى ۋە كۆشكى خەلىفە

خەلىفە ھارونە رەشىد كۆشكىكى لەسەر جۈانتىرىن شېۋە دىزايىنى ئەو سەردەمەى خۆى دروستكرد، كاتىك كۆشكەكەى تەۋاۋ بوۋ، فەرمانى كرد بە ۋەزىرەكەى كە بە نىۋ تەۋاۋى شارو شەقامەكانى بەغدادا بگەرپىتو خەلكى ئاگادار بكاتەۋە، كە دەبىت ھەموو دانىشتۋانى شار سەردانى كۆشكى خەلىفە بگەنۋ بە وردى سەرنجى بدەن، تا ھەر كەسك پەخنەۋ پېشنىارىكى لەبارەى كۆشكەۋە ھەيە، سوۋدى لىببىنۋ كۆشكەكەى پىۋ پازاۋەتر بگەن، بۇ ماۋەى حەوت رۇژ بە شەقامەكانى بەغدادا ئاگادارىيان بلاۋ كوردەۋە، خەلكى لە ھەموو ناۋچەيەكەۋە ھاتن بۇ بىننى كۆشكى خەلىفە، بە بىنى سەرسامو دلخۇشبوۋن، ھىچ كەس نەيتۋانى تەنھا رەخنەيەكى لى بدۇزىتەۋە، دۋاى حەوت رۇژ ھارونە رەشىد وتى: ئايا كەسك ماۋە كۆشكەكەى نەبىنپىتو بە دەم داۋاكارىيەكەمانەۋە نەھاتى؟

وھزىر گوتى: بەلى تەنھا يەك كەس نەھاتوۋە بۇ بىنىنى كۆشك، وتى: ئەو كەسە كىيە ئاگادارى و بانگەوازى ئىمەى بىستووۋە نەھاتوۋە بەدەم داواكارىيەكەمانەۋە؟
وھزىر گوتى: تەنھا بالوولى ھەكىم نەھاتوۋە، ھارون فەرمانى كرد كە لە ھەر شوپىنىك ھەيە برۇن بىھىنن!

وھزىر بە سواری ئەسپەكەى بە رېكەوت تەواى شاقامو كۆلانەكانى بەغداد گەرا، بەلام بالوولى نەبىنى، لە ھاوپىيەكى پرسى كە بالوولت نەبىنىۋە؟
وتى: ئەگەر لە شار لە نىو زىندووۋەكان نەبىت، كەواتە بۇ دىدارى مردووان رۇپىشتووۋە، وھزىر بەرېكەوت بۇ گۇرستانى شار، سەيرى كرد ئەوا بالوول لە نىوان دوو گۇردا دانىشتووۋە ەمامەكەى بەسەرەۋە نەماۋە ئىسقانىكى بە دەستەۋە گرتووۋە بەدەم گریانەۋە لەبەرخۇيەۋە قسە دەكات.

وھزىر سلاۋى لىكردو گوتى: بالوولى ھەكىم، بۇچى زىندووۋەكانت جىھىشتووۋە ھاتوووت بۇ لای مردووۋەكان؟

بالوول گوتى: من لە لای كەسانىك دانىشتووم كاتىك جىم ھىشتن، غەيبەتم ناكەن، كاتىكىش لايان دادەنىشم، ئازارم نادەن، بىرکردنەۋە لە ژيانى ئەوان پەندو ئامۇزگارىيە..

پاشان وھزىر گوتى: خەلىفە ھارون داۋاى كردووۋە كە بەرېزتان سەردانى بكەن، بالوول گوتى: خەلىفە چ پىۋىستىيەكى بە من ھەيە؟

گوتى: دەيەۋىت بۇچوۋنى تۇ بزانىت سەبارەت بە كۆشكەكەى! پاشان پىكەۋە بە رېكەوتن بۇ كۆشكى خەلىفە ھارون، سلاۋى لە خەلىفە كردو ئەۋىش بە جوانترىن شىۋە ۋەلامى داپەۋەۋە فەرمانى پىكرد دابنىشىت، بالوول دانىشتو چاۋەكانى برىيە زەۋىيەكە، نە سەرى ھەلبىرى بۇ لای خەلىفە، نە تەماشى كۆشكە نوپىيەكەى دەكرد، خەلىفە ھارون پىي گوت: بۇچى سەيرى كۆشكەكەم ناكەى؟ من لەبەرئەۋە ناردووۋە بە داۋاى تۇدا تا بە وردى سەيرى كۆشكەكەم بكەيت، ئەگەر ھەر كەم كورپىيەكى تىدايە پىمان بلى، تا چاكى بكەين!؟

بالوولى حەكىم

بالوولى حەكىم گوتى: جەنابى خەلىفە ئەم كۆشكەى تۆ دوو عەببى سەرەكى و زۆر روونى تىدايە.. يەكەمىيان ئەوھىيە كە خاوەنى ئەم كۆشكە دەمرىتو كۆشكەكەى جىدەھىلىت، دووھىيان كۆشكەكەش دەرووخىتو نامىنىتەوہ!

ھارون بە بىستنى ئەم وشەيە زۆر توورەبوو، وتى: بالوول تۆ ھاتووى سەرەخۇشىمان لى بكەى، يان پىرۆزبايىمان لى بكەى! بالوولى حەكىم وتى: كۆشكەكەى تۆ زىاتر لە سەرەخۇشىيەوہ نىكتەرە تا پىرۆزبايىى، پاشان شىعيرىكى بەسەردا خوئىندەوہ..

خەلىفە يەكجار سەرسام بوو بە قسەكانى بالوول، ھەر لەبەرئەوہ داواى لىكرد زىاتر نامۆزگارى بكات.. بالوولى حەكىمىش چەند پارچە شىعيرىكى دىكەى بۆ خوئىندەوہو تىايدا نامۆزگارى كرد كە دنيا كۆتايى دىتو توپشوو ھەلگرىت بۆ رۆژىك كە دىنارو درھەمو كۆشكو تەلار، سوود بە خاوەنەكەى ناگەيەنىت..

بالوولۇڭىم ۋە جۈنەيدى بەغدادى

جۈنەيدى بەغدادى يەككەك لە زاناو شارەزاو كەسە بەناوبانگەكانى شارى بەغداد بوو، رۇژىكىيان لەسەر زارى قوتابىيەكانى سەبارەت بە ئاكارو قسە نەستەقەكانى بالوولۇڭىم ھەندىك شتى بىست، جۈنەيد پىرسى: ئەو بالوولۇڭىم كىيە؟ ھەندىك لە قوتابىيەكانى وتيان كەسكى سەرگەردانە، ئەو شوپىن و جىگەيەكى ديارىكراوى نىيە..

جۈنەيد وتى: ھەزەكەم چاوم پىي بەكەويت، تىكايە بىرۇن بزانن لە كويىەو بانگەشتى بىكەن بۇ لام، تا كەمىك قسە لەگەندا بىكەم، چۈنكە من لە بارەى ئەو ھو ھەزۇر شتى سەپىرو سەرسورھىنەرم بىستوھ..

قوتابىيەكانى شىخ جۈنەيد ھەموو كۆلان و كوچەيەك لە ناو شاردا گەران، بەلام لە ھىچ شوپىنك نەبوو، لە كۆتايىدا لە دەرەھى شار دۇزىيانەھو، پىيان گوت: كە مامۇستاكەمان دەيەويت چاوى بە تۇ بەكەويت..

بالوولی حەکیم گوتی: ئەگەر ئەو پێویستی بە منە، دەبێت ئەو بێت بۆ لای من. کاتیک ئەم هەوالەیان بە شیخ جونەید گەیاند، وتی: ئەو راست دەکات، دەبێت نێمە برۆین بۆ لای ئەو، شیخ جونەیدو قوتابییهکانی بە رێکەوتن بۆ لای بالوولی دانا، لە ناوهراستی بیابان چاویان بە بالوول کەوت، سەری خستبووه سەر بەردیکو بیرى له چوار دەورەگەى دەکردهوه..

شیخ جونەیدو قوتابییهکانی سلاویان لە بالوولی حەکیم کرد، بالوول وەلامی دانهوهو هەلسا لە تەنیشت مامۆستاوه دانیشتو پرسى تۆ کیتی؟ ئەویش لە وەلامدا گوتی: من جونەیدی بەغدادیم.. وتی: نیشت چیه؟ شیخ جونەید نامازەى بۆ قوتابییهکانی کردو وتی: کاری من پەرورەدەکردن و رێنموونیکردنى مروّقه‌گانه..

بالوول بە خەندەوه وتی: ئەگەر تۆ مامۆستاو شارەزای، ئایا ئادابی نانخواردن دەزانیت؟

شیخ جونەید زۆر بە متمانەوه وتی: «سەرەتا بە ناوی خودا دەست پێدەکەم، لەبەردەمی خۆمەوه دەخۆم، هیواش هیواش ناندەخۆم، بە هیواشی پارووهکە دەجوم، سەیری خواردنی دەوروبەرم ناکەم، دواى تەواوبوون سوپاسى خواى گەوره دەکەم، دەستەکانیشم لە پێش نانخواردن و دواى نانخواردن دەشۆرم».

بالوول هەستایه سەرپێو گوتی: مامۆستا چۆن رێنموونی خەلکی دەکەیت، لە کاتیکدا تۆ ئادابی نانخواردن نازانیت؟

شیخ جونەید بە وەلامەکەى بالوولی حەکیم سەرسام بوو، قوتابییهکانی گوتیان: خۆت بێتاهەت مەکە ئەو پیاویکی دێوانەیه، بەلام شیخ جونەید برۆای بەو قسەیه نەکرد، لەو برۆایەدا نەبوو کە ئەو دێوانە بێت.. بالوول رۆیشتو ئەوانی جێهێشت، شیخ جونەید بانگی کرد: تکایه من پێویستم پێتە.. بالوول وەلامی دایهوه: باشه ئەگەر تۆ ئادابی نانخواردن نازانیت، ئایا ئادابی قسەکردن دەزانیت؟

شیخ جونەید وتی: بەئێ، (تەنها بە ئەندازەى پێویست قسە دەکەم، قسەى

نا بەجى ناكەم، ئەگەر قسەم بۇ خەلكى كرد بە ئەندازەى تواناى ژىرىيان قسەيان لەگەندا دەكەم، بانگيان دەكەم بۇ رېگەى خودا و پىغەمبەرەكەى «سەلامى خواى لىبىت».. هېشتا قسەكانى تەوا و نەكردبوو.. بألوول دەستى كردهو بە رۆيشتن، قوتابىيەكانى شىخ جونەيد بانگيان كرد چاوەرئ بكة با مامۆستا قسەكانى تەوا و بكات، بألوول ناوړى داىهوه و تى: بۆم دەرگەوت تۆ نە ئادابى نانخواردن دەزانىت، نە ئادابى قسەكردن، ئىدى چىت لە من دەوئىت؟

قوتابىيەكانى كە بىنيان رۆخسارى مامۆستا كەيان زۆر تىكچوو، و تيان مامۆستا بىنىت كە ئەم پياو شىتە، ئىدى لەوه زياتر چاوەروانى چى لى دەكەيت؟ شىخ جونەيد وتى: پىويستە گوى بۇ قسەكانى رادپىرين، شىخ جونەيد بە دواى بألوولى حەكىمدا رۆيشت، بەلام بألوول هەولى دا زياتر دوور بكة وئىتەوه، شىخ جونەيد دووبارە بانگى كردهو و تى: من پىويستم پىتە تكايە.. بألوول گوتى: چ پىويستىيەكت بە من هەيه، خۆ تۆ تەنانەت ئادابى نانخواردن و قسەكردنىش نازانىت؟ شىخ جونەيد: وتى: من زۆر شت لە تۆوه فىردەبم..

بألوول وتى: باشە ئايا ئادابى خەوتن دەزانىت؟

شىخ جونەيد گوتى: بەلى، كاتىك نوئىزى خەوتنانم كرد، زىكرەكانى خەوتن دەخوئىنم و جلى خەو لەبەر دەكەم و سەرم لەسەر زەوى دادەنئىم و لەسەر لای راست دەخەوم.. دووبارە بألوولى حەكىم لە قسەكانى شىخ جونەيد رازى نەبوو، وتى: كەواتە ئادابى خەوتنىش نازانىت.. پاشان دەستى بە رۆيشتن كردهو..

هەندىك لە قوتابىيەكانى شىخ جونەيد وىستيان لە بألوول بەدن و نازارى پى بگەيهەنن، بەلام شىخ جونەيد رېگەى نەدا، ئەو پياوئىكى ژىرىبوو، دوابەدواى بألوول رۆيشت و تى: من شىخ جونەيدى بەغدادىم، هىچ نازانم، تكايە فىرى ئەو شتەم بكة كە تۆ دەيزانىت لەبەر خودا..

بألوول راوەستا و خەندەيهكى كرد و تى: ئەو كاتەى بانگەشەى زانايىت كرد، من لىت دووركەوتەوه، بەلام كاتىك دانت نا بە نەزانىتدا ئەوا من فىرت ئەكەم..

بالوول لهسه بهردیک دانیشتو داوای له شیخ جونهد کرد لهسه ره نهو بهردهی تهنیشتی دابنیشیت، پاشان وتی: هه موو نهو شتانهی سهبارت به ئادابی نانخواردن باست کردن لاههکی بوون، بنه مای سه رهکی نانخواردن نهو هیه که ده بیت بزانیته، ئایا خواردنه کهت هه لاله، یان نا، چونکه نانی هه رام سه دان ئادابی له گه لدا باس بکهیت سودی نییه، چونکه خواردنی هه رام دل رهش دهکات.

شیخ جونهد بهو وه لاهه زور دلخوش بوو، وتی: خوای گه وره پاداشتت باته وه.. پاشان سه بارته به ئادابی قسه کردن وتی: پیویسته له دلکی پاکو نییه تیکی بیگه رده وه بیتو قسه کانت بو ره زامه ندی خوای گه وره بیت، نهک هیه کهسی تر، پاشان له قسهی بی هوده و بی سود دوور که ویته وه، چونکه قسهی بی سودو بی هوده، له رهژی قیامه تدا ده بیت به لاهه نه گبه تی بو خاونه کهی، نه گه ره بهو شیوهیه نه بیت نهو ئادابانهی تو باست لیوه کردن، هیه سودیک به خاونه کهی ناگه یه نیت..

شیخ جونهد لهسه بهرده که هه لساو به وینهی قوتابیه که لهسه ره نهو له خزمه تی بالوولی هه کیمدا دانیشتو وتی: نه وهی تو فیرت کردم پیش تو له هیه کهسم نه بیستووه! پاشان دهستی بو به سنگیه وه گرتو وتی: ئیستا ئادابی نووستنم بی بلن؟

بالوول گوتی: نه وهی تو گوتت خاله لاهه کییه کانی نووستن بوو، خالی سه رهکی نووستن نه وهیه که دلت خالی بکه یته وه له خو شه ویستی دونیاو له هه سودی و ئیره یی، له ره وکینه به رام بهر موسولمانان، زیکرو یادی خودا بکهیت تا نهو کاتهی چاوه کانت ده چپته هه..

پاشان بالوول هه ستاو شیخ جونهد ویستی دهسته کانی ماچ بکات.. پیی وت: تو هه قو راستیت فیر کردم، داواکارم له خوای میهره بان به باشترین شیوه پاداشتت بداته وه..

ما سېفروش

كەش و ھەوای كۆشكى خەلیفە بە تەواوی گۆرۈپوو، رۆژ رۆژى جەژن بوو، خوانى خەلیفە بە چەندەھا خواردنى بەتامو مېوھات رازىنرابووھو، ھەر كەس لەو رۆژەدا رۆوى بگردایەتە كۆشكى خەلیفە، بە بىننى خوانو رازاھى كۆشك، دلخۆش و ئاسوودە دەبوو.. لە خواردنە بەتامەكانى خوانى خەلیفە، سكى برسى تىردەکرد.

ھارونە رەشىد لەسەر تەختى پاشايەتى خۆى دانىشتبوو، ھاوسەرەكەى خاتوو (زوبەیدە) لە تەنىشتىيەوھە دانىشتبوو، پىكەوھە يارى شەترەنجيان دەکرد، خزمەتكارەكان بەردەوام خوانەكەيان دەرازاندەوھو خەلكىش پۆل پۆل دەھاتن بۆ پىرۆزبایى جەژنو لەسەر خوانەكە دادەنىشتن و نانىان دەخواردو خۆشییەكانى خۆيان دەردەبەرى، كۆشك ئەوھندە قەرەبالغ بوو كە كەسك ھەلدەستا لەسەر خوان، دەستبەجئ كەسك دىكە لە شوپنەكەیدا دادەنىشت..

لەو كاتەدا بالووئىش وەكو ھەر ھاولاتىيەكى ئاساىى، بۆ پىرۆزبایى جەژن ھاتە نىو كۆشكەوھ، خەلیفە ھارون داواى لىكرد كە لەسەر خوانەكە دابنىش و نانبخوات، بەلام بالووئى حەكیم، رەتىكردەوھو لە لایەكى مېوانخانەكەى كۆشكدا دانىشت..

لەو کاتەدا دەرگاوانەکە هاتە ژوورەووە وتی: ماسی فرۆشیک مۆلەتی هاتنە ژووری دەوێت بۆ لای جەنابتان؟

خەلیفە بەبێئەوێ سەری لەسەر یاری شەترەنچەکەى بەرز بکاتەو، وتی: ماسی فرۆش چی دەوێت؟ دەرگاوانەکە وتی: ماسی فرۆشەکە ماسییەکی زۆر گەورەى هیناوە، دەیهوێت پیشکەشى بەرپزتانى بکات.. خەلیفە هارون مۆلەتی هاتنەژوورەووەى بە ماسی فرۆش دا..

کاتیک ماسی فرۆش هاتە ژوورەووە بۆ لای خەلیفەو ماسییەکەى پیشکەش کرد، خەلیفە بە گەورەیی و ناوازی ماسییەکە زۆر سەرسام بوو، بەشیوەیهک هەرگیز پێشتر ماسی لەو جۆرەى نەدیتبوو.. فەرمانی کرد چوار هەزار درهەم بدەن بە ماسی فرۆشەکە.. ماسی فرۆش چوار هەزار درهەمی وەرگرتو کۆشکی بەجێهێشت، خاتوو زوبەیدە پەخنەى لەو بڕیارەى خەلیفە گرتو وتی: هەست ناکەیت ئەو بڕە پارەى بەخشیت بە ماسی فرۆشەکە زۆر زۆرە؟

خەلیفە هارون سەیریکى خاتوو زوبەیدەى کردو وتی: بۆچی پەخنە لە بەخشینەکانمان دەگریت؟

خاتوو زوبەیدە: ئەم پۆژانە پۆژانى جەژن، خەلکانیکى زۆر، سەرکردەو لایەنگرانى دەولەتو رێبواران دین بۆ لاتو چاویان لە مالو بەخشینی تۆیە، دەبیت پێیان ببەخشیت، ئەگەر تۆ ئەو ئەندازەیه ببەخشى بە ماسی فرۆشیک، کەواتە نابیت بە هیچ کام لەوانى دیکە لەو بڕە کەمتر ببەخشیت، ئەگەرنا ئەوان دەلین خەلیفە تەنانەت نرخى ماسی فرۆشیکیشى بۆ ئیمە دانەنا، وەلامەکەى خاتوو زوبەیدە بیری خەلیفەى سەرقال کرد، چونکە قسەکەى خاتوو زوبەیدە واقعی بوو، بەردەوام ئەو قسەیهى لە بیری خۆیدا لیکدەدایەو، خۆئەگەر ئەمڕۆ هەر کەس سەردانى خەلیفە بکاتو ئەو ئەندازەیهى پێبەخشى، لە خەزینەى خەلیفەدا هیچ شتیک نامینیتەو! خەلیفە بۆچوونەکەى زوبەیدەى بە تەواوى بەلاو بەسەندبوو، بەلام نەیدەزانى چی بکات، هەر بۆیە بە خاتوو زوبەیدەى گوت: چۆن و بە چ شیوەیهک ئەو بڕە

پارەيە ۋە بەرگىر نەۋە، لە كاتىكدا تۆ دەزانىت ئەو كارە، واتە پەشيمان بوونەۋە لە بىر پارو بەخشىمان، زيان بەناوبانگو شۆرەتمان دەگەيەنەيت؟

خاتوو زوبەيدە كەمىك بىرى كەدەۋە وتى: بانگى ماسى فرۆشەكە بىكە، پىرسارى لى بىكە، ئەو ماسىيە نىرە، يان مى.. خەلىفە ھارون وتى: باشە ئەگەر ۋەلامى دايەۋە نىرە، يان مى، چ سودىك بە ئىمە دەگەيەنەيت؟

خاتوو زوبەيدە گوتى: ئەگەر وتى نىرە بلى، حەزم لە ماسى نىر نىيە، ئەگەر وتىشى مىيە بلى حەزم لە ماسى مىيە نىيە! بەو بەھانەيە دەتوانى پارەكەى لىۋەرگىر تەۋە! لەو كاتەدا بالتوون كە گوئىيىستى ئەو وتوئىزە بوو، وتى: جەنابى خەلىفە ۋاز لە ماسى فرۆشەكە بەينە، ھەول مەدەن بەو قسانە فىلى لى بىكەن! خەلىفە گوئى بۆ قسەى بالتوون نەگرت، چونكە رىزى زۆرى لە خاتوو زوبەيدە دەگرتو بۆچوونەكانى بەلاۋە پەسەند بوو.. فەرمانى كرد ماسى فرۆشەكەى بۆ بانگ بىكەن..

ماسى فرۆش لە خۆشيدا گەيشت بوۋە مائەۋە، لە خۆشى ئەو ھەموو پارەى دەستى كەوت بوو، زۆردلخۆش بوو، لە بىرى ئەۋەدا بوو كە چى بىكات بەو ھەموو پارەيە.. لەو ساتەدا لە دەرگا دراو پىيان راگەياند كە جەنابى خەلىفە فەرمانى كەردوۋە بگەرئىتەۋە بۆ كۆشك.. ماسى فرۆش بەرپىكەوت بەرەو كۆشك ۋە رۆيشتە بەردەمى خەلىفە ۋە خاتوو زوبەيدە.. خەلىفە وتى: خاتوو زوبەيدە پىرسارىكى ھەيە، ئايا ئەو ماسىيە نىرە، يان مىيە؟

ماسى فرۆشەكە زەردەخەنەيەكى كەردو بەو پىرسارى ھەرسام بوو، لەبەر خۆيەۋە دەيگوت: ئايا دەبىت كەسىك ھەبىت بزانىت ماسى نىرو مى لە يەكتر جىباكاتەۋە!! لەو ساتەدا بالتوون لى نىزىك بوۋەۋە بە گوئىدا چىيەكى كرد، پاشان ماسى فرۆشەكە ۋەلامى دايەۋە: ئەو ماسىيە نە نىرە نە مىيە، ئەو ماسىيە دوۋرەگە! خەلىفە بە ۋەلامى ماسى فرۆشەكە ھەرسام بوو، بۆئەۋەى خاتوو زوبەيدە لەو ھەلۋىستە رىزگار بىكات، وتى: ئافەرىن بۆ ۋەلامەكەت، فەرمانى كرد چوار ھەزار دەرھەمى تىرى پى بدن..

پاشان ماسى فرۇشەكە داۋاي مۆلەتى رۇيشتىنى كرد، خەلىفەش مۆلەتى رۇيشتىنى پىدا.. ماسى فرۇشەكە بەو ھەموو پارمىەوۋە رۇيشتە دەرەو، لەو كاتەدا درەھەمىكى لىكەوتە خوارەو، داھاتەوۋە درەھەمەكەى ھەلگرتەو، زوبەيدە چاۋى لىبوو، بە ھاوسەرەكەى گوت: تەماشاي چاۋچنۇكى ماسى فرۇشەكە بكة، ھەشت ھەزار درەھەمى ۋەرگرتوۋ، ناتوانىت چاۋپۇشى لە يەك درەھەمى خۇى بكات، ھارون جارىكى دىكە فەرمانى كرد، ماسى فرۇشەكە بانگ بكنەو، بۆئەۋى ھەموو ئەو درەھەمانەى لە دەستىدايە لىى ۋەرگرتەو.. دووبارە بالوول وتى: واز لە ماسى فرۇشەكە بەينن بابروات، دىسانەوۋە خەلىفە گوۋى بۇ بۇچوونەكەى بالوول نەگرت.. واخۇى نىشاندا كە ھەر گوۋى لە قسەكەى بالوولى حەكىم نەبوۋ، كاتىك ماسى فرۇشەكە كەراپىەو، خەلىفە بە توورەپىيەوۋە پىى گوت: ھەشت ھەزار درەھەم لە دەستىدايە، تەنھا يەك درەھەم لىكەوت داھاتىتەوۋە درەھەمەكەت ھەلگرتەو.. ماسى فرۇشەكە زانى كە خەلىفە دەپەۋىت بە ھەر بىانوۋىيەك بىت ئەۋى پىى بەخشىۋە لىى ۋەرگرتەو، وتى: من وىستم بەو كارەم نىشانى بدم كە رىز لە جەنابى خەلىفە دەگرم، لەبەرئەۋى رۋوۋىيەكى درەھەمەكە ئايەتىكى قورئانى پىرۋزەو رۋوۋەكەى ترىشى ناۋى بەرپىز جەنابى خەلىفەيە، ئەگەر ھەلم نەگرتايەتەوۋە دەكەوتە ژىر پىۋ، ئەۋەش ھەم سووكايەتییە بە قورئانى پىرۋز، ھەم سووكايەتییە بە ناۋى خەلىفە برۋاتە ژىر پىۋ..

ھارون ئەۋەندەى دىكە سەرسام بوو بە ۋەلامى ماسى فرۇشەكە، ھەربۇيە فەرمانى كرد چوار ھەزار درەھەمى دىكە پى بدن.. پاشان لەسەر كورسىيەكەى ھەلساۋ بە بالوولى دانای گوت: خەلكى بە تۆ دەلین: شىت، بەلام ئەو كەسە شىتە كە تۆ ئامۇژگارى دەكەيت بەۋى كە واز لە ماسى فرۇشەكە بەينىت، بەلام بە قسەى نەكردىت، لە برى ئامۇژگارى تۆ، گوپراپەلى ئەم خاتوونە بوو..

بالتوال و بازركان و بوتفروش

رۇژىكىيان بالوولنى حەكىم بە يەككىك لە گەرەكەكانى شارى بەغدادا تىدەپەرى،
چاوى كەوت بە پياويكى نامۇ، كە بە «رېبوار دەچوو»، زۇر بە حەسرەتەو دەگريا..

بالوول ھەلوئىستەيەكى كىردو لىي پىرسى: بۇچى بەو شىوئەيە دەگرى؟

رېبوارەكە وتى: پىرسىارم لى مەكە با بىرىنم نەكولىتەو، پەنا دەگرم بە خودا لە
ستەمى ھەندىك كەس كە ستەمىيان لىكردووم..

بالوول دەستى خستە سەرشانى پياوئەكەو وتى: پەناى ھەموومان خوداى گەورەيە،
بەلام تۇ پىم بلى، ھۆكارى ئەم گىيانو بىتاقەتییەت چىيە؟

دواى ئەوئە بالوولنى حەكىم پىنداگرى كىرد بۇ زانىنى ھۆكارى گىيانەكەى، بەو
ھىوايەى چارەسەرىكى بۇ بدۇزىتەو، كابرا چىرۇكەكەى بەم شىوئەيە بۇ گىرپايەو،
ماوئەيەك لەمەوبەر بەمەبەستى گەشتكىرن، وىستم بىرۇمە دەروئەى شار، لەبەرئەو
ترسام كە پارەو سامانەكەم لە مال جىبھىلم، لە ترسى دىزىنو لەناوچوون، لەبەرئەو
پارەو سامانەكەم خستە نىو كىسەيەكەو بەردم بۇ بازار، بۇئەوئەى لای دوكانى
بۇنفرۇشەكە بە ئەمانەت داىبىنىم، تا ھەم دلۇ خەيالىم لای نەبىت، ھەمىش لە دىزى
فەوتان بىپارىزم.. ئىستا كە گەراومەتەو دوكاندارەكە نكولى لە ئەمانەتەكە دەكاتو
دەللىت: شتى وام لانىيەو تۇ بوختانم بۇ ھەلدەبەستى!!

رېبوارەكە بەدەم گىرپانەوئەى قسەكانى فرمىسكى ھەلدەوئەراندى، بە دەسپىك
فرمىسكەكانى دەسپى، سىماو روخسارى لە پياو باشان دەچوو، بالوول دلئەوايى
دايەوئەو پىيى گوت: بە وىستى خودا من دەتوانم زۇر بە ئاسانى مافەكەت بۇ
بگىرپمەو.. ئىدى خەم مەخۇ..

بۇ ئەم مەبەستە بالوول ناوئىشانى دوكانى بۇنفرۇشەكەى لىوئەرگرت، دواتر پىيى
گوت: من بەيانى زوو لەگەل خۇرھەلاتن دەرۇم بۇ دوكانى بۇنفرۇشەكە، تۇش پىش
خۇرھەلاتن لەوى ئامادەبە..

رېبوارەكە پىرسى: من چى بلىم و چى بكەم؟

بالوول: وتى: كاتىك گەشىتتە دوكانەكە ھىچ قسەيەك لەگەل مندا مەكە، ھەرەكو

ئەۋەدى كە تۆ من ناناسىت، بە دووكاندارەكە بلئى ھاتووم ئەمانەتەكەم بەدەيتەۋە.. بەمشئودە مائىناۋايىيان لە يەكدى كرد.

بۇ سبەينى، ھەر بەۋ شئودەيەى بالوون پلانى بۇ دانابوو، بالوون پئىش خۇرھەلاتن گەشىتە دووكانى بۇنفرۇشەكە، پئى گوت: من بە نىازم سەفەر بەكەم بۇ خۇراسان.. بۇنفرۇشەكە دەپويست بە خىرايى لە نىازى بالوون تىبگات، ھەر بۇيە ھىۋاى خواست كە سەفەرىكى خۇش و سەرگەوتوو ئەنجام بەدات..

بالوون: منىش ئاۋاتەخۋازم سەفەرىكى خۇش بەت، بەلام شتەك ھەيە زۇر دوۋدىل كىردوم، ھەرئەۋەش واىكردوو بەيمە لاي بەرپىزان، بۇنفرۇشەكە وا خۇى دەرخت كە بەرۇشەيەتو دەپەۋىت ھەلۋىستىكى ھەبىتو يارمەتى بەدات، پىرسى چى نىگەرانى كىردۋىت قوربان؟

بالوون وتى: بىرىك مروراى و زىرپ ھەيە، بە بەھاي نىزىكەى «۳۰» دىنارى ئالتون، دەمەۋىت لاي كەسىكى ئەمىن داىبىنم، تا كاتەك لە سەفەرەكەم گەرامەۋە، بە سەلامەتى ئەمانەتەكەم بۇ بگىرپتەۋە..

بۇنفرۇشەكە وا خۇى دەرەخت كە سەرقالە، كەلۋپەلى دەگۋاستەۋە لە شوپنىكەۋە بۇ شوپنىكى دىكە، وا خۇى نىشان دەدا كە زۇر گۋى بەۋ مال و سامانە ناداتو بە لايەۋە گىرنگ نىيە، بەلام بالوون زۇر بە باشى چاۋدىرى ھەموو جۋلەيەكى بۇنفرۇشەكەى دەكرد، دەيزانى كە ھەموو ھۇش و بىرى لاي كىسە پىر لە مروارىيەكەيە.. كە لە راستىدا كىسەيەكى خەيالىيە. بالوون وتى: من لە خەلكى شار زۇر پىرسىارم كىرد سەبارەت بە كەسىكى دەستپاك و باۋەرپىكراۋ، تۇيان نىشاندام، لەبەرئەۋە منىش ھاتووم تا ئەم كىسەيە بە ئەمانەت لاي تۇ داىبىم..

بۇنفرۇش لە خۇشىدا قسەى بۇ نەدەكرا، بەلام ھەۋلى دەدا كۇنتىرۇلى خۇى بەكات، وتى: ھىۋادارم شوپنى گومانى باشى ئىۋە بەم..

لەۋ كاتەدا بالوون سەيىرى دەرەۋەى دووكانەكەى كىرد، بىنى وا رېبۋارەكە بەرەۋە دووكانەكە دىت، بالوون كىسەكەى دەرھىناۋ لەبەردەمى دووكاندارەكە داينا، كاتەك

دووكاندارەكە چاوى بە كيسەكە كەوت، خەرىكبوو لە خۆشىدا چاوى دەفېرى..
بەلام نازيزانم، ناوكيسەكە جگە لە وردە شوشەو لەم هيچ مروارى و زىرپىكى تىدا
نەبوو، لەو كاتەدا رېبوارەكە خۆى كرد بە ژووراو پاش سلاو وتى: هاتووم بۆ ئەوھى
ئەمانەتەكەم بەدەيتەوھ..

بۇنفرۆشەكە ترسا لەوھى دەستەكەى ناشكرا ببىت، چونكە بە حسابى خۆى ئەو
كيسەيەى رېبوارەكە لە چاو ئەم ھەموو مرواريەدا ھەر هيچ نىيە، لەبەرئەوھ بە
شاگردەكەى گوت: ئەمانەتى ئەم پياوھ لە فلانە شوپن دامناوھ، خىرا برۆ بۆى بەينە..
رېبوارەكە كيسە پارەكەى خۆى وەرگرتەوھو لە دووكانەكە چووھ دەرەوھ، دوای
كەمىك بالتولۇپىش مالتاوايى كردو لە دووكانەكە چووھ دەرەوھ..

كاتىك بۇنفرۆشەكە دلنابوو لەوھى كە بالتوول بە تەواوى لە دووكانەكە
دوووركەوتۆتەوھ.. كيسەكەى بەرز كردەوھو لەسەر مېزەكە داينا، لەو كاتەدا شاگردەكەى
سەيرى دەكرد، كاتىك بۇنفرۆشەكە ھەستىكرد شاگردەكەى سەيرى دەكات ھاواری
كرد بەسەرياو پىي گوت: برۆ بەلاى كارى خۆتەوھ.. لە خۆشىدا چاوى پربوو لە
فرمىسك، كيسەكەى كردەوھو بىنى جگە لە لەم وردە شوشە، هيچ شتىكى دىكەى
تىدا نىيە...!!!

خۆشەويستان دەبىت بۇنفرۆشەكە چى بەسەر ھاتبىت، كاتىك ناو كيسەكەى
بىنيوھ كە پرە لە لەم وردە شوشە؟؟؟؟!!

بەم شىوھە بەكەم مالتوسامانەكەى كاكى رېبوارى لە فەوتان و تياچوون رزگار
كردو خەندەى رېبوارى كردە شادى و پىكەنين، شادى ستەمكارىشى كردە خەمو
پەژارە!

بالوول قازى

پۇۋىكىيان پياويك له شارى بهغداد پرووى كرده دادگاوا له لاي قازى لهسهر كهسيك كه سته مى ليكردبوو سكالاي تۇمار كرد..

قازى پرسىارى له سكالآكار كرد: كه رووداوهكه چۆن روويداوه؟

سكالآكار: دهستيكرد به گيپانهوهى چيروكى ستهمليكردنهكهى، پاش تهواوبوونى قسهكانى، قازى بوى دهركهوت كه ستهمكارهكه يهكيكه له هاوريئو دۇسته نزيكهكانى..

لهبهرخويهوه وتى: چ كارساتيكه هاوريكهه كهوتوته ناو نهه كيشهيهوه!!

لهبهرئهوه قازى بيري له چارهسهريكى گونجاو دهكردهوه، تا بتوانيت بهو هويهوه

سكالآكار له داواكهى بي هيووا بكات..

ههربويه لتي پرسى: نايا بو راستى قسهكانت شاهيدت ههيه؟

سكالآكار وتى: بهلى شاهيدم ههيه.. قازى وتى: شاهيدهكهت كييه؟

سكالآكار: جهنابي بالوول شاهيدهو ناگاي له رووداوهكه بوو..

به بيستنى ناوى بالوول قازى پهنگى تيكچوو، چونكه زورباش بالوولى دناسىو

دهيزانى چهنده زيرو دانايه..

بەلام جەنابى قازى جگە لە داواکردن بۆ نامادەبوونى بالوول لە دادگا، چارەبەكى دىكەى نەبوو..

كاتىك سكالاکار رۆيشت بە دواى بالوولدا، قازى بە تەنھا مايەو، لەبەر خۆيەو وە وتى: ئەگەر بالوول ھات، دەبەت چەند پرسىارىكى ئاراستەبکەم، كە ھىچ پەيوەندى بە سكالاکوھ نەبەت، بۆئەوھى بېزار بېت و بروتە دەرەو..

دواى كاتزميرىك سكالاکار گەرايەو و نيو دادگا و جەنابى بالووليشى لەگەل خۆيدا ھىنابوو، كاتىك قازى چاوى بەم دوو كەسە كەوت، كەمىك كۆكى و پاشان بە بالوولى گوت: ئايا شاھەتى دەدەيت ھەسەر ئەم سكالايە؟

بالوول سەيرىكى قازى كردو گوتى: بەلى..

قازى كەمىك بېرى كردەو و تى: ئايا قورنانت لەبەرە؟

بالوول: بەلى ھەموو قورنانى پىرۆزم لەبەرە..

پاشان پرسى: ئايا ئەھكامە شەرعىيەگان دەزانىت؟

بالوول: زياتر لە پىويست شارەزاي ئەھكامە شەرعىيەگانم..

پاشان قازى وتى: ئايا ھىچ كات مردووت شۆردووە؟

بالوول بە خەندەو و تى: لەسەر ئەو ھەھاتووم، ئەو ھەكارى باوو باپىرانىشم بوو!

پاشان قازى ئەوھى لەبەردەستىدا بوو كۆى كردەو و پرسى: ئايا كاتىك جەنازەبەكت

شۆردووەو خستوتە نيو گۆرەو، چىت پى و توتە؟

بالوول لە وەلامدا وتى: پىم گوتە ئەم مردنەت پىرۆزبەت، چونكە وەكو شاھىد

لەبەردەم قازىبەكى وەكو تۆدا نامادە نەبوو!!

بە بىستنى ئەم قەسەيە قازى رەنگى روخسارى گۆرا، زانى كە خۆدزىنەو لە دەستى

زانايى و دانايى بالوول ئاستەمە، چارەبەكى دىكەى نەبوو، جگە لە پەسەندکردنى شاھەتییەكەى بالوولى حەكىم..

بەلى خۆشەويستان، بالوولى داناو حەكىم بە وىقارو سەكىنەتو دانايىبەكەيەو،

مافەكەى گىرايەو بۆ كەسى ستەملىكراو.

بالتوول و به رر سارتي مسكه كان

به سه رهاتيكي ديکه له به سه رهاته دهگمه نه کانی بالتوولی چه کیم که په یو هسته به دادوهری و بهرگریکردن له سته ملیکراوان: سائیک یه کیک له بازارگانه کانی شاری به غداد به مه بهستی به جیهینانی فهریزهی چه ج، رویشت بو شاری مه ککه ی پیروژ، له پیش رویشتنیدا کیسه یه ک دراوی زیپی هه بوو سپاردی به قازی شار، چونکه له دستپاکی قازی دنلیابوو..

داۋاي تەۋابوۋونى فەرىزەى حەج، بازىرگانەكە گەراپەۋە، چەند رۇژىك پاش گەرانەۋەى رۇيشت بۇ لاي جەنابى قازى بە مەبەستى ۋەرگرتنەۋەى ئەمانەتەكەى.. بەلام قازى داۋاي لىبوردنى لىكردو پىلى راگەياند كە كىسە دراۋەكەى مشك خواردوۋىيەتى!

بازىرگان لە تاۋى مالو سامانەكەى دەستىكرده گىران، جگە لە ھەلۋەرانى ئەسرىنى چاۋەكانى چارەپەكى دىكەى نەبوو، چونكە نەدەسەلەتى بەسەر قازىدا ھەبوو، نەدەيتۋانى بە قازى بلل باۋەر بە قسەكانت ناكەم، لەو كاتەدا بالوول بەلاى بازىرگانەكەدا تىپەرى، كاتىك بىنى بازىرگان زۇر بە كوول دەگرى ۋەم دەخوات، لىي نىزىك بوۋەۋەو لە ھۆكارى گىرانەكەى پىرسىارى كرد.. بازىرگانىش بەسەرھاتەكەى بۇ گىراپەۋە..

بالوولى حەكىم پىلى گوت خەم مەخۇ، بە پشتىۋانى خودا سبەينى مالو سامانەكەت بۇ ۋەردەگر مەۋە.. بالوول بازىرگانى جىھىشتو رۇيشت بۇ لاي خەلىفە ھارونە رەشىد.. پىلى گوت: فلان بەرپىرسىارىتەت دا بە فىسار كەسو فلان كەست كرد بە بەرپىرسىارى فلان شتو.. ھتد، خەلىفە پىرسى تۇ چىت دەۋى؟

بالوول گوتى: دەمەۋىت بىمە بەرپىرسى مشكەكانى شار!

خەلىفە ھەرچەندە داۋاكەى لاسەپىرېوو، بەلام دەيزانى كە بالوول بى حىكەمت ئەو داۋايە ناكات، ھەربۇيە وتى: باشە ئەۋە تۇ بەرپىرسى مشكەكانى ناو شارى! بالوول گوتى: بەو شىۋەپە نابىت، پىۋىستە فەرمانم بۇ دەربكەيتو بە فەرمى ئەو پۇستەم پىببەخسى ۋە چەند پاسەۋانىكەم بۇ دابنىيتو چەند كەسىكىش بە دەفەۋە لەگەلمدا بن..

خەلىفە ھەر بەو شىۋەپەى كە بالوول خواستى بوو، فەرمانى بۇ دەركرد، بالوول سواری ئەسپەكەى بوو، چەند پاسەۋانىك بەدۋايەۋە بوونو چەند كەسىكىش بە دەف لىدانەۋە بەدۋايدا رۇيشتن، كەس لەۋان نەيدەزانى بالوول مەبەستى جىيەو بۇ كوول دەچىت.. خەلكى بە بىننى ئەو دىمەنە پىدەكەنىن ۋە گائەيان پىدەھات.. بالوول

بهردهوام بوو له رږښتن تا گه‌یشته مالى قازى، فرمانى به داروده‌سته‌کەى کرد که چالیک له ژیر دیواری مالى قازیدا هه‌لبکهن، قازى به دهنکی ده‌فو پاسه‌وانه‌کانى بالوول هاته‌ده‌روه، کاتیک بالوولی بینى، پرسى: نه‌وه چى ده‌که‌یت، بالوول؟

بالوول گوتى: نایا من لیپرسراوى مشکه‌کان نیم؟ مشکیک لیره‌یه‌کى نالتونى خواردوومو خووى کردووه به ژیر نه‌م دیواره‌ى مالى تودا.. منیش دهمه‌ویت ده‌ستگیرى بکه‌م!

قازى وتى: بالوول چۆن مشک لیره ده‌خوات؟

بالوول له وه‌لامدا گوتى: هه‌روه‌کو چۆن مشکه‌کانى ئیوه دراوه نالتونیه‌کانى بازرگانه‌کەى خوارد، هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ش لیره نالتونیه‌کەى منى خواردووه!

جا تۆش، یان دراوه نالتونیه‌کانى نه‌م بازرگانه بگیره‌وه، یان من ماله‌کەى تۆ ده‌روخینم تا مشکه‌که ده‌ستگیر بکه‌م..

قازى به ناچارى نه‌مانه‌ته‌کەى گیرایه‌وه بۆ بازرگانه‌کە!

جه‌نابى حه‌کیم هه‌میشه له خه‌مى چاره‌سه‌رى گرفتو کیشه‌ى خه‌لکیدا بووه، له‌به‌رئه‌وه هه‌موو کات به بیری تیژو بیروکەى ناوازه، چاره‌سه‌رى گرفته‌کانى کردووه، بۆ سه‌رخستنى سته‌ملیکراوان، هه‌موو تواناکانى خستۆته کارو به‌رده‌وام پشتیوانى له بى نه‌ویان و هه‌زاران کردووه، حه‌کیم به‌ دريژايى ژيانى دژ به سته‌مکارو ده‌سه‌لاتداران، له سه‌نگه‌رى سته‌ملیکراواندا بووه!

بالوولی حکیم

بالوول

میسٹریک فیری خونذنہ وہ دہکات

زۇرچار خەلكى شارەكانى دەوروپەر دەھاتن بۇ سەردانى فەرمانپەرەۋى شارى كوفە و ديارى جوان و بە نرخيان بۇ دەھينا، رۇژيكيان پياويك هات بۇ شارى كوفە ئىستىركى لەگەل خۇيدا ھىنابوو، بەرەو كۇشكى فەرمانپەرەۋا بەرپكەوت، تا ديارىيەكەى پىشكەشى فەرمانپەرەۋى كوفە بكات، ھاوكات ئەو رۇژە جەژن بوو، گەرە پياوانى شارى كوفە بۇ پىرۇزبايى جەژن ھاتبوون بۇ لاي جەنابى فەرمانپەرەۋا، بينيان پياويك جلەۋى ئىستىركەى گرتووو بەرەو كۇشك دىت، دىمەنەكە سەرنجى ئامادەبووانى راپكيشا، ھەمووان دەستيان كرد بە پىكەنينو گالته پىكردى ئىستىركەو خاۋەنەكەى، ھەر يەك لەوان بە شىۋەيەك تۈنجى لەو ديارىيە دەدا، كە بۇ فەرمانپەرەۋا ھاتبوو، زۇريان بە ناراستەوخۇ تۈنجيان لە جەنابى فەرمانپەرەۋا دەدا، تا جەنابى فەرمانپەرەۋا بە تەۋاۋى قەلسو توورەبوو، بۇ ھەر يەك لەوان لە كەمىندا بوو، چاۋەرپى ھەلىكى گونجاۋى دەكرد، بۇ ئەۋەى توورەبوونى خۇى بەسەرياندا خالى بكاتەو.

لەو كاتەدا يەكلىك لە ئامادەبووان بە گالته جارپىيەو وتى: ئەگەر جەنابى فەرمانپەرەۋا مۇلەتم بەدات، ئەم ئىستىرە فىرى خويندەۋارى دەكەم، كاتىك فەرمانپەرەۋا گوپى لەو قسەيە بوو، جامى توورەبوونى خۇى بەسەردا رۇزاندو بەسەريدا ھاۋارى كرد، دايكت رۇلەرۇت بۇ بكات، دەزانىت دەلىپى چى؟

يىگومان دەبىت ئەو قسەيەت بسەلمىنىت، بىدەنگى بالى بەسەر ئامادەبوواندا كىشا، ئامادەبووان زانىيان دۋاى توورەبوونى فەرمانپەرەۋا بواريك بۇ گالته و گەپو پىكەنين نامىنىتەو، ترسو بىم بالى بەسەر ئامادەبوواندا كىشا، بەتايبەت ئەو كەسەى گوتى: ئىستىركە فىرى خويندەۋارى دەكەم!!

فەرمانپەرەۋا لە ناخەوە دلخۇشبوو بە بىدەنگبوون و ترسانى ئامادەبووان، كاتىك بينى توورەبوونەكەى كارىگەرى زۇرى كردوۋەتە سەر ئامادەبووان، پاشان بەو پياۋەى گوت: ئەگەر تۈانىت ئەو ئىستىرە فىرى خويندەۋارى بكەيت، ئەوا لەلايەن منەوە خەلاتىكى گەرە دەكرىيت، خۇئەگەر نەتتۈانى ئەوۋە فەرمان دەكەم بتكوژن!

ھەر چەندە پياوھەكە زۆر پەشىمان بوو ھەم لە قەسەكانى، بەلام سوودى نەبوو، دواتر ويستى بېدەنگى كۆرەكە بشكىنەيت، وتى: جەنابى فەرمانرەوا پېويستە چەند رۇژىك مۆلەتم بەدەيت بۇ ئەو كارە!

فەرمانرەوا دەستىكى بە سەئىلدا ھىنا وتى: پېويستت بە چەند رۇژ ھەيە؟ پياوھەكە كە نەيدەزانى چى دەلتەيت، وتى: تەنھا (۱۰) رۇژ.

فەرمانرەوا مۆلەتى (۱۰) رۇژى پېدا، پياوھەكە زۆر بە خەمبارىيە ھەم جەلەوى ئىستەرەكەى گرتو بەرەو مال كەوتە رى، ئەو كە نەيدەزانى چ چارەنووسىكى رەش چاوپرېسى دەكات.. لە مالە ھەم چاوپرېيان دەكرت تا بە ديارىيەكى بە نرخى جەنابى پاشا ھەم بگەرپتە ھەم، بەلام كاتىك گەيشتە ھەم مال ھەم ھالەكەى بۇ خىزانەكەى گىرپايە ھەم، خىزانەكەى قىزاندى بەسەرىدا ھەم چى لەبەردەستى دابوو، گرتىيە سەرى ھاوسەرەكەى دواتر لە مال دەرى كرده دەرە ھەم..

پياوھەكە ھەزارو بەسە زمانەكە، نەيدەزانى چى بكاتو روو لە كوئى بكات، جەلەوى ئىستەرەكەى بە دەستە ھەم گرتو بەناو كۆلانەكانى شارى كوفەدا دەسورپايە ھەم لەبەر خۇيە ھەم دەيگوت: ھەم چى بەسەرم ھات بە ھۆى نەزانى خۇمە ھەم بوو، ئىستا دەبەيت من چى بكەم، ئاى من چەند ھەزارو بەسە زمانە!!

لەو كاتەدا بە تەنەشتى بالوولى حەكىمدا گوزەرى كرد، كە لەسەر سەكۆى مزگەوتەكە دانىشتبوو، بالوول كاتىك ئەو پياوھەى بىنى دەرواتو دەگرى لەبەر خۇيە ھەم قەسە دەكات، پرسىارى لىكرت خالۆ ئەو چىتە، بۇ وات بەسەرھاتو ھەم؟

ئەويش تەواوى روودا ھەم بە بۇ گىرپايە ھەم، بالوولى حەكىم گوتى: خەم مەخۇ من رىگەپەكت فىردەكەم كە لەو گرتە رزگارت بەبەيت!

پياوھەكە كە ھەموو پېشنىارىكى قبول بوو، بەپەرۇشە ھەم پرسى، ئىستا دەبەيت من چى بكەم؟!

بالوولى حەكىم گوتى: زۆر باش گوى بگرە بۇ ئەو قسانەى من پەيت دەلەيم، ئەمەرو ئىستەرەكە برسى بكە ھەم ھىچ جۆرە خۇراكىكى پى مەدە، لە سەبەينىو دەست پى بكە

تا «۱۰» رۇژ بەردەوام بە، چەند دەنكە جۆيەك بخەرە نيوان پەرەكانى كىتەبىكە، پاشان كىتەبەكە نىشانى ئىستىرەكە بدەو پەرەكانى بۇ ھەلدەرەو، ئىستىرەكە بە زىمانى دەنكە جۇكان ھەلدەگرىتەو، چونكە برسىيەيتىو ەودالى خواردنە، ئەگەر ئەو كارەت بۇ ماوۋى «۱۰» رۇژ دووبارە كىردەو، ئىستىرەكە فىردەبىت كە بەناو پەرەكانى كىتەبدا بگەرپىتو پەرەكانى ھەلبىداتەو بە مەبەستى دۇزىنەوۋى خۇراك، پاشان ئەو رۇژەى كە دەپۇيت بۇ لاي فەرمانرەوا خواردن بە ئىستىرەكەت مەدە با برسى بىت! پىاوەكە زۇر دلخۇشبوو، بەو پىشنىارەى بالوولى حەكىم ەو لەو برپايدە بوو، كە ئەو دەبىتە ھۇى رزگاربوونى لەو گىرەتە، زۇر سوپاسى بالوولى حەكىمى كىردو دواتر، مالاوایى كىردو گەپرايەو بە ماۋەو، بەو ھىوايەى قەناعەت بە خىزانەكەى بكات، كە ئەو دە رۇژە مۇلەتى بدات بۇ جىبەجىكردى پىشنىارەكەى بالوولى حەكىم، كاتىك خىزانەكەى چاوى پىكەوت، دووبارە ھاوارى كىردەو بەسەرىدا، بەلام كاتىك پىشنىارەكەى بالوولى حەكىمى بۇ گىپرايەو ئارام بووۋەو ئەویش پىشنىارەكەى پەسەند كىرد، پاشان دەستىكرد بە جىبەجىكردى پىشنىارەكەى بالوولى حەكىم تا نۇ رۇژ بەردەوام بوو، ئىستىرەكەى فىركىرد چۇن پەرەكانى كىتەبىكە ھەلبىداتەو تا دەنكە جۇكانى ناو پەرەكان ھەلگرىتەو.

لە رۇژى دەيەمدا زۇر بە دلخۇشسىيەو، جەھوى ئىستىرەكەى گىرتو رۇيشت بۇ لاي جەنابى فەرمانرەوا، كاتىك چوۋە ناو كۆشكەو، لە كاتىكدا فەرمانرەوا دەستو پىۋەندەكەى لە چاۋەرۋانى چارەنووسى ئەو پىاۋە ھەژاردا بوون..

بوارىان بۇ كىردەو ئىستىرەكەى ھىنايە پىشەوۋەو كابرە بە خۇى ئىستىرەكەيەوۋە لەبەردەم ئامادەبوۋاندا راۋەستاو كىتەبىكى خستە بەردەمى ئىستىرەكە، «لە كاتىكدا ئىستىرەكە زۇر برسى بوو»، ئىستىرەكەش ەكو نەرىتى چەند رۇژەى بە ھىواى دۇزىنەوۋى چەند دەنكە جۆيەك بە زىمانى يەكە يەكەى پەرەكانى كىتەبەكەى ھەلدەدايەو، ئىستىرەكە تەواۋى پەرەكانى كىتەبەكەى ھەلدايەو، بەلام ئەمجارەيان

بى ھىوابوو لە دۆزىنەوہى دەنكە جۆكان.

ئىستىرەكە بە برسېتى ماپەوہ، بەلام چۆن خاوەنەكەى تى بگەپەنېت كە برسېپەتى تەنگى پى ھەلچىوہ؟

ئامادەبووان قەناعەتپان كە ئىستىرەكە دەخوینىتەوہ، ھەربۆپە ھەمووان دەستپان كە بە چەپلەلېدان بۆ پياوہ ھەزارەكەو سوپاسىپان كە بۆ ئەو كارە ئەستەمەى ئەنجامى داوہ..

كاتىك دەنگى چەپلەو ھاواركەردن تەواو بوو، بېدەنگى پالى بەسەر ئامادەبوواندا كېشا، فەرمانرەوا فەرمانى كەرد وەكو رېزىك خواردن بەدەن بە ئىستىرەكە، دواتر ئاوپرى داپەوہ بۆ لای پياوہكەو سوپاسى كەردو وتى: ئىستا پېمان بلى چۆن تەوانىت ئەو ئىستىرە فېرى خویندەواری بكەپت؟

پياوہكە كەمىك پېكەنىو پاشان وتى: رزگاربوون لە راستگۆپىداپە، من دەمەوېت راستى ئەو بابەتەتان پى بلىم، بەلام دەمەوېت سەرەتا ئەمانم پى بەدەپت؟ فەرمانرەوا گوتى: تۆ لە ئەمان داپت.

ئەوېش تەواوې چىرۆكەكەى بۆ گېرپانەوہو وتى: رزگاربوونى من لەم گەرفتە سەختە بەھۆى بىرۆكەو پېشنىارى بالتوللى حەكىمەوہ بوو!

دواى ئەوہ فەرمانرەوا دىارىپەكى جوانى پېپەخشى، پاشان ئاوپرىكى داپەوہ بۆ لای ئامادەبووانو گوتى: خۆزگە ھەر يەككە لە ئىمە ھېندەى تۆسقالىك لە ژىرىو زىرەكىو دانايى، بالتوللى حەكىمان ھەبوواپە!

خوانى نوو رو

بالوولى دانا ئەو كەسەى بە بىرى تىژو چارەسەرى كېشە سەختەكانو بىرۆكەى ناوازەو دانايىو حەكىمى ناسراو، بالوول كەسىكى حەكىمەو لېھاتوو بوو لەسەردەمى خۇيداو لە زۆرىك لە كېشە دژوارەكانداو لەو كاتەى دەورووبەرى دەستەوەستانو دۆش داماون، حەكىم بە بىرۆكەىەكى ناوازەو گوتەىەكى بەھىز ھاتۆتە مەيدانو زۆر بە سانايى كېشەكەى چارەسەر كرددوو، ھەرۈھا نامۇژگارىكارو خاوەن ئەزمون بوو ھەو كەسانى دەورووبەرى لە ھەموو بوارەكاندا سووديان لە دانايىەكەى بىنيو ھەو قسەكانيان بە ھەند ھەرگرتوو..

لە بەسەرھاتو چىرۆكى ئەمجارەى بالوولى حەكىمدا باس لە بىرۆكەىەكى ناوازەى دىكەى دەكەين، ئىستا با پىكەو ھەم بەسەرھاتە بخوئىنەو..

فەرمانرەواى شار لەسەر كېشەىەك لە سەرماى زستاندا، سزايەكى سەختى بەسەر يەككە لە لاوكانى شاردا سەپاند، سزاکەش برىتى بوو لەوھى بچىتە ناو رووبارىكەو، دەبىت بەرگەى سەرماو سۆلەى ئاوەكە بگرىت، لە كاتى سەپاندى سزاکەدا بەسەر ئەو لاوھەدا، واتە ئەو كاتەى كۆرەكەيان خستە ناو رووبارەكەو.. دايكى كۆرە لاوھە لەوبەرى رووبارەكە ئاگرىكى كرددوو.. دايكەكە دەيزانى كۆرەكەى لەناو رووبارو ئاگر لە كەنارى رووبار ھىچ سوودىك بە كۆرەكەى ناگەىەنيت، بەلام ئاگرى جەرگ بە ئازارەو ئەویش شتىكى دىكەى لە دەست نەدەھات..

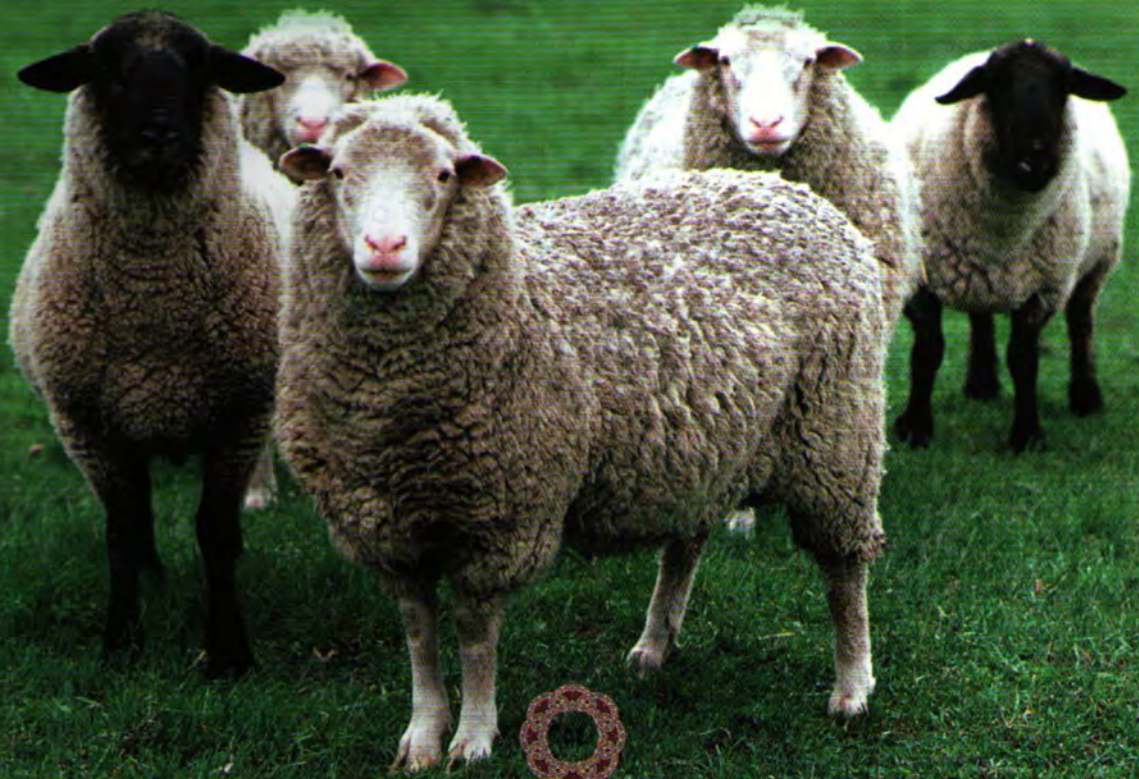
کورپه که له ناو رووباره که دا له سهر مادا هه لده له زری، کاتیک هاته قهراغی رووباره که و
ویستی بیته دهره وه.. جه نابی فه رمانر هوا وتی: تۆ دایکت ناگری بۆ کردوو بیته وه،
له بهر نه وه له رووباره که دا سهر مات نه بو وه و بهر گهت گرتو وه، ده بیت دووباره برۆیته وه
نیو رووباره که، له کاتی دووباره کردنه وهی سزاکه دا بالوول ناماده بوو، بهو بریاره
سته مکارانه رازی نه بوو، هه ربۆیه ده سته جی بیرۆکه یه کی به خه یالدا هاتو وتی:
جه نابی فه رمانر هوا و قازی شارو نه و که سانه ی لیره ناماده ن بۆ نانی نیوه رۆ میوانی
من دهن و ته شریف بهینن بۆ مالی نیمه، نه وانیش بانگه یشته که یان قبول کردو
هه مووان بهر پیکه وتن بۆ مالی بالوولی حکیم، کاتیک گه یشتنه مالی بالوول میوانه کان
چاوه پروانی خوانی رازا وه و خواردنی خویش بوون، کات درهنگ بوو، به لام خواردن
ناماده نه بوو، پرسیان بۆ خواردن نه هات، بالوول گوتی: هیشتا پی نه گه یشتو وه،
کاتژمیریک دووان، سییان تپه ری، به لام خواردن هه رنه هات، سکی برسیان چی
دی نارامی نه ماو دووباره پرسیان بۆ خواردن نه هات، بالوول وتی مه نجه له که
له سه ر ناگره که یه، خواردنه که پینه گه یشتو وه، کات زۆر درهنگ بوو، هیشتا خواردن
نه هاتو وه، مشتومری میوانه کان و سکی برسیان له وه زیاتر نارامی نه گرتو وتیان
کوا نه و مه نجه له ی خستووته سه ر ناگر، نیشانمان بده، بزاین بۆ ناکولی، بالوول
بردنی بۆ لای مه نجه له که و نیشانی دان، به لام هه مووان له هه لسو و که وتی بالوولی
حه کیم سه رسام بوون، بینیان له سه ر زه وییه که ناگری کردۆته وه و مه نجه له که ی به
نیوان دوو دره ختی دارخوما به به رزی هه لواسیوه! هه موو وتیان تۆ شیتی، گالته مان
پیده که ی، مه نجه له به وه برزییه وه، ناگر له و خواره وه، چۆن نه و مه نجه له که رم
ده کات، چ جای نه وه ی بیکو لیتیت؟

بالوولی حکیم وتی: باشه نه و دایکه ی له وه بری رووباره که ناگری کرده وه،
چۆن کورپه که ی له ناو رووباره که گهرمی هاته وه؟ نایا ناگری نه و دایکه به هیزتره،
یان ناگری مه نجه له که؟! به وش یوه یه فه رمانر هوا زانی مه به سستی بالوول نه وه یه که
بریاره که ی جه نابی ان دادگه رانه یه!

بالوئی حکیم

چارہ سہری کتے داد و در سے کان

حەكىم جگە لەو ەى كەسىكى بىرتىژو زىرەكو لىھاتوو بە ئەزموون بوو، لە ھەمان كاتدا لە چارەسەرى كىشە دادوھرىيەكانىشدا دەستىكى بالاي ھەبوو، بە جۆرىك كە زۆرىك لەو كىشانەى دادگاي ئەو كات بىريارى گونجاوى لەبارەو نەداو، حەكىم توانىويەتى لە ساتىكى كەمدا بە سادەترىن شىوھو بە جۆرىك كە ھەمووان بە بىرپارەكەى رازىبنو بە شىوھىەك دادوھرو دادگاشى سەرسام كىردووھو نەيان توانىوھو تىوانج لەو بىرپارە بدەن، كە بالوولى حەكىم بۇ چارەسەرى كىشەكان بىريارى لەسەرداھ..

ئەو كاتەى كە دادوھرەكانو فەرمانرەواكان دەستەوسان دەبوونو دۇش دادەمان لە بەردەم كىشەكاندا، حەكىم بە بىرى تىژو زىرەكانەى خۇى، ھاتۆتە مەيدانو لە چاوتركانىكدا كىشەكەى بۇ چارەسەر كىردوون..

لە چىرۆكى ئەمجارەى بالوولى حەكىمدا باس لە چارەسەرى كىشەيەكى دادوھرى دەكەين، كە حەكىم زىرەكانە توانىويەتى چارەسەرى بكات..

لە سەردەمى حەكىمدا پىاويكى بەسالچوو مائاوايى لە ژيان كىرد، ئەم پىاوه خاوەنى دوو كورپ بوو، كورپەكانى بە كۆچى دوايى باوكيان زۆر نىگەرانو خەمباربوون، بەلام ئەوھ سووننەتى ژيانەو ھىچ كەسو دەسەلاتىك ناتوانىت بەرگرى لە كۆچى ئەزىزانو خۆشەويستانى بكات، ژيانىش ھەروابووھ ئەوھ راستىيەكى بەلگە نەويستە، كە پاش ماوھىەك ھەموو ئەو كەسانەى دونيا جىدەھىلن، كەسووكارىيان لە بىريان دەچنەوھ، بە ئەندازەيەك كە رەنگە تەنانەت لە يادىيان نەبىت نزاىەكى خىرييان بۇ بكەن..

ئەم دوو كورپەش ھەروەكو ھەموو كەسانى دىكە پاش تىپەرپوونى ماوھىەك بەسەر كۆچى دوايى باوكياندا، بىريارىياندا ئەو مائەى لە باوكيانەوھ بۇيان جىماوھ، وھكو مىراتى لە نىوان خۇياندا دابەشى بكەن، باوكيان تەنھا «۵» سەر مەرى لە پاش خۇى جىھىشتبوو، كاتىك وھسىيەتەكەى باوكيان خويئندەوھ نوسرابوو نىوھى مەرپەكانى بۇ كورپە گەرەكەى و سىيەكى مەرپەكانىشى بۇ كورپە بچوو كەكەى، ئەوان بە بىستىنو خويئندەوھى ئەم وھسىيەتە تووشى شۆكبوونو دەستەوسان بوون لە ئاست

دابهشكردى مىراتىيەكە، نەياندەزانى چۆنۈ بە چ شىۋەيەك مىراتىيەكەيان دابهش بىكەن، بىرپارىاندا بۇ ئەو مەبەستە بىرۈنە لاي قازى شارو داواى چارەسەرىكى گونجاوى لى بىكەن، كاتىك كىشەكەيان بۇ قازى باسكرد، قازى دەستىكرد بە بىكەننىنۈ گوتى: ئەو زۆر ئاسانە، ئىستا زۆر دادپەرومرانە مەرەكانتان لە نىواندا دابهش دەكەم، «۳» مەر بۇ كورە گەرەكەو تەنھا مەرپىك بۇ كورە بچووكەكە، وتيان ئەى مەرەكەى تر، قازى گوتى: مەرەكەى تر بۇ من جىبەيلىن، لە برى ماندووبوونو سەرقال بوونم بە كىشەكەتەنەو..

ھىچ كام لە كورەكان قەناعەتيان بە بىرپارەكەى قازى شار نەبوو، لەو ساتەدا كە ئەوان دۆش دامابوونو نەياندەزانى چى بىكەن، بالتولى حەكىم وەكو پىشەى ھەمىشەى خۇى، كە بۇ ھەموو شوينىكى شارەكە دەچوو، بە مەبەستى ھاوكارى و يارمەتيدان و چارەسەركردى گرفتى ھاولاتىيانى شارەكە، گەشىتە دادگاو بىنى كە دوو برا بە خەمبارى دانىشتوون، كاتىك ئەوانى بىنى، پرسى كە كىشەيان چىيە؟ بۇچى واخەمبارن؟

ئەوانىش چىرۆكەكەيان بۇ گىپرايەو، حەكىم گوتى: خەمبار مەبن ئەو زۆر ئاسانە، فەرمانى كرد تا مەرپىكى لە مەرەكانى خۇى بۇ بەيىن، كاتىك مەرەكەيان بۇ ھىنا، مەرەكەى خستە پال پىنج مەرەكەى دوو كورەكەو گوتى: ئىستا ژمارەى مەرەكان شەش دانەن، بە كورە گەرەكەى گوت: بەپىي وەسىتەكەى باوكت تۇ نىوہى مىراتەكە وەردەگرى، بىرۈ نىوہى مەرەكان ببە بۇ خۆت، كە دەكاتە سى مەر، بە كورە بچووكەكەشى گوت: تۆش بە پىي وەسىتەكەى باوكت سىيەكى مىراتىيەكە وەردەگرى، بىرۈ سىيەكى مەرەكان ببە بۇ خۆت، واتە لە ھەر سى مەر يەك مەرپت بەردەكەوئىت، لە كۆى شەش مەر دوو مەرپت بەردەكەوئىت، ئەو مەرپش كە دەمىنئىتەو، ئەو مەرەكەى خۆمە..

بەم جۆرە حەكىم بىئەوہى ستەم لە كەسىيان بىكات، مىراتىيەكەى بەو شىۋەيە بۇ دابهشكردى كە باوكىيان وەسىيەتى بۇ كىردبوون!

ھەردوو بىراكەش، بە بىرپارەكەى حەكىم زۆر رازىبوونو سەرسام بوون بە لىھاتوويى و حىكەمتو دانايى بالتول.

وہلاندنہ وہی مہتلکانی خلیفہ ہاروون

دووبارہ دہچینہوہ قوتابخانہکھی بالوولی حہکیمو وانہیہکی دیکہ لہ بیرتیژیو زیرہکی حہکیم دہخہینہروو، بالوول ہەرگیز بؤ وەلامی ہیج پرسیاریک دہستہوسان نہبووہ، ہہموو کات بہ وەلامہ دروستہکانی بہرامبہری سہرسام کردووہ، زؤرجار خہلیفہ ہارون داوای نامؤژگاری لیکردووہو لہ ناخہوہ گوئیبیستی نامؤژگارییہکانی بووہ.

حہکیم بہ ہؤی زیرہکیو لیہاتووویو توانا بی سنورہکانیو قسہ نہستہقہکانیہوہ، پلہو پایہیہکی تایبہتی ہہبووہ لای خہلیفہ ہارون، خہلیفہ ہارون مؤلہتی ہہمیشہیی بہ حہکیم بہخشیوہ، بہ جؤریک لہ ہەر کاتو ساتیک بالوول نارمزوو بکات، دہتوانیت بہبی مؤلہت وەرگرتنو چاوہروانی، بروات بؤ کؤشکی خہلیفہو لہ تہنیشتی خہلیفہوہ، یان لہ ہەر شوینیک بیہویت دابنیشیت، رؤژیکیان خہلیفہ ہاروون لہگہل کؤمہلیک لہ گہورہ پیوانی دہولہتو کہسانی نریکو وەزیرہکانی کؤدہبیتہوہ، لہو کاتہدا بالوول دیتہ زوورہوہ بؤ ناو کؤشکو دہرواتہ ژووری کؤبوونہوہکانو لہ تہنیشتی خہلیفہوہ دادہنیشیت..

ھەلسوو كەوتى ئەو رۇژەي ھەكىم خەلىفەي ئازاردا، بەلام لەبەرئەوھى پىشتر مۇلەتى ھاتنەژوورەوھى بە فەرمانى خەلىفە پىبەخىراوھ، لە ھەر كاتو ساتىكدا كە بىھوئىت، كەسىك ناتوانىت لە كۆشك دوورى بختەوھ.

لە ھەمان كۆردا بالوون لاسايى كىردەوھەكانى خەلىفە ھاروونى دەكردەوھو قاچى خستە سەر قاچو ھاوشىوھى خەلىفە دانىشت، ئامادەبووان بە بىنىنى ئەو دىمەنە دەستيان كىردە پىكەنن، ئەوھش زىاتر خەلىفەي ئازاردا، لەو كاتەدا خەلىفە بىرۆكەيەكى بە خەيالدا ھات، تا بتوانىت لەو رىگەيەوھ لەبەرچاوى ئامادەبووان بالوون شەرمەزار بكات، ئەوئىش بە ئاراستەكردى مەتەئىكى قورس، كە نەتوانىت وھلامى بداتەوھ.

خەلىفە وتى: «بىگومان لەبەرئەوھى لە تەنىشتى مەنەوھ دانىشتوئىت، دەبىت بتوانىت وھلامى ئەم مەتەلە بدەپتەوھ»!

ھەكىم بە توانجەوھ وتى: ئەگەر نەمتوانى وھلامت بدەمەوھ، ئەوا دىارىبەكەتم پى مەدە، ھەر وھكو چەندىن جار وھلامى مەتەلەكانتو پىرسىارەكانتە داوئەتەوھو دىارىت پىبەخىشوم!

خەلىفە وئىستى بە وھلامىك ھەكىم بتاسىنىت، پى بلى كەى من بەئىنى خۆم نەبردۆتە سەر، بەلام وھبىرى ھاتەوھ كە بالوون كەسىكى راستگۆيەو ھەرگىز درۆ ناكات، لە خۆرا ئەو توانجەى نەگرتوھ، دىارە چەند جارىك خەلىفە بەئىنەكانى نەبردۆتە سەر، لەبەرئەوھ ھەولیدا بە ئارامى مامەلە لەگەل ھەكىمدا بكات، خەلىفە وتى: «ئەگەر وھلامى ئەم مەتەلەت داپەوھ، ئەوا فەرمان دەكەم ھەزار سكەى ئالتونت پىبەخىشرىت، بەلام ئەگەر وھلامەكەت نەزانى فەرمان دەكەم رىشت بتاشنو سواری گۆيدىرئىكت بكنو بە كۆلانەكانى شاردا بتسورپىننەوھ»!!

ھەكىم وتى: من پىوئىستم بە سكەى ئالتون نىيە، بەلكو من بە مەرجىك وھلامى مەتەلەكەت دەدەمەوھ..

ھارون: دواى دەستخۇشى، وتى: بابزانين مەرجهكەت جيپھە؟

حەكىم: ئەگەر وەلامى مەتەلەكەتم دايەو، دەبىت فەرمان بىكەى بەو مېشە تا بە جەستەى منەو نەنىشېت و نازارم نەدات! حەكىم مەبەستى لەم داوايەى ئەو بەو بە بېسەلمېنىت خەلىفە دەسەلاتەكانى كاتىيەو تەنانەت ناتوانىت فەرمان بە مېشېك بىكات..

خەلىفەش زانى مەبەستى حەكىم ئەو يەكە دەستەوسانى بىكاتو بېسەلمېنىت كە زۆر شت ھەيە لەم دونيايەدا لە زېر فەرمانى خەلىفەدا نىيە، كەمېك پىكەنى و وتى: ناتوانم مەرجهكەت جيپەجى بىكەم، چونكە ئەو مېشە فەرمان لە من وەرناگرېت! نامادەبووان لە ناخەو سەرسامو خۇشجالبوون بە مەرجهكەى حەكىم، بەلام نەياندەو يەرا بە زمان خۇشجالىيەكەيان دەرېن، كاتىك حەكىم زانى مەرجهكەى كارى كر دۆتە سەر خەلىفەو خەم و پەژارە لە روخساريدا بەدېدەكرېت.. وتى: ئىستا نامادەم بى ھىچ مەرچىك وەلامى مەتەلەكەت بدەمەو..

خەلىفە دەيزانى ھەرچۇنىك بېت لە جەدەل و گىفوگۇدا بەرامبەر بالوول دەستەوسانەو ناتوانىت گروى لى بباتەو، ھەزى نەكرد لەو زياتر بابەتەكە درېژە بىكېشېت.. لەبەرئەو وتى: ئەو درەختە كامەيە كە ژمارەى لقەكانى دوانزە لقەو ھەر لقىكېش ۳۰ گەلاى پىوئەو دىوئىكى گەلاكان رووناكنو دىوئەكەى تريان تارىك؟

حەكىم بى وەستانو بىر كرنەو، بى شەلەژان و دۆش دامان، دەستبەجى وتى: «درەختەكە ھېمايە بۇ «سال»، لقەكانى ھېمان بۇ مانگەكانى سال، گەلاكانى ھېمان بۇ رۆژەكانى مانگ، تارىكو رووناكېيەكەش ھېمان بۇ شەو و رۆژ!!»

ھىچ بواريك بۇ خۇدزىنەو لە وەلامەكەى حەكىم نەمايەو، جگە لەوئەى خەلىفە بە دەنگى بەرز ھاروارى كر دو گوتى: ئافەرىن، ئافەرىن، ھەر وەھا ھەموو نامادەبووانىش دەستخۇشى و ئافەرىن بىان لىكرد، پاشان حەكىم ھەلساو لە كۆشك چووە دەرەو نەكەوتە نىو ئەو تەلەيەى خەلىفە بۇى دانابوو، لەبەرئەو سەربەرزانە كۆشكى جيپەشېت..

ئىككىنچى خىزمەت

ھەكىم ھەمىو كات بىرتىژى و لىھاتووى و توانا شارەزايىھەكى، دەور و بەرى سەرسام كىردو، ھەر پىرسىارىكى ئاراستە كرابىت بە جوانترىن و نايابترىن شىو وەلامى داوھتەو، ھەر كىشەھەكى بەدى كىردىت لە كەمترىن ماو و بە باشترىن رىنگە و بەشىوھەكى كە ھەمووان پىي رازىبن، چارەسەرى بۇ دۆزىوھتەو.. ھەكىم ھىچ كات دەستەوسان نەبوو لە بەردەم پىرسىارە ئالۆزەكان و كىشە و

گرفته سه خته كاندا.. ده تونين بلئين: حەكىم ھەميشە وەلامو چارەسەرى دروست و گونجاوى لاپووه، بۇ ھەموو كىشە ئالۋزەكان، لىھاتوويى حەكىم بە جۇرىك بووه، كە زۇر ناستەم بووه كەسك تونايىبىتى فىلى لى بكات، ياخود دەستە وەسانى بكات! لە چىرۇكى ئەمجارەى حەكىمدا باس لە وەلامىكى ناوازەى حەكىم دەكەين، سەبارەت بە لىكدانە وەى خەون..

چىرۇكەكە بەمشىوھىە دەستى پىكرد، جارىكىان پىاويك ويستى فىلىك لە بالوول بكات، بۇئە وەى شتىك پارە دەستىجات.. دەيزانى كە بالوول خاوەنى دلئىكى بىگەردو نىيەتتىكى پاكە.. دەيزانى كە ھەموو كات حەكىم بەدەم يارمەتيدانى خەلكىيە وەھىە، بە و ئەندازەى خۇى فەرامۇش كرددووه بۇ خەلكى..

كابرا ويستى ئەم ھەلە بقۇزىتە وە، بۇ ئەم مەبەستە بىرى لە فىلىك كرددووه.. بە ناوشاردا گەپرا تا حەكىمى بەدىكرد، رۇيشت بۇ لاي حەكىم و سلاوى لىكردو گوتى: جەنابى حەكىم دوئى شە و خەويكى زۇر سەيرم بىنى!

حەكىم وتى: بە ويستى خودا خىردەبىت، بلئ چىت بىنيوھ؟

كابرا وتى: لە خەومدا بىنىم تۇ سەد دىنارى ئالتونىت پىبەخسىم!!

بالوولى حەكىم، زۇر باش دەيزانى كە كابرا دەھە وىت فىلى لى بكاتو بە نىازە لە و رىگەيە وە شتىك لە حەكىم وەر بگرىتو پاشان بلئ تونايىم حەكىم بخەلەتىنم.. ھەربۇيە حەكىم بە بىستنى ئە و قسەيە كەمىك پىكەنى و دواتر وتى: بەلئ خە وەكەت راستە، ھەر بە و شىوھى كە خۆت بىنيوھە.. بەلام من ھەر شتىكم بەخشى نامە وىتە وە، واتە ئە و سەد دىنارە ئالتونەى لە خەونتدا من پىم بەخشىويت، نامە وىت بۇم بگىرپىتە وە و گەردنت ئازابىت!!

كابرا بە بىستنى وەلامەكەى حەكىم زۇر شەرمەزار بوو، زۇر باش تىگەبىشت كە بالوول كەسكى ژىرو دانايە و زۇر لە وە گە وەرترە ئە و بتوانىت دەستى بىرپىت.. بە شەرمەزارىيە وە مى رىگەى گرتو حەكىمى جىھىشت..

مامہ لہ می سولان

بالوول و خاتو زوسیدہ

حەكىم ئەو كەسەي كە ھەموو رۇژەكانى ژيانى چىرۆكىكى پەندنامىزى تۆمار كىردو، مەرۇف بە خويىندەنەو ھە ئويستو رووداوو چىرۆكەكانى ژيانى حەكىم، سەرسامو موته حىير دەبىت.. گەر ھەر پىرسىيارىك ئاراستەي حەكىم كرابىت، ۋەلامىكى داۋەتەو ھە بوۋەتە پەندو چىرۆك.. لە چىرۆكى ئەمجارەي حەكىمدا باس لە مامەلەي نىوان ھاوسەرى خەلىفە ھاروون «خاتوو زوبەيدە» ۋ جەنابى حەكىم دەكەين.. بالوون ئەو كەسەي كە نەك تەنھا شادى ۋ خەندەي بۇ گەرەكان دەگىراپەو ھە چارەسەرى گرفتو كىشەكانى دەكرىن، بەلكو ئەو ھەندە مەرۇفكى سادە بوو كە ھەولى دەدا مندالانىش شادومان بكات. رۇژىكىان بالوون بە لاي كۆمەلىك مندالدا تىپەرى كە سەرگەرمى يارىكرىن بوون، ئەويش بىنەو ھەي گوى بداتە تەمەنو پلەوپايەي، لەگەل مندالەكاندا دەستىكرىن يارىكرىن، پىكەو ھە خانووى بچووك بچوكيان دروست دەكرىن ناويان دەنا كۆشك، لەو كاتەدا خاتوو زوبەيدە بەلاياندا تىپەرى، كاتىك چاۋى بە حەكىم كەوت، گوتى: ئەو ھە سەرقالى چىت جەنابى بالوون؟

حەكىم پىش ئەو ھەي ۋەلامى ھاوسەرى خەلىفە بداتەو ھە، بە مندالەكانى گوت: مندالەكان ئاگادارى ئەو كۆشكانە بن كە دروستمان كىردوون، نەيانرۇخىن، پاشان ئاۋرى داپەو ھە بۇ لاي خاتوو زوبەيدە وتى: دەبىنيت لەگەل مندالەكان سەرقالى دروستكرى كۆشكو تەلارن!

خاتوو زوبەيدە دەيزانى ئەگەر راستەوخۇ ھەر چىيەك بدات بە جەنابى حەكىم قىبولى ناكاتو رەتى دەكاتەو ھە، ھەر ۋەكو چەندىن جار يارمەتىدانى خودى خەلىفەي رەتكىردۇتەو ھە، لەبەرئەو ھە وىستى ئەو ھەلە بقۇزىتەو ھە لەو رىگەپەو ھە يارمەتییەكى حەكىم بدات، بە حەكىمى گوت: بەراستى ئەو كۆشكو تەلارانەي تۇ بۇ مندالەكانت دروستكىردو ھە جوانو رەنگىن، دەمەۋىت ئەو كۆشكەتان لى بىكرىم، نىرخەكەي چەندە؟

حەكىم سەپىرىكى زەۋىيەكەي كىردو وتى: مەبەستت ئەم كۆشكەپە؟ خاتوو

زوبەيدە وتى: بەلى.

حەكىم وتى: باشە رازىم پىت بفرۆشم، نرخى ئەو كۆشكەيان ھەزار درھەمە،
بۇ خۆم ئەو مىندالانەى ھاوكارىيان كىردوم لە دروستكىردىدا..

خاتوو زوبەيدە دەستبەجى بە خىزمەتكارەكەى گوت: نرخەكەيان پى بەدە..
ئەويش ھەزار درھەمى دا بە بالوولى حەكىم پاشان مالاواييان كىردو رۆيشتن..
حەكىم كىسە پارەكەى بە دەستەوہ گىرتو دەستىكىرد بە دابەشكىردنى بەسەر
مىندالەكانو ھەزاراندا، تەنانەت يەك درھەمىشى بۇ خۆى ھەلنەگىرت.. «ئەم
پالەوانە چەندە بەخىشندە بووہ، ھەر كات شتىكى دەستكەوتبىت دەستبەجى
بەخىشويەتى بە ھەزاران»!

چەند رۆژىك بەسەر ئەم رووداوەدا تىبەرى، شەويكىيان خەلىفە ھارون لە
خەويدا شتىكى زۆر سەيرى بىنى، لە خەويدا بىنى وا بەرپىدەكەون بۇ بەھەشت،
كاتىك گەيشتە لاي دەروازەى كۆشكىكى خۆشو دلرپىنو سەرسورھىنەر، پىيان گوت:
ئەوہ كۆشكى ھاوسەرەكەت خاتوو زوبەيدەيە! ويستى بچىتە ژوورەوہ رىگەيان نەدا!
بۇ بەيانى خەلىفە ھاروون ئەم خەوہى بۇ زانايانى كۆشك باسكىردو داواى
لىكىردن خەوہكەى بۇ لىك بەدەنەوہ!

زاناکان پىيان گوت: لە خاتوو زوبەيدە بىرسە، بزانە چ چاكەيەكى گەورەى
ئەنجامداوہ؟

كاتىك خەلىفە پرسىياري لە خاتوو زوبەيدە كىرد، ئەويش بىرى كىردەوہ
دەبىت چ چاكەيەكى كىردىت، شياوى ئەو كۆشكە بىت لە بەھەشتدا!!

ھىچى بىرنەھاتەوہ تەنھا ئەو ھەزار درھەمە نەبىت كە بەخىشبووى بە
بالوولى حەكىم! پاشان چىرۆكەكەى بۇ خەلىفە ھاروون گىراپەوہ..

خەلىفە تىگەيشت كە ئەو چاكەيە ھۆكارى بەدەستەيىنانى ئەو كۆشكە بووہ،
لەبەرئەوہ پىويست بوو بىروات بە داواى حەكىمدا.. بۆئەوہى ئەويش يەك لەو

كۆشكانەى لى بىكرېت كە لە دۇنيادا كۆشكىكى گالتىنەيەو لە دوارۇژدا كۆشكىكى
ھەمىشەيە!

خەلىفە لەگەل چەند كەسىكىدا چۈنە دەرەوھى كۆشك و دەستيان كىرد بە
گەران بە دواى بالوولدا، لە يەككىك لە گەرەكەكانى شارى بەغداد حەكىميان
دۇزىيەو، بىنيان بە ھەمان شىوھ كە خاتوو زوبەيدە وەسفى كىردو، وا لەگەل
مندالان يارى دەكاتو سەرقالى دروستكىردنى كۆشكى مندالانە، خەلىفە ھاروون
وا خۆى دەرخت كە حەكىم پىشتگوى دەخاتو بە تايبەت بۇ لاي ئەو نەھاتوو،
بۇيە بە ئارامىيەو وتى: دەبىنم نىزىكىتىن كەسى من لەگەل مندالان يارى
دەكات، بە پەنجەكانى خاك ھەلدەكۆلتىت!!

حەكىم وەلامى دايەو وتى: ئىمە چىژو خۆشى دەبىنن لەو شتەى خودا لە
دۇنيادا پىي بەخشيون، دەبىنن من كۆشك و تەلار لەسەر زەوى دروستدەكەم،
بۇئەوھى بىفرۇشىن!

خەلىفە زۇر بە دلخۆشى و خەندەو وتى: ھەرچەندە ئەوھى تۇ دروستى
دەكەيت، وەكو كۆشكى خەلىفەو پاشاكان نىيە، لەگەل ئەوھشدا من دەمەوئىت يەك
لەو كۆشكانەت لىبىكەم!

بالوول دەستى لە نىو گلەكە ھەلگرتو بە تىلەى چاوەكانى سەپىرىكى خەلىفەى
كىرد وتى: دەتەوئىت كۆشكىكى ئاوەھا بىكرېت؟

خەلىفە لەسەر ئەژنۇ لەبەردەمىدا دانىشتو وتى: بەلى من دەمەوئىت بە
ھەر نىرخىك بىت ئەم كۆشكە بىكەم!!

حەكىم بە وردى سەرنجى خەلىفەى داو پاشان دەستىكىردە پىكەنىن وتى:
ئەم كۆشكە نىرخەكەى زۇر گرانە!

خەلىفە وەھا خۆى دەرخت كە گرنگى بە پىكەنىنەكەى حەكىم نادات،
وتى: ئىمە ھەر شتىكىمان بوئىت بە ھەر نىرخىك بىت دەپىكىن، كىشەيەك نىيە!

حەكىم وەكو ئەوھى ئاگادارى تەواۋى وردەكارى خەونى خەلىفە بېت، وتى:
نرخى ئەم كۆشكە ھەزاران سەكە زىپرو باخاتى گەورەو مالو سامانىكى بى
شومارە!

خەلىفە كەمىك بېدەنگ بوو، پاشان توورەبوو، وتى: ئەگەر سەرودتو سامانى
ھەموو دەولەمەندەكانى ئەم شارە كۆبەكەينەو، ناگاتە ئەو نرخى تۆ داۋاى
دەكەيت، جەنابى حەكىم!

مەبەستت لەو قسانە چىيە، چى لە پشت ئەم نرخە خەيالئىيەو خۇى
حەشارداو؟!

لە كاتىكدا كۆشكىكى ھاوشىۋەى ئەم كۆشكەت بە زوبەيدەى ھاوسەرم
فرۆشتوو، تەنھا بە ھەزار درھەم!

حەكىم ھەئسايە سەرپىو گوتى: جەنابى خەلىفە، جىاوازىيەكى گەورە
ھەيە لە نىوان تۆو خاتوو زوبەيدەدا، زوبەيدە ھىچى نەبىنىبوو، ئەو كۆشكەى
بەو نرخە زۆرە لىكپىن، بەلام تۆ بىنىوتەو دتەوئىت بە ھەمان نرخ كۆشكە
گالتىنەكەى دونيا لە برى كۆشكە رازاوو ھەمىشەيەكەى قىامەت بىرى؟!

حەكىم بە لىھاتوووىو زىرەكىو بىرتىژى خۇى دەيزانى كە خەلىفە لە
خۆرانەھاتوو، ھەمان ئەو كارە بىكات كە ھاوسەرەكەى كىردووئەتى، ياخود
دەگونجىت حەكىمىش ھەمان خەوى بىنىت..

بەئى خۆشەويستان يارمەتيدانى ھەزاران و بى نەوايان، ھەر لە دنيادا بە
سەدان قات پاداشت دەدرىتەو، لە قىامەتئىشدا پاداشتەكەى كۆشكە رازاوەكانى
بەھەشتە، لەگەل ئەوھشدا ھەرگىز مال بەبەخشىن كەم ناكات!

كەواتە ببەخشە، دئىبابە خودا زياترت بى دەبەخشىت!

بالوولی حکیم

گشتیاریکی سیانی

چیرۆکیکی دیکه له چیرۆکهکانی حکیم، که باس له بیرتیژی و دانایی و زانایی بالوولی حکیم دهکات، لیها تووی حکیم به ئەندازهیهک بوو که له ههر شوینیک وه زیرو زاناکان دهسته وهستان بوونایه، له بهرامبهر پرسیارو رووداوو پیشهاتهکان، دهسته جی به دواى حکیمدا دهگه ران و چاره سهریان له هه گبهی پر حکمهتو دانایی بالوولدا چنگ دهکوت..

جاريكيان گەشتيارىكى بيانى ھاتە نىوشارى بەغداد، رۇيشت بۇ كۆشكى خەلىفە ھارون، لەو كاتەدا خەلىفەو ھەزىرەكانو زانايان، ئامادەى كۆرۈ كۆبۈنەھەى خەلىفە بوون، گەشتيار دواى سلاوكردنو ھەوانەھەو دواى مۇلەت ھەرگرتن لە جەنابى خەلىفە، چەند پرسىيارىكى ئاراستەى ھەزىرانو زانايانو ئامادەبووان كرد، بەلام ھىچ كام لەوان نەيانتوانى ھەلامى پرسىيارەكانى گەشتيارەكە بداتەھە..

بەھەش خەلىفە زۆر توورەبوو، بە ھەزىرانو زانايانى گوت: ئەگەر ھەلامى پرسىيارەكانى ئەو گەشتيارە نەدەنەھە، ئەھە ھەموو سامانەكەى ئىوھ دەبەخشم بەھو گەشتيارە!

ئامادەبووان داواى ۲۴ كاتزمىر مۇلەتيان كرد، خەلىفەش مۇلەتى دان.. يەككە لە ھەزىرەكان وتى: تەنھا چارەسەر ئەھەيە كە بالوولئى ھەكىم بدۆزىنەھە، چۈنكە تەنھا ھەكىم دەتوانىت ھەلامى ئەھو پرسىيارە ئالۇزانە بداتەھە، گەرەن تا بالوولئىان دۆزىيەھە، كاتىك ھەوالەكەيان بە ھەكىم راگەيانند، ھەكىم ئامادەيى نىشاندا بۇ ھەلامدانەھەى پرسىيارەكانى گەشتيارەكە.

بۇ سەبەى كە بىرپاربوو ھەلامى پرسىيارەكانى گەشتيارەكە بدەنەھە، بالوولئى ھەكىم ئامادەبوو، رۇوبەرۇى گەشتيارەكە ھەستاو وتى: ھەر پرسىيارىكت ھەيە ئاراستەى مىنى بىكە، تا ھەلامى دروستت بدەمەھە..

گەشتيارەكە بە ھەساكەى بازنەيەكى كىشا، دواتر رۇوى كرده بالوولئى، ھەك ئەھەى چاھەرپوانى ھەلامى لئ بىكات، بالوولئى بى رۇوھەستانو دوودلئى، بە ھەساكەى خەتتىكى بە ناوھراستى بازنەكەدا كىشاو بازنەكەى كرد بە دوو بەشەھە، گەشتيارەكە بازنەيەكى دىكەى كىشا، ئەمجارەيان بالوولئى ھەكىم بازنەكەى كرد بە چوار بەشەھەو دەستى خستە سەر يەككە لە بەشەكانو گوتى: ئەم بەشە وشكانىيەھو ئەھو سى بەشەى دىكەش ئاھە!

گهشتیار زانی که وهلامی پرسیارهکانی چهکیم راستو دروستن، دواتر پرسیاریکی قورستری ناراسته کرد، پشتی دهستی خسته سهر زمینو په‌نجه‌کانیشی بهره‌وه ناسمان دانا، چهکیم بی وهستان پیچه‌وانه‌ی گهشتیاره‌که په‌نجاکانی له‌سهر زمین داناو پشتی دهستی کرده ناسمان، گهشتیاره‌که زور سهرسام بوو به بیرتیژی و لیهاتووویی بالوولی چهکیم، له‌بهرئه‌وه به خلیفه هاروونی گوت: پیویسته زور شانازی بکه‌یت بهم زانایه‌وه، که له جیهاندا وینه‌ی دهگمه‌نه، خلیفه پرسى من له پرسیارو وهلامه‌کانتان تینه‌گه‌یشتم؟

گهشتیاره‌که وتی: کاتیک یه‌که‌م بازنه‌م کیشا، مه‌به‌ستم له گوی زه‌وی بوو، بالوول له مه‌به‌ستی پرسیاره‌که‌م تیگه‌یشتمو ده‌ستبه‌جی به منی سه‌لماند که مه‌به‌ستم گوی زه‌وییه، ههر‌بو‌یه کردی به دوو به‌شه‌وه‌و نیشانی دام که زه‌وی له باکورو باشور پیکهاتووو، کاتیکیش بازنه‌ی دوو‌همم کیشا، بالوول کردییه چوار به‌شه‌وه‌و به منی گوت: که زه‌وی له چوار به‌ش پیکهاتووو، سی به‌شی ناوه‌و به‌شیکی وشکانییه، پرسیارى سییه‌م که من پشته ده‌ستم له زمین داناو په‌نجه‌کانم رووه‌و ناسمان، بالوول پیچه‌وانه‌ی منی کرد، به منی سه‌لماند که من مه‌به‌ستم رووه‌و گزوگیای زه‌وی و گورانکارییه‌کانی زه‌وییه، بالوولیش به ده‌ستی وینه‌ی خورو بارانی کیشاو به وهلامه‌که‌ی تی گه‌یاندم، که گه‌شه‌ی رووه‌که‌کانو گزوگیای سهرزه‌وی، به هو‌ی بارانو تیشکی خوره‌وه‌یه، که‌واته شانازی بکه که خاوه‌نی وه‌ها زانایه‌کی به توانای، جه‌نابی خلیفه!

ناماده‌بووانیش که به هو‌ی دانایی و لیهاتووویی بالوولی چه‌کیمه‌وه له توورپه‌ی و رقی خلیفه رزگاریان بوو، زور سوپاسی چه‌کیمیان کرد که له‌و ته‌نگزه‌یه رزگاری کردن.

وهلامه دوست و بههينزه كاني حهكيم

حهكيم له ماوهى ژيانيدا هيچ پرسيارىكى ئاراسته نهكراوه، وهلامىكى دوستو بهپىزو بههينزه نهدابىتهوه. وهك هميشهش جاروبار خهليفه هارون پرسيارى سهختى ئاراستهى حهكيم كردوووهو زورجار له بهرامبهر وهلامه بههينزهكانيدا، خهلاتى زور گهورهى كردوووه.

ئىستا با پىكهوه وهلامى نهو پرسياره ببيستين كه خهليفه هارونى سهسام كرد.. جارپىكان حهكيم سهردانى خهليفه هارونى كرد، بينى خهليفه سهرقاله.. كاتىك خهليفه حهكىمى بينى، پرسيارىكى ئاراسته كردو وتى: ئايا نهگهر كهسنىك ترى بخوات حهرامه؟

حەکیم وتی: نەخیر.

پاشان خەلیفە وتی: باشە دوای خواردنی تری ئاو بخۆیتەو، کیشەیهکی هەیه؟

حەکیم وتی: نەخیر هیچ کیشەیهکی نییە!

دواتر خەلیفە وتی: باشە دوای خواردنی تری و خواردنەو، ئەگەر کەمێک

لەبەر خۆرەتاو دابنیشی گرفتێکی هەیه؟

دوو بارە حەکیم وتی: نەخیر هیچ گرفتێکی نییە!

دواجار خەلیفە وتی: ئەی باشە بۆچی ئەگەر هەمان تری و هەمان بری ئاو لەبەر

خۆرەتاو دابنیشیت، حەرام دەبیت؟!

حەکیم زۆر بە ئارامییەو وتی: ئایا ئەگەر ئەندازەیهک خۆل بەر سەری کەسێک

بکەوێت، زیانی پێ دەگەیهنیت؟

خەلیفە وتی: نەخیر.

حەکیم وتی: ئەگەر دوای ئەووی خۆلەکە بەر سەری کەسەکە کەوت، کەمێک ئاوی

بکەیت بەسەردا زیانی پێدەگات؟ خەلیفە وتی: بێگومان نەخیر..

حەکیم وتی: باشە ئەگەر هەمان خۆل و ئاو تیکەل بە یەکتەری بکەیت و خشتیکی

لێدروست بکەیت، دوواتر بیکێشی بەسەری کەسێکدا، ئایا زیانی پێدەگەیهنیت؟

خەلیفە وتی: بێگومان سەری دەشکینیت!

حەکیم وتی: کەواتە چۆن پیکهاتە ئاوی خۆل سەری مرۆف دەشکینیت و ئازاری

پێدەگەیهنیت، بە هەمان شێوە پیکهاتە ئاوی تری خرابەو خواردنی ئەو پیکهاتەیه،

زیان بە مرۆف بگەیهنیت و دوو چاری نەهامەتی بکات!

هەرچەندە وەلامەکی حەکیم زۆر بەهێزو بەپێزە، بەلام لێردا سەرنجتان

پادەکێشم بۆ وەلامی زانایەک لەسەر هەمان تەوەرە، چونکە هەستدەکەم ئەم وەلامەش

هاوشتووی وەلامەکی حەکیم، زۆر بەهێزو بەپێزە!

جاریکیان مەسیحییەک میوانداری زانایەکی موسوڵمانی کرد، چەند هیشووێهک

تری جوانی پێشکەشی میوانەکە کردو پیکهوە دەستیان بە خواردنی کرد، دوواتر

مەسىھىيەكە پېكېك شەرابى بۇ مېۋانەكەى ھېناۋ لەبەردەمىدا داينا. زاناى موسولمان
وتى: ببورە لە ئاينى ئىمەدا شەراب ھەرامە، لەبەرئەۋە من شەراب ناخۆمەۋە!

مەسىھىيەكە وتى: باشە، پېش ئىستا پېكەۋە تىرېمان نەخوارد؟

زاناكە وتى: بەلى!

مەسىھىيەكە: ئەى مەگەر شەراب لە تىرې دروست ناكىرېت، ئىدى بۇ تىرې ھەلەۋە

بەرھەمەكەى ھەرامە؟ ئاىا ئەمە لۇژىكە؟

زاناكە زەردەخەنەپەكى كىردو وتى: تۇ خىزانىت ھەپە؟ مەسىھىيەكە وتى: بەلى؟

زاناكە وتى: بىگومان بۇ ئىۋە دروستەۋ ھەلەۋە كە پېكەۋە بىن ھاۋسەردارى

بەكەن؟

مەسىھىيەكە وتى: بىگومان!

دواتر زاناكە وتى: ئاىا كچت ھەپە؟

مەسىھىيەكە وتى: بەلى..

زاناكە وتى: ئاىا دروستە لەگەل كچەكەت كە بەرھەمى خىزانەكەتە ھاۋسەردارى

بەكەيت؟!

مەسىھىيەكە وتى: بىگومان نەخىر..

زاناى ژىرو بە ئەزموون وتى: كەۋاتە ھەروەكو چۆن خىزانىت بۇ تۇ ھەلەۋە

بەرھەمەكەى لە تۇ ھەرامە، ھەرواش تىرې ھەلەۋە ئەۋ شەرابەى كە بەرھەمى

تىرېيە ھەرامە، لەبەرئەۋە مەرج نىيە ھەر شتېك خۇى ھەلەل بېت، بەرھەمەكەشى

ھەلەل بېت!

كەشى ئارامى ناومال

لە چىرۆكى ئەمجارەماندا سەبارەت بە ژياننامەى حەكىم، باس لە سەردانىكى
حەكىم و خەلىفە ھاروون دەكەين، بۇ قوتابخانەى (ئەمىن و مەئموون)، كورەكانى
خەلىفە ھارون.. رۇژىك حەكىم بۇ دىدارى خەلىفە بەرىكەوت بۇ كۆشك، لە
رېگەدا چاوى بە خەلىفە كەوت، خەلىفە دواى سلاوكردن پرسى: حەكىم بە
نيازى بۇ كوى برۆيت؟

ھەكىم لە ۋەلامدا وتى: بە نيازبووم بىم بۇ كۆشك بۇ دیدارى بەرپىزتان..
 خەلىفە وتى: من بە نيازىم سەردانى مامۇستاي مندالەكانم بكام، بە مەبەستى
 ھەۋال پىرسىنيان، دەتوانىت ھاۋرپىيەتيم بكامىتو لەگەلمدا بىيت؟
 ھەكىم رەزامەندى دەربىرىو لەگەل خەلىفە رۆيشتن بۇ لاي ئەو مامۇستايەى
 كە ئەمىنو مەئمون وانەيان لەلا دەخویند، كاتىك گەپشتنە قوتابخانەو چاويان
 بە مامۇستاكەيان كەوت، خەلىفە وتى: ئەمىنو مەئمون لە كوین؟ مامۇستاش
 وتى: پىش ئىۋە مۆلەتى چەند خولەكىيان ۋەرگرتووو بۇ كەمىك پشوووانو
 يارىکردن چوونەتە دەرەو، خەلىفە ھارون ھەۋالى تۈوانا كۆششۈ لىھاتووۋىو
 زىرەكى مندالەكانى لە مامۇستاكەيان پىرسى، مامۇستاش لە ۋەلامدا گوتى: ئەمىن
 كەم تۈواناترە لە مەئمون، واتە مەئمون زىرەكترو لىھاتوووترو بىرتىز ترە!
 لەبەرئەۋەى ئەمىن مندالى خاتوو زوبەيدە بوو، خەلىفەش خاتوو زوبەيدەى
 زۇر خۇش دەۋىست، ۋەلامى مامۇستاكەى زۇر پىناخۇش بوو، وتى: ھەرگىز پىروا
 ناكەم مەئمون لە ئەمىن زىرەكتىر بىت! ئايا دەتوانىت قسەكانت بسەلمىنىت؟
 مامۇستاش بۇ سەلماندنى قسەكانى تەنھا كاغەزىكى خستە ژىر جىگەكەى
 مەئمونەۋە، بەلام خستىكى خستە ژىر جىگەكەى ئەمىنەۋە، دۋاى ئەم وتويزە
 ھەردوو كورەكەى خەلىفە گەرانەۋە بۇ قوتابخانەكەيانو بىنيان ئەۋا خەلىفەى
 باوكيان بەمەبەستى ھەۋال پىرسىنيان، بۇ سەردانى قوتابخانەو مامۇستاكەيان
 ھاتوو، بەرپىزەۋە سالاۋىيان لە باوكيان كردو بە گەرمى بەخىرھاتنيان كردو
 دواتر رۆيشتنە سەرجىگەكانى خۇيان دانىشتن، ھەر كەدانىشتن مەئمون كەوتە
 بىرگردنەۋەو بەملاو لاي خۇيدا دەپروانىو دىقەتى شوپنى دانىشتنەكەى دەدا،
 مامۇستا لە مەئمونى پىرسى: بۇچى دەروانىت، ئايا ھەستت بە شتىك كردوو؟
 مەئمون وتى: بەلى مامۇستا، ھەستدەكەم بە ئەندازەى كاغەزىك جىگەكەم
 بەرز بوۋەتەۋە!

دواتر لە ئەمىنى پىرسى: ئەى تۆ ھەست بە چى دەكەيت؟

ئەمىن لە وەلامدا وتى: من ھەست بە ھىچ گۆرپانكارىيەك ناكەم كە پرويدا بىت!
دواتر مامۇستا بە ئەمىن و مەئمۇنى گوت: ئىو دەتوانن بىرۆن وانەى
ئەمىرۆمان تەواو بوو، من كەمىك لەگەل باوكتان قسە دەكەم، دواى رۆيشتنى
مندالەكان مامۇستا بە خەندەو رپووى كىردە جەنابى خەلىفە و وتى: سوپاس بۆ
خودا كە توانىم بۆچوونەكانم بسەلمىنم!

خەلىفە بەسەرسامىيەو پىرسى: ئايا ھۆكارى ئەو جياوازيە دەزانىت؟
پىش ئەووى مامۇستا كەيان وەلام بەداتەو، حەكىم وەلامى داىەو و وتى: من
وەلامى ئەو پىرسىارەت دەدەمەو!

خەلىفە ھارون كە بىرۆى تەواوى بە وەلامەكانى حەكىم بوو، وتى: بىفەرموو!!
حەكىم وتى: زىرەكى و لىھاتووى مندال دەگەرپىتەو بۆ دوو خالى سەرەكى:-
۱- ئەندازەى خۆشەويستى داىك و باوك، بۆ يەكتىرى.

۲- جياوازى جوۆرى نەتەووى داىك لەگەل باوكدا، خەلىفە ھارون و خاتوو
زوبەيدە ھەردوكىيان لە يەك نەتەو، بەلام خەلىفە و داىكى مەئمۇن يەك
نەتەو نىن و جياوازن!

خالى يەكەم نامازەيە بۆ ناشتەوايى مال، بىگومان ئەگەر كەشى مال پىرپوو
لە تەبايى و خۆشەويستى و رىزگرتنى يەكتىرى، كارىگەرى زۆرى دەبىت لەسەر
زىرەكى و لىھاتوويى مندال.

خالى دوو ھەمىش واتە زىرەكى مندال پەيوەستە بە داىكەو، زياتر لە باوك،
حەكىم ھۆكارى زىرەكى مەئمۇن دەگەرپىنیتەو بۆ داىكى، ئەمەش بۆچوونىكى
زانستىيەو زياتر داىكان رۆلىيان ھەيە لە زىرەكى مندالدا.

حەكىم بۆ ھەموو پىرسىارىك، وەلامىكى دروستى لاپووە!

بویری بالوولی حکیم

حهکیم سهره‌رای نه‌وه‌ی زاناو دانا بوو، وه‌لامه‌کانی دروستو به‌پیز بوون، ژيرو لیهاتوو بوو، خوداپه‌رستو دونیا نه‌ویست بوو، له هه‌مان کاتدا که‌سیکی چاو نه‌ترسو نازا بوو، هه‌رگیز له خه‌لیفه‌و ده‌سه‌لاتداران نه‌ترساوه‌و هه‌رچی هه‌قو راستی بووه بی سله‌مینه‌وه به‌رامبه‌ر ده‌سه‌لاتداران و کاربه‌ده‌ستان راشکاوانه وتویه‌تی و له سزاو نازاریان سلی نه‌کردۆته‌وه، هه‌لۆیستی ناوازه‌ی وه‌های هه‌بووه که به سه‌دان که‌س نه‌یان‌توانیوه وه‌ها هه‌لۆیستیک به‌رامبه‌ر ده‌سه‌لاتداران بنویین..

له چیرۆکی نه‌مجاره‌دا باس له هه‌لۆیستیکی ناوازه‌و ده‌گمه‌نی هه‌کیم ده‌که‌ین، که به‌رامبه‌ر خه‌لیفه هاروون نواندووویه‌تی، رووداوه‌که به‌مشیوه‌یه بوو:-
 رۆژیکیان خه‌لیفه هاروون کیسه‌یه‌ک دراوی دا به بالوولی هه‌کیم، پیی گوت برۆ دابه‌شی بکه به‌سه‌ر که‌سانی هه‌ژارو نه‌داردا، هه‌کیمیش پاره‌که‌ی وه‌رگرتو رۆیشت بۆ نیو بازارو کوچه‌و کۆلانه‌کانی شاری به‌غداد، به دوا‌ی که‌سیکدا ده‌گه‌را که هه‌ژارو نه‌دار بی‌تو پیویستی به یارمه‌تی هه‌بی‌ت، تا بریک له‌و پاره‌یه‌ی پی

بدات که خهلیفه پیی داوه، بهلام دوای گهپرانو ماندووبوونیکى زۆر، پارهى به
هیچ کەس نەدا.. کیسه پارهکەى وهکو خۆى بردهوه بۆ خهلیفهو له بهردهمی
خهلیفهدا دایناو پیی گوت: زۆر گهپرام، ئهوهنده گهپرام که ماندووبووم، پییهکانم
برستییان لیبرا.. بهلام هیچ کەسم نهبینى له خهلیفه ههژارترو نهدارتر،
لهبهرئهوه پارهکەم هینایهوه تا بیبهخشم بهو کەسهى که له ههمووان زیاتر
ئاتاجه، بهو کەسهى که له ههموومان زیاتر ههژاره، ئهویش جهنابی خهلیفهیه!
خهلیفه دهیزانى ههکیم مهبهستیکی ههیهو ئهو کارهى بی حکمهت نییه،
لهبهرئهوه پرسىارى ئهو رهفتارهى بألوولی ههکیمی کردو داواى لیکرد تا
هۆکارى ئهو کارهى روون بکاتهوه؟

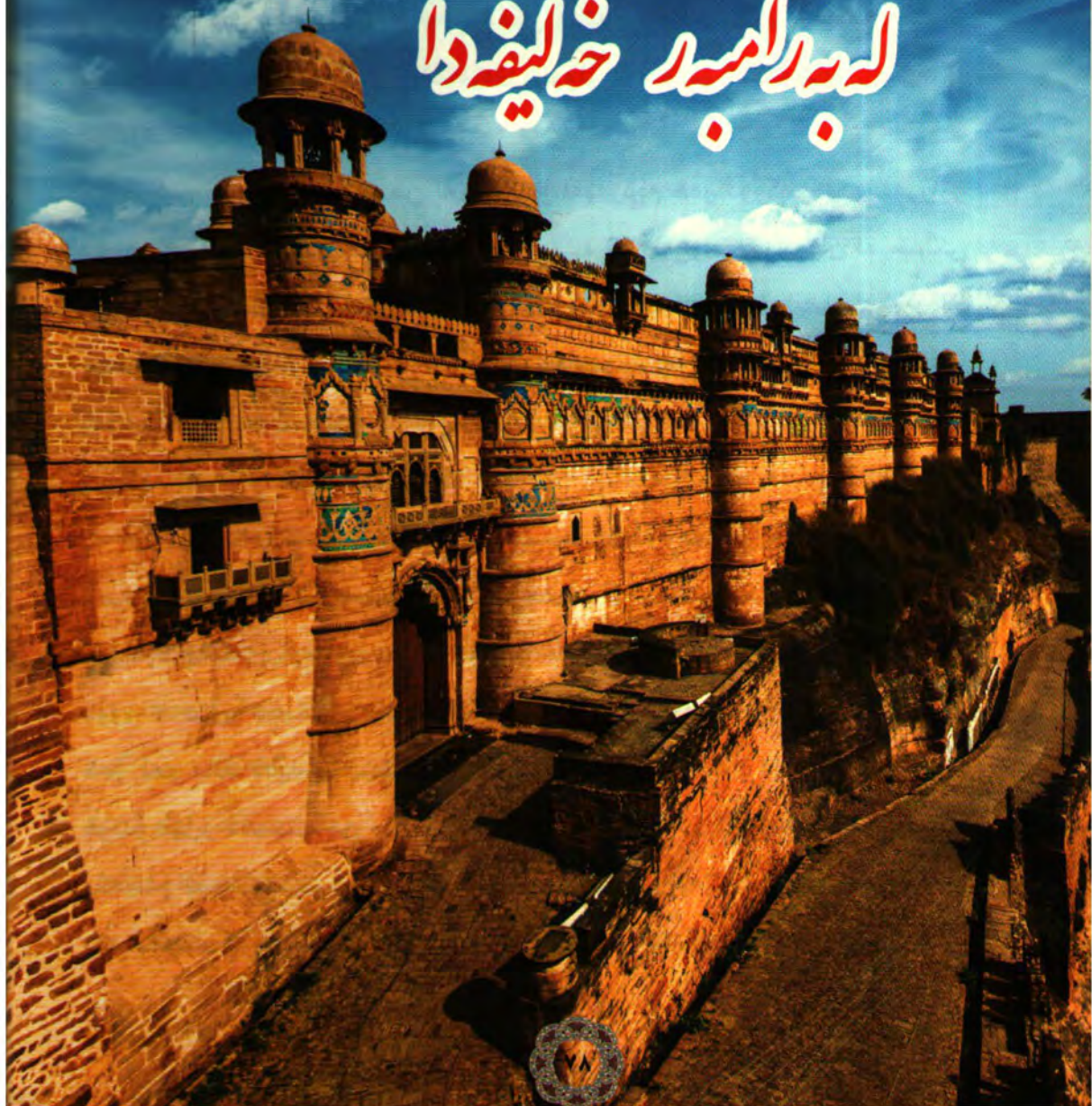
ههکیم له وهلامدا وتی: من له بازارداو لهبهردهم ههر دووکانیکدا سهربازو
دارودهستهکەى تۆم بینى وهستابوون، به زۆر باجو سههرانهیان له خهلکى
وهردهگرتو دهیانهینا بۆ گهنجینهو خهزینهى جهنابی خهلیفه، لهبهرئهوه
واههستهدهکەم که تۆ له ههموومان زیاتر پیویستت به پارهو سامانه، چونکه تۆ
ئهگەر ئاتاج نهبی، بۆچى بهزۆر سههرانه له خهلکى وهردهگری؟! ههرلهبهرئهوه
پارهکەم گێپرایهوه بۆخهزینهى تۆ!

مرۆقى ئازاو بهخشنده ئهو کەسهیه که له پهنجو ماندووبوونى خۆى
دەبهخشیت، لهو مالو سامانه دەبهخشیت که به هۆى کارو کاسبى ههلالی
خۆیهوه پهیدای کردووهو مافی هیچ کەسیکی بهسهروه نییه، سامانیك که
دووور له فیلو دهستبرین، دوور له ساختهکارى و بی وێژدانى پهیدای کردووه،
ههر لهو مالە دەبهخشیت، ئازایهتى بهخشندهیى لهو مالەدا نییه که به
فرتو فیلو دهستبرین پهیدا بووه، یاخود ئهو مالەى که له کەسانیکى زهوت
بکهیتو بیبهبخشیت به کەسانیکى دیکه! بهلکو ئازایهتى ئهوهیه که لهو مالە
بهبخشیت، که پائو ههلالهوه دوور له فیلو ساختهکارى پهیدا بووه!

پوئری بالوول

لبدرامبر خلیفہ دا

لەم چیرۆکەدا، باس لە ھەلوئەستیکی دیکەى لیوان لیو لە نازایەتى و بویریى بألولى ھەکیم دەکەین، سەبارەت بە ھەلامدانە ھە بەھیزو پەرماناگانى، بەرامبەر بە خەلیفە ھاروون..

رۆژیکیان، ھەکیم لەسەر شەقامیک راوەستابوو، کاروانى کەژاھى خەلیفە، بە کۆمەڵیک سەربازە ھە بەردەمیدا تێدەپەرن، بألوولیش، بە دەنگى بەرز ھاوار دەکاتو دەلیت: ئەى ھاروون... ھاروون کە خەلیفەى ولاتو دەسەلاتدارەو کۆمەڵیک سەربازى لەگەڵدا ھەو بە نیو شەقامەگانى شاردا، بە لە خۆباییبوونە ھەو پێگە تەى دەکەن.. سەرسام دەبیت، کە کەسێک بەو شیوہیە بانگى دەکات، ھەر بۆیە دەپرسیت: ئەو ھەو کێیە بەو شیوہیە بانگە دەکات؟

سەربازەکان وتیان: جەنابى خەلیفە ئەو ھەو بألوولە!

خەلیفە بانگى کردو وتى: بألوول ئایا دەزانیت من کىم؟

وتى: بەلى باش دەزانم، کە جەنابتان کىن!!

خەلیفە وتى: کەواتە من کىم؟

ھەکیم لە ھەلامدا وتى: تۆ ئەو کەسەیت، ئەگەر کەسێک لە رۆژھەلات ستمى لى بکړیت، تۆش لە رۆژئاوا بیت، خواى گەورە لە رۆژى قیامەتدا، لە تۆ دەپرسیت ھەو لەسەر ئەو ستمە ھەو محاسەبەت دەکات!!

خەلیفە بە بیستنى ئەو ھەلامە گورچکبەرە، چاوەکانى پەربوون لە ئەسرىن، بە

گرىانە ھەو وتى: ئەى بألوول ھالى من چۆن دەبینیت؟

ھەکیم وتى: خۆت بخەرە بەر تەرازوى ئەم ئایەتە پیرۆزە، خواى گەورە

دەفەر موویت:-

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾﴾ الانفطار: ١٣ - ١٤

واتە: چاکەکاران لە بەھەشتى بەرىندان، خراپەکارانىش لە دۆزەخدان..

خەلیفە وتى: ئەى کردو ھەوگانى من چۆن دەبینیت؟

ھەکیم: خوادى گەورە دەفەر موویت: ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾﴾ المائدة: ٢٧

واته: خودای گه وره تهنها له پاریزکاران، چاکه قبول دهکات.

خه لیفه وتی: ئەی نزیکایه تی من له گه ل پێشه وای مروفایه تی (سهلامی خوای

لیبیت) چۆن دهبینیت؟

حهکیم وتی: ﴿فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ﴾ المؤمنون: ۱۰۱

واته: هیچ په یوه ندییه کی خزمایه تی له و رۆژدها نییه و کهس له کهس ناپرسیته وه!

(کهس خه می کهسی نییه و هر کهس خه می خۆیه تی)!

خه لیفه: ئەی شفاعه تی پێغه مبه ر (سهلامی خوای لیبیت) چی؟

حهکیم به م نایه ته وهلامی دایه وه: ﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ﴾ طه: ۱۰۹

واته: له و رۆژدها تکاو شفاعه ت له کهس وه رناگیریت و بئسووده، مه گه ر کهسێک

خودای میهره بان مؤله تی بدات.

پاشان خه لیفه وتی: ئەی بالوول، نایا پنیوستیه گت هه یه، تا بۆت جیبه جی بکه م؟

حهکیم وتی: به لێ.

خه لیفه وتی: هه رچیت دهویت، پیم بلێ، تا بۆت جیبه جی بکه م..

حهکیم وتی: دهمه ویت لیم خۆشبیته و بمخه یته به هه شته وه!

خه لیفه وتی: خۆت دهزانیت، ئەوه به دهستی من و له دهسه لاتی مندا نییه.. ئەی بالوول.

حهکیم وتی: ئەی که واته: تۆ دهتوانیت چیم بۆ بکه یته؟

خه لیفه وتی: ئەگه ر قه رزی کهسێک له لایه. پیم بلێ، تا بۆت بدهمه وه؟

حهکیم وتی: ئەی هاروون قه رز تهنها به قه رز دهریته وه.. که واته مالی خه لکی

بگیره وه بۆ خاوه نه کانیا.

هارون وتی: فه رمان دهکمه که رۆزی تۆ له سه ر من بیت، تا ئەو ساته ی له

ژیاندا یته..

حهکیم وتی: ئەی هارون منیش و تۆش، به نده ی خودای گه وره ی، نایا وا هه ست

دهکه یته تۆی له یاده و منی له یاد کردووه؟!؟

خه لیفه به وه لامه کانی هه کیم، سه رسام بوو!

بالوول و

نەرسەك و فەيدە سووف

حەكىم بۇ ھەر پەرسىيارىك وەلامىكى گورچىكبرى پېبوو، لە مېژووى ژيانىدا، نەبىستراو ھىچ كەس بە وەلامىك حەكىمى تاساندىت، بەلام ھەر كەس پەرسىيارىكى ئاراستە كرىدىت، بە وەلامىكى بەپىزو بەھىز تاساندوويەتى، بە جۇرىك، كە بەرامبەرى بېدەنگ كرىو، ئەمە چ جاي ئەوئى ئەگەر بەرامبەرىكە، پەرسىيارەكە بۇ گالته كرىنو سەرخستەسەر حەكىم بووبىت، ئەوا وەلامىكى وەرگرتو، كە ھەرگىز بە خەيالىدا نەپەت، جارىكى دىكە پەرسىيار ئاراستەى حەكىم بكات.

لە چىرۆكى ئەمجارەى حەكىمدا، باس لە وەلامى حەكىم دەكەين بۇ پەزىشكىكى يۇنانى و فەيلە سووفىك كە خەلىفە ھاروون، بانگھىشتى كرىبوون بۇ شارى بەغداد! خەلىفە ھاروون، بە تايبەتى دەنىرىت بە دواى پەزىشكىكى زۇر شارەزاو لېھاتوودا، لە ولاتى يۇنان.. كاتىك پەزىشكەكە دەگاتە بەغدادو دەچىتە ناو كۆشكى خەلىفەو. خەلىفە ھاروون زۇر رېزى لىدەگرىتو مەراسىمى تايبەتو شىاوى بۇ سازدەكات..

رۇژانە خەلقى، دەستە دەستە دەچۈن بۇ پېشوازى پزىشكە بەخىرھاتنىيان دەكرد..
گەورە پياوانو كاربەدەستانى شارى بەغداد، بۇ بەخىرھاتنى پزىشكى بەناوبانگ،
پزىيان بەستبوو، كاتىك حەكىم ناوبانگى ئەم پزىشكەى بىست، ھەزى كرد سەردانى
بكات، لە رۇژى سېھەمدا، حەكىم بە ياوەرى چەند كەسنىك لە ھاوئل نىزىكانى، رۇيشتن
بۇ كۆشكى خەلىفە، بۇ دىتنو بەخىرھاتنى پزىشكى بەناوبانگو شارەزاي يۇنانى.. لە
كاتى خۇناساندنو گفتوگۇدا، لەناكاو حەكىم پرسى: ببورە، جەنابتان ئىشتان چىيە؟
پزىشكەكە لەووە پىش باسى بالووليان بۇ كرىبوو، لەبەرئەووە، ويستى كەمىك
سەربخاتە سەرىو گالتەى لەگەلدا بكات.. داماو، بىخەبەر لە وەلامە گورچكېرەكانى
حەكىم.. پزىشكەكە وتى: من دكتۇرم، دەتوانم مردوو زىندوو بكمەووە!!

حەكىم لە وەلامدا گوتى: تۆ زىندوووەكان مەكوژە، مردوو زىندووكردەووە،
پىشكەش بە خۇت بىت!!

بە وەلامى حەكىم خەلىفە ھارونو سەرجەم نامادەبووان دەستيان كرد بە قاقاي
پىكەنىن.. ھەر ئەو رۇژە پزىشكەكە رۇيشتو بەغدادى جېھىشتو ھەرگىز نەگەراپەووە
ئەو شارە.

جارىكى دىكە، فەيلەسوفىك مىوانى خەلىفە ھارون بوو، حەكىم لەگەل دووان لە
ھاوپىكانىدا، رۇيشتن بۇ كۆشك بۇ دىتنى فەيلەسوف، دواى بەخىرھاتنو يەكترناسىن،
حەكىم بە مىوانەكەى خەلىفە ھاروونى گوت: كارى بەرپىزان چىيە؟

فەيلەسوفەكە، كە لە جلوبەرگو شىووە رۇخسارى حەكىم وردبوووە، وا
ھەستىكرد كە ئەم كەسە دىوانەيەو عەقلى زۆر تەواو نىيە.. پىشتىرىش لەبارەى
بالوولەووە ھەندىك شتى بىستبوو، لەبەرئەووە پىي گوت: من فەيلەسوفم، كارى من
ئەووە، ئەگەر كەسنىك عەقلى لەسەرىدا نەمابىتو فرى بىت، عەقلى بۇ بەھىنمەووە
شويىنى خۇى!

حەكىم گوتى: نا، تۆ بە قسەكانت عەقلى سەرى كەس ناچار بە فرىن مەكە، لەو
كەسەش گەرى، كە عەقلى فرىووە لە سەرىدا نەماوە!

بالوول و مامۇستاي بەغدادى

مامۇستاي بەغدادى، لە يەككە لە گەرەكە كۆنەكانى شارى بەغداد نىشتە جىبوو،
قوتابىگە لىكى زۆرى ھەبوو، وانەيان لەلا دەخویند، رۆزانە قوتابىيەكانى لە دەورى
مامۇستاكەيان كۆدەبوونەو دە گوئيان بۆ مامۇستاكەيان رادەدیرا.. ئەم مامۇستايە
بىروبوچوونى سەيرو سەمەرەى ھەبوو، بە تايبەت سەبارەت بە بىروباوەر.. زۆر جار
شتى سەيرو سەمەرەى دەگوت.

رۇژىك كابرەيك ھات بۇ لاي بالوولۇ وتى: فلانە مامۇستا شتى سەير باس دەكات،
بە جۇرئىك كە لەگەل بېروباوهرى موسولماناندا يەكناگرئىتەوہ!

بالوولى دانا، بېرىرى دا رۇژىك لە كاتى وانە وتنەوہدا، بېروات بۇ لاي، تا بە
تەواوى گوىى بۇ بگرئىت، نەبادا ئەوہى لەبارەيەوہ دەوترئىت، راست نەبئىت.. بۇ سبەى،
حەكىم رۇئىشت بۇ كۇرى وانەخوئىندىن و لە دوورى قوتاببيەكانەوہ دانىشت..

ھەرچەندە قوتاببيەكان شوئىيان بۇ كرددەوہ فەرموويان كىرد، تا نزيك بئىتەوہ،
بەلام حەكىم لاي دەرگاگە دانىشتو وتى: ھەر ئىرە باشە بۇ من، ئىدى گوىى بۇ
وتەكانى جەنابى مامۇستا رادىرا!

مامۇستاگە دەستى بە قسەكردن كىردو وتى: خەلكىنە زۇرئىك لە موسولمانان
بېروايان وايە، كە ئىبلىس لە رۇژى قىيامەتدا بە ئاگر سزا دەدرئىت، بە راستى من
بېچەوانەى ئەو بۇچوونەم!

يەك لە قوتاببيەكان وتى: مامۇستا بەلگەت بۇ ئەم بۇچوونەت ھەيە؟
مامۇستاگە دواى ئەوہى كەمىك كۇكى، وتى: بەلى، ئىبلىس لە ئاگر درووست
كراوہ، دۇزەخىش ئاگرە، چۇن ئاگر ئازارى ئاگر دەدات؟؟ ياخود چۇن ئاگر، ئاگر
دەسووتئىنئىت!

ھەر يەك لە قوتاببيەكان سەيرى يەكترىان دەكردو بە گومان بوون لە وتەى
مامۇستاگەيان، بەلام ھىچ كام لەوان جورئەتيان نەبوو، رووبەرووى ببنەوہ!

مامۇستاش وەكو سوارچاكيكى سەركەوتووى مەيدانەكە، بە لە خۇبايىبوونىكەوہ،
سەيرىكى ئامادەبووانى كىرد، بەلام بئىئاگا لەوہى كە ئەو كەسەى كەمىك لە دوورى
قوتاببيەكانى دانىشتوہ، بالوولى حەكىمەو زۇر خۇبەكەمزانانە دەستى لە بنبالى
داناوہو بەئارامى سەيرى جەنابى مامۇستا دەكات!

پاشان مامۇستاگە، دەستى بە قسەكردن كىردەوہ وتى: ھەرودھا زۇرئىك لە
موسولمانان بېيان وايە، كە مرۇف ناتوانئىت خودا بېئىنئىت، باشە چۇن دەكرئىت شتىك
بوونى ھەبئىت، بەلام نەكرئىت بېئىنئىت؟!

جەنابى مامۇستا قسەكانى بېرىۋ بە ھېمنى سەيرىكى قوتابىيەكانى كرد، بۇئەۋەى بزانت، تا چەند قسەكانى كارىگەرى لەسەر ئامادەبوۋان درووست كردوۋە، بەلام ئەمجارە زياتر لە جارى يەكەم، بېدەنگى بالى بەسەر ئامادەبوۋاندا كېشا!

دواتر جەنابى مامۇستا، بە دەنگىكى بەرزتر ھاۋارى كرد: «خەلكىنە، موسولمانان لەو بېروايەدان كە خودا درووستكارى ھەموو شتىكە، بەلام لەگەل ئەۋەشدا، مەرۇفەكان لەو بېروايەدان، كە مەرۇف بىكەرى ھەموو كارەكانە»!

ئەمەش واتە: كۆكردنەۋەى ناچارى ۋە ھەلبۇزاردنى ئىختىيارى.. ئەۋ دوۋانەش پىكەۋە ناستەمن!

يەككە لە ئامادەبوۋان وتى: ئەى تۆ لەم بارەيەۋە بۇچوونت چۇنە؟ جەنابى مامۇستا وتى: بە راى من، ھەموو شتىك بە فەرمانى خودايەۋ مەرۇفەكان بە ويستى خۇيان ھىچ كارىك ناكەن، بەلكو خودا فەرمانى كردوۋە، كە دەبىت ئەۋ كارە بىكەن! كاتىك مامۇستا زانى، كە قسەكانى كارىگەرى كردوۋەتە سەر دلۋ دەروۋنى ئامادەبوۋان، پىيى ۋابوو، كە توانىۋىيەتى قەناعەتى بە ئامادەبوۋان ھىناۋە، كە بۇچوونەكانى راستو درووستن!

لەۋ كاتەدا، كە بېدەنگى بە تەۋاۋى بالى بەسەر كۆرەكەدا كېشاپوو، لە ناكاو بالوول سەنگلىكى «گلى ۋەك بەرد»ى ئاراستەى ناۋچەۋانى مامۇستا كردو خوين بە جەستەيدا ھاتە خوارەۋە..

بەۋەش كۆرەكە بە تەۋاۋى شىرازەى تىكچوو، قوتابىيەكانى مامۇستا زۆر پەستو تورەۋ نىگەران بوون بەم كارەى بالوول، بەلام لەبەرئەۋەى دەيانزانى بالوول لە نىكانى خەلىفەيە، كەسىان جورئەتيان نەكرد، كاردانەۋەيەك بنوئىنن بەرامبەرى! تەنھا بە تورەبوۋنەۋە پىرسىاريان لىكرد: بالوول بۇچى ئەم كارەت كرد؟ خۇئەگەر ھەر كەسىكى دىكە بوۋايە، جگە لە تۆ، ئەۋا بە سەلامەتى نەدەچوۋە دەرەۋە!

مامۇستاش دەستى گرت بە برىنەكەى سەرىيەۋەۋ سەيرىكى بالوولنى حەكىمى كردو بە تورەيىيەۋە وتى: دەرۇم بۇ لاي جەنابى خەلىفەۋ سكالات لە دژ تۆمار دەكەم؟

حەكىم بە ئارامىيەۋە وتى: منىش لەگەلتدا دېم، بۇ لاي جەنابى خەلىفە!
جەنابى مامۇستا بە ۋەلامەكەى حەكىم سەرسام بوو، بە قوتابىيەكانى گوت:
شايەتيم بۇ بەدن لاي خەلىفە، كە بالوولۇڭ سەرى شكاندووم!
بالوولۇڭ چوۋە دەرەۋەو كۆپرەكەى بەجېھېشت، ھەرۋەكو ئەۋەى ھىچى نەبىستېت،
يان ھىچ شتېكى نەكردېت!

مامۇستاش بەسەرى پېچراۋەۋە، رۇيشت بۇ لاي خەلىفە، كاتېك خەلىفە چاۋى
پېكەۋەت، سەرى سورما، چونكە جەنابى مامۇستا، لاي خەلىفە رېزو جورمەتى زۇرى
ھەبوو!

پاشان مامۇستاكە، رووداۋەكەى بۇ جەنابى خەلىفە گېراپايەۋە، خەلىفە بەۋ كارەى
بالوولۇڭ زۇر تورەبوو. فەرمانى كرد، كە ھەر ئىستا بالوولۇڭ لە ھەر كويپەك ھەيە،
بىھېنن بۇ كۆشك!

پاسەۋانەكانى خەلىفە، بە خېرايى دەستيان كرد بە گەرەن بە دۋاى بالوولۇڭدا، بەلام
بىنيان ئەۋا بالوولۇڭ، لە رېگەدايە بەرەۋ كۆشك دېت!

كاتېك حەكىم گەيشتە كۆشك، سەرەتا كۆشك بېدەنگو ئارام بوو، ھىچ كەس
قەسەيەكى نەدەكرد، دواتر خەلىفە ھاۋارى كرد بەسەر بالوولۇڭداۋ وتى: بۇچى سەرى
ئەۋ زانايەت شكاندوۋە؟

حەكىم عەباكەى لەسەر شانى داناۋ وتى: من ئەۋ كارەم نەكردوۋە!
مامۇستاكە وتى: چۇن نكوئى لەۋ كارەت دەكەيت؟ ئەى ستەمكار، ھەموو
قوتابىيەكانم شايەتن، كە تۇ سەرت شكاندووم!

حەكىم وتى: بېۋورە ئەۋ ستەمەى من كرددوۋمە جىيە؟
مامۇستاكەش پېى گوت: بە سەنگلېك سەرت شكاندم، ئازارت بەسەرم گەياندو
خويئنت لېھينا!

پاشان روۋى كرده قوتابىيەكانىۋ وتى: ئايا ئېۋەش شايەتى دەدەن، كە رووداۋەكە
بەۋ شېۋەيە بوو؟!

ھەموو وتيان: بەئى!

حەكىم وتى: تۆ دەئىت نازارت بە سەرم گەياندوو، ئايا دەتوانىت ئەو نازارەم

نیشان بەدەيت؟

مامۇستاگە وتى: ئايا نازار دەبىنرەيت، تا من بتوانم نىشانى تۆى بەدم؟!

حەكىم وتى: كەواتە نازار بوونى نىيە، تۆ درۆ دەكەيت، چونكە تۆ لەو باوەرەدايت

ھەر شتىك نەتوانرەيت بىيىنى، ئەوا بوونى نىيە!

پاشان ئاورى بۆ لاي قوتابىيەكانى مامۇستا دايەو، وتى: سەنگل ناتوانىت نازار

بە مامۇستاگەتان بگەيەنەيت، چونكە مرۆف لە گل درووستكراو، بەردىش لە گلە،

ئىدى چۆن گل نازار بە گل دەگەيەنەيت!

ئەو كات مامۇستاگە زانى، كە بالوول دەيەو، جەنگى بىروباوهرى لەگەلدا بكات،

بەبى ھۆ ئەو كارەى نەكردوو!

پاشان حەكىم رووى كرده خەلىفە وتى: جەنابى مامۇستا پىي وايە، كە

ھەر كارىك مرۆف ئەنجامى دەدات، بە دەست خۆى نىيە، بەلكو ئەو فەرمانىكى

ناچارىيەو خودا فەرمانى كرددوو، ئەويش جىبەجىي دەكات! كەواتە منىش تاوانم

نىيە، چونكە ئەو كارەم بە ويستى خۆم نەكردوو!

خەلىفە بە وەلامەكانى حەكىم سەرسام بوو، ھىچ قسەيەكى بۆ گوتن نەبوو!

ئەو كات جەنابى مامۇستا سەرزەنشتى خۆى كرددو بە خۆى گوت: ھەموو ئەوھى

رووى دا، بە ھۆى بىروبوچوونى خۆمەو بوو!

حەكىم بە سەنگلىك سەرجەم بىروبوچوونەكانى وەلامدایەو، تىي گەياند، كە

مرۆف لە گلە، ئەوھتا بە گلىش نازارى دەكات، پىي گوت، كە نازار، بوونى ھەيەو

ناشتوانرەيت بىيىنرەيت، ھەروھەا پىي گوت: مرۆف كارو كرددوھەكانى بە دەست

خۆيەتىو ناچار نەكراو، كە كرددوھى خراب بكات! بەلكو سەرىشك كراو لەوھى؛

ئايا كرددوھى چاك بكات، يان خراب!

بالوئی حکیم

مرکز وئی بالوول

رؤزئیکیان بالوولی حکیم به نیو یه کیک له کۆلانهکانی شاری به غدادا دهگهرا، چاوی کهوت به کۆمهله که سیک، که سه رهقالی دروستکردنی مزگهوت بوون، سلاوی لیکردن و کهمیک له کاره که یان راماو پاشان چووو نیو مزگهوت ته که وه، بینی بایه خیکی نهوتۆ نادریت به شیوهو شیوازی جوانکاری و شیوهی دیوارو سه قضو دروستکردنی ناو مزگهوت ته که، حکیم به سه رسورمانه وه له مزگهوت ته که ی روانی، وهکو نهوهی شتیک له دهر وونی خوی حه شار دابیت، پاشان رۆیشته دهر وهی مزگهوت ته که و سه بیرکی رووکاری دهر وهی مزگهوت ته که ی کرد، تابلۆیه کی دارینی بینی که به دیواری مزگهوت ته که دا هه لۆس را بوو، له سه ر تابلۆکه نوس را بوو، مزگهوتی «شیخ .....». ئەم پیاوه هزی له ناوبانگو شۆر هتو ناو دهر کردن ده کرد، هزی ده کرد خه لکی به کاره چاکهکانی ناشنا بن، حکیم به باشی به رهفتارو ئا کارهکانی ئەم پیاوه ناشنا بوو!

حکیم کهوته بیر کردنه وهو خه یالی نهو مزگهوت وهو تابلۆی سه ر دیوار ته که ی، به سه بیر کردنی باری سه رشانی قورس ده بوو، له شی داده هیزرا، ته واو نیگه رانی به روخسارییه وه دیار بوو، له به ره نه وه ئا وری دایه وه بۆ لای ناماده بووان و چاوی به «شیخ .....» کهوت، بینی وا پیده که نیتو زۆر شادومانه، حکیم سه بیرکی کردو ده ستپیشخه ری کردو وتی: «السلام علیکم»، پاشان وتی: ئەم مزگهوت ته مزگهوت یکی گه وره یه و شیوه یه کی جوانی هه یه.

«شیخ .....» به ره و لای مامۆستای مزگهوت ته که رۆیشت، حه کیمیش له گه لیدا رۆیشت، پاشان وتی: خودا لیتان قبول بکات.

دواتر حه کیم وتی: دمه ویت پرسیا ریکت لی بکه م، به لام نازانم پرسیا ره که م، ژیرانه یه، یا خود نا!!

شیخ وتی: کیشیه ک نییه، بپرسه هه وه لیه م وه لامت بده مه وه، بالوول سه ریکی را وه شان دو وتی: بیگومان وایه، پاشان کهمیک بیده نگ بوو، دواتر پرسی: ئیوه بۆ کی ئەم مزگهوت ته دروست ده که ن؟

هه رچه نده شیخ چاوه ری ئی نه مجۆره پرسیا ره ی نه ده کرد، پاشان کهمیک بیر

كردەوھو دواتر بېرۆكەيەك بە خەيالیدا ھاتو لەبەر خۆيەوھ وتى: بالوون پياويكى شىتە، لەبەرئەوھ پىويست ناكات بەو جۆرە پرسىيارەى سەرسامو نىگەرەن بەم، وەلامى داىەوھو وتى: نايە دروستکردنى مزگەوت بۇ جگە لە خودا دروست دەكرىت؟؟

حەكىم وتى: بىگومان ھەرۆكە ئەوھى كە بەرپىرتان دەفەرموون، خوداى گەورە ھىچ كارىك بى پاداشت ناكات، بىگومان خوداى گەورە پاداشتەكەى لە بىرناكات! دواتر شىخ ھىچ قەسەيەكى نەكرد، چونكە تىنەگەيشت كە حەكىم چى دەويتو بۇچى ئەو پرسىيارەى كرد، لەبەرئەوھ رۆيشت تا ئەو كاتەى لە حەكىم دووركەوتەوھ! بۇ رۆزى دواتر، شىخ لەبەردەمى مزگەوتەكە بە دەنگى بەرز ھاوارى كرد، بە جۆرىك كە ھەموو ئەو كەسانەى بەلای مزگەوتەكەدا گوزەريان دەكرد، دەنگى شىخيان دەبىست، دەبىگوت: ئەى خەلكىنە، سەيربەكەن و بزەنن بالوون چى كردووه، ئەو تابلۆيەكى لەسەر دىوارى ئەم مزگەوتە ھەلواسىوھو لەسەرى نوسىوھ، مزگەوتى بالوون، وەرن، بە چاوى خۆتان بىبىنن و تابلۆكە بخویننەوھ، ئەى خەلكىنە ھەمووتان دەزانن كە بالوون دىنارىكى بۇ دروستکردنى ئەم مزگەوتە خەرج نەكردووه، بەردىكى نەخستۆتە سەر بەردىك، ھەمووتان دەزانن ئەم مزگەوتەم بە مال و سامانى خۆم دروستكردووه، ھەرگىز لەو بېروايەدا نەبووم، رۆژىك لە رۆژان بالوون وەھا كارىك بكات، ئىدى نازەنم بالوون چۆن توانىويەتى، وەھا كارىك ئەنجام بەدات، كابرە ئەوھندە ھاوارى كرد، قورگى نوسا، سەرى داىە نازار.. دواتر ھەرچۆنىك بىت، ھاتەوھ سەرخۆو بلىسەى تورپەيەكەى خامۆش بوو، ئارام بووھوھو لەبەر خۆيەوھ وتى: بالوون كابرەيەكى شىتە، پىويست بە نىگەرەنى ناكات!

بەلام زۆرى پى نەچوو، دووبارە گرى تورپەى بەرزبووھوھو وتى: شىتەى سنورى ھەيە، نايە خەلكى نازەنن كى ئەم مزگەوتەى دروستكردووه، شىتەكان ھەر ئەمجۆرە كارانەيان لى چاوەرى دەكرىت، ئىستا بالوون دەيەوئە ئەم مزگەوتە بكرىت بەناوى ئەوھو، بەلام دەبىت وانەيەكى فىربەكەم ھەرگىز لە يادى نەچىت، ھىچ كات جارىكى دىكە نەتوانىت كارى لەو شىوھە ئەنجام بەدات..

ھەموو ئەو كەسانەى كارىيان لە مزگەوتەكەدا دەكرد لە دەورى جەنابى شىخ كۆببىونەو، بۆئەوئى گۆپىيان لە قسەكانى بىت، ھەموو ئامادەبىوان ھەقىيان بە جەنابى شىخ دەدا، ھەمووان ئەويان بە حەق دەزانىو بالوولئىيان بە ستەمكار لە قەلەم دەدا.. لە ناكاو ھاوارى كرد بەسەر كرىكارەكانىداو وتى: بړۆن لە ھەر شوپنىك ھەيە بالوولم بۆ بدۆزنەو، بۆئەوئى وانەيەكى فىربكەم، پەندىكى دابدەم، كە ھەرگىز جارىكى دىكە زات نەكات ماڤى كەسانى دىكە پىشىل بكات..

كرىكارەكان بەپەلە رۆيشتن، بەتايبەت ئەوانەى كە حەزىيان دەكرد خۇيان لە كاركردن بدزنەو، وتيان جەنابى شىخ ئىمە لەگەل تۆداين، بۆ گەران بە دواى بالوولدا..

ھەريەك لەوان رپويان كرده شوپنىك بۆ گەران بە دواى بالوولدا، زۆرى پىنەچوو توانيان بالوول بدۆزنەو، ھىنايان بەرەو لاي مزگەوتەكەو بۆ بەردەمى جەنابى شىخ، كاتىك شىخ چاوى كەوت بە بالوول، وەخت بوو، چاوەكانى دەرپەرن، بە دەنگى بەرز بەسەرىدا ھاوارى كرد، ئەى شىت بۆچى ئەو كارەت كردوو؟

بالوولئىش زۆر بە ئارامىو لەسەر خۆيىيەو، سەپرىكى ئامادەبىوانى كردو وتى: ج كارىكم كردوو، كە بەرپۆزتانى ئاوەھا تورە كردوو؟

شىخ لە تورەبييدا چاوەكانى سوربىوون، وتى: دەزانم تۆ ناوئىريت كە دان بە تاوانەكەتدا بنىيت، لەبەردەم ئەم ھەموو خەلكەدا.. ئايا ئەمە راستە؟

بالوول وەلامى داپەوئو وتى: ئايا تۆ تاوانىكت كردوو؟ ئەى تاوانى من چىيە؟ جەنابى شىخ دەستىكرد بە پىكەنەين، بەلام پىكەنەينىك لىوان لىو لە تورەيى، بە دەستەكانى ئامازەيەكى بۆ تابلۆى مزگەوتەكە كردو وتى: جگە لە تۆ كى دەتوانىت ناوى خۆى لەسەر مزگەوتىك بنوسىت، كە كەسانى دىكە دروستيان كردوو؟!

بالوول سەپرىكى تابلۆى مزگەوتەكەى كردو پاشان چاوى لەسەر تابلۆكە لابرد، ھەرەكو ئەوئى ھىچى نەبىنىبىتو ھىچ نەبوىيت، بە ئارامىيەوئو وتى: ئەگەر مەبەستت ئەو تابلۆيە بىت، ئەو بەئى، من ئەو كارەم كردوو!

به بيستنى ئەو وەلامە جەنابى شىخ ھىندەى تر، رڧو تورپھى بەرزبووۋە، سات
دوای سات تورپھوونى زىيادى دەکرد، تا ھاوارى کرد بەسەر بآلوولداو وتى: نایا تۆ ئەم
مزگەوتەت دروستکردوۋە، وا ناوى خۆت لەسەر نووسیۋە!

بألوول جارېكى دېكە سەيرېكى تابلۇكەى كردهوۋە وەلامى دایەوۋە، نەخېر من ئەم
مزگەوتەم دروست نەکردوۋە.. بەلكو من تەنھا ئەو تابلۇيەم دروستکردوۋە كە ناوى
منى لەسەر نووسراۋە..

شىخ يەخەى بآلوولى گرتو سەيرېكى خەلكەكەى كرددو وتى: سەيركەن، ئەو دانى
نا بە تاوانەكەيدا، ھەموو ئامادەبووان بە دەنگى بەرز ھاواريان كردد، بآلوول دانى بە
تاوانەكەيدا نا، ھەموو چاۋەرپىيان دەكرد بآلوول شتى بليت، بەلام بآلوول ئامازەى
كردد بۇ ئامادەبووان كە بېدەنگېن، ھەمووان بېدەنگ بوون، بآلوول زۆر ئازايانە رووى
كرددە جەنابى شىخو وتى: جەنابى شىخ، پرسىيارېكت لېدەكەم.. ھەزدەكەم بەرپاستى
ۋەلامم بەدەيتەوۋە.

شىخ وتى: بۇچى دەبېت درۆ بکەم؟؟

بألوول وتى: دوېنى، ھەر لەم شوېنەدا پېتگەيشتەم، كەمېك قسەم لەگەلدا كرددى،
پاشان پرسىيارم لېكردى، ئەم مزگەوتە بۇ كى دروست دەكەيت؟
وتت: تەنھا لەبەر خاترى خودا!

پاشان بآلوول خەندەيەكى كرددو وتى: خودا دەزانېت، كە تۆ بۇ خودا دروستت
كردوۋە، يان نا؟

شىخ بە تورپھىيەوۋە وەلامى دایەوۋە، من نامەوېت چىدى درېژە بە قسەكردن بەدم
لەگەل تۇدا، دەلېم بەلى، خوداى گەورە خۆى دەزانېت!

بألوول كەمېك بېدەنگ بوو، پاشان وتى: جەنابى شىخ، ئەگەر تۆ لەبەر خودا ئەم
مزگەوتەت دروستکردوۋە، ئەو ھېچ زىيانېكى نىيە ئەگەر مزگەوتەكە بە ناوى تۆۋە
بېت، ياخود بە ناوى كەسېكى دېكەوۋە، بەلام من دەزانم تۆ تەنھا لەبەر خاترى ناوو
ناوبانگو شۆرەتت ئەم مزگەوتە دروست دەكەيت، بەمەش پاداشتو ماندووبوونت

لاى خودا بەفەرۇ دەچىت..

چونكى خوداى گەورە دەزانىت كە تۇ ئەم مزگەوتەت دروستكردوو، ئەگەرچى بەناوى تۆشەو نەبىت، بەلام ئەو خەلكىيە لىيان تىكدەچىتو نازان ئەم مزگەوتە تۇ دروستت كردو، ئەگەر بەناوى تۆو نەبىت، كەواتە ئەم ھەموو خۇ تورەكردنەى تۇ لەبەر خاترى خەلكى بوو، نەك لەبەر خاترى خودا.. تەواوى ئامادەبووان، بەم وەلامەى بالوولى حەكىم سەرسام بوون، ھىچ كەس لەوان قسەيەكى بۇ وتن نەبوو! بالوول وتى: ئىستا جەنابى شىخ دەمەوئىت، ئەو تابلۇيە دابگرم كە ناوى منى لەسەرەو بە دىوارى مزگەوتەكەوئەيە!

بە دەم قسەكردنەو بەرەو رووى تابلۇكە دەرۇئىشت.. جەنابى شىخ ويستى قسەيەك بكات، بەلام وشەكانى تىكئالو ھىچ شتىكى پى نەوترا!

بالوول ھەنگاوى بەرەو تابلۇكە دەنا، بەلام گەرايەو، ئاورپىكى بۇ لاي ئامادەبووان دايەوئە وتى: بەم كارەم ويستم راستتەك ئاشكرا بكەم، ئىووش باش بزاند ھەر كارىك كە تەنھا لەبەر رەزامەندى خوداى گەورە ئەنجام بدرىت، ئەوا بۇچوونو قسەى خەلكى ھىچ زىيانىكتان پىناگەيەنىت، چونكى خواى گەورە بە سەرجم كارو كردەوئەكان ئاگادارە، دەزانىت كى ئەو كارەى كردوو! پاشان رۇئىشت بۇ لىكردنەوئەى تابلۇكە..

حەكىم بەم كارەى وانەيەكى گەورەى فىرى شىخو ئامادەبووانو ھەموو ئەو كەسانە كرد، كە وا دەزانن دەبىت ناوەكانيان لەسەر كارەكانيان بنەخشىنرىت! ئەگەر ناوەكەت لەسەر دىوارى مزگەوتەكە نەنوسرىت، تەنھا خەلكى نازانن كە كى ئەو مزگەوتەى دروست كردوو، خوداى گەورە باش دەزانىت كى دروستى كردووو لە پىناوى چىدا دروستى كردوو، ئايا بۇ ناوبانگو شۆرەت ئەو كارەى كردوو، يان تەنھا لەبەر رەزامەندى خودا!

سەردەسەردا

بالوولى ھەكىم ۋەكو نەرىتى ھەمىشەيى خۇي، ھەندىچار دەپۇيشت بۇ گۇرۇستان ۋ لەوئ دادەنىشتو بىرى لەو ساتو كاتانە دەكردەو كە مرۇف بەبى ويىستى خۇي بەرەو ئەو مالە دەرواتو دەبىتتە مەنزلگاي ھەمىشەيى، پاش تىرامانو بىركردنەو لەو ساتە ۋەختە سەختە، نزاى بۇ مردووەكان دەكردو دەگەراپەو ۋاويى.

رۇژىكيان بالوولى ھەكىم سەردانى گۇرۇستان دەكات، لەو رۇژەدا خەلىفە ھارون بە مەبەستى راوشكار دەچىتە دەرەوئى شار، لە رىگەدا بە لاي گۇرۇستانەكەدا تىپەرى،

چاوی کهوت به بالوولی حکیم که لهسه ر گۆرستانه که دانیشتبوو.. لئی پرسى:
بألوول نهوه لیره چی دهکهیت؟

بألوول وهلامی دایهوهو وتی: هاتووم بۆ لای خه لکانیک که ههرگیز غه یبه تی کهس
ناکهن، نازارم نادهنو هیچ داواکاریه کیشیان له من نییه.. ئیره مالی هه مووانه!
خه لیفه له نهسه په که ی دابه زى و به ره و پرووی بالوول رۆیشت.. وتی: دهمه ویت
پرسیاریکت لئ بکه م؟

بألوول گوتی: نه گهر زانیم وهلامت دهمه وه..

خه لیفه له ته نیشتی نهو گۆره راوه ستا که بالوول لئی دانیشتبوو، وتی: هه والم
دهر باره ی پردی صراتو رۆژیی دوا یی بده ری؟!

بألوول هه لسا یه سه ری و له ته نیشتی خه لیفه وه راوه ستا، فاجیکی کیشا به
زه و ییه که داو وتی: به پاسه وانه کانت بلئ بالیره دا ناگریک بکه نه وه.. خه لیفه فه رمانی
کرد که دار کۆبکه نه وهو ناگریک بکه نه وه، کاتیک ناگره که یان کرده وه، بالوول به
خه لیفه هارونی گوت: فه رمان بکه ساجیک بخنه سه ر ناگره که، فه رمانی خه لیفه
جیبه جئ کرا، کاتیک ناگره که بلئسه و گهرمییه که ی زیادی کردو ساجه که ی به
ته واوی گهرم کرد، بالوول به خه لیفه هارونی گوت: من له سه ر نهو ساجه راده وه ستم،
خۆم دهناسینم و باس له وه ده که م که ده یخۆم و باس له و پۆشاکه ده که م که ده یپۆشم،
نه گهر ته واو بووم له قسه کانم تۆ له وئ رابوو وه سته و هه مان نهو کاره بکه که من
نه نجامی دهم..

خه لیفه به سه ر سامییه وه وتی: نازانم نه وه چ مانایه کی هه یه.. ده توانیت پیم بلئ
نه وه سوودی چییه؟

بألوول وتی: تۆ پرسیا رت کرد، گوئ بگره بۆ وه لامه که ی، نه وه ی پیت ده لیم
نه نجامی بده..

خه لیفه هارون ترسا له وه ی له سه ر ساجه که رابوو وه ستن، هه وئى دهدا له نیازی
بألوول تیبگات، به لام بالوول پئی گوت: که ده بیت سه ره تا نهو کاره نه نجام بدات..

لە قىسەكانى ھاروندا بۇنۇ بەرامەنى ترسو تىكەل بە ھەرەشە بەدى دەكرام..
 بالوولۇق وتى: زۇرباشە سەرھتا من ئەو كارە ئەنجام دەدەم، حەكىم چوۋە سەر
 ساجەكەو راۋەستاو وتى: من بالوولۇم، خواردنىم خورماو ناننى جۇۋ سركەيە، بەرگە
 پۇشاكەم لە خورىيە، ئەو قىسانەنى كىردو ھاتە خوارەو، پىلاۋەكانى بە تەۋاۋى گەرم
 نەببۇو، كە لە قىسەكانى بوۋەو ھاتە خوارەو.. چۈنكە بە كەمتر لە دىپرىك خۇى
 ناساند!

ئىستا نۇرەنى خەلىفە ھارونە دەستىيان گىرتو چوۋنە ژىر بالىيەو، ئەۋانەنى
 دەۋرۋبەرى زۇر بەپەرۋشەۋە بۇيان دەروانى، ھەناسەكانى خىرا لىيان دەدا، ئارەق
 بەناۋچەۋاندا دەھاتە خوارەو، لە كۇتايىدا بە خىرايى چوۋە سەر ساجەكە، بەلام
 نەيتۋانى لە يەك چىركە زىاتىر خۇى بىگىرىت: بەپەلە وتى من ھارونەم خۇى فېرىدايە
 دەرەو.. چۈرەدەۋرەكەنى نەيان دەۋىرا لە ترسا پىبىكەننۇ لە ناخىشەۋە ژانىان كىردىۋو
 لە پىكەننىنا، ھەۋلىيان دەدا كۇنترۇلۇ خۇيان بىكەنۇ دەستىيان بە دەمى خۇيانەۋە
 گىرتىۋو.. خەلىفە ھارون نەيتۋانى لەبەردەم ئەو خەلكەدا لەسەر پىيەكانى راۋەستى،
 بە توۋرەپىيەۋە بە بالوولۇ گوت: ئىستا پىم بلى مەبەستت چى بو لەم كارە؟

بالوولۇ خەندەيەكى كىردو وتى: بزانە كە رۇژى دۋايى بەو شىۋەيە، ئەۋانەنى
 كە پىشتىيان لە دنيا ھەلكىردوۋە گۈى نادەن بە مالۇ سامانۇ زىرو زىو دارايى،
 بە خۇشىيەكانى دنيا، زۇر بە ئارامى ھىمىنى بە ئاسانى بەسەر پىردى صىراتدا
 دەپەرئەۋە، ئەۋەش كە وابەستەيە بە دنياۋ مالۇ سامانەۋە، ئاخىرەتى پىشتىگۈى
 خىستوۋە، تۋاناي پەرىنەۋە بەسەر پىردى صىراتدا نىيە، ھەر لەو كاتەنى كە دەگاتە
 سەر پىردەكە دەكەۋىتە خوارەو..

حەكىم بە دوو قىسە خۇى ناساند، «بالوولۇم، خواردنىم سركەۋ جۇيە، پۇشاكەم
 خورىيە.. بەلام دۇنياۋ وىستان ناتۋانن بە سەدان پىستە ۋەسفى نىعمەتەكانۇ
 خۇشگۈزەرانىيەكانىيان بىكەن!»

دەرى لە پىناۋى بىرسىيدا

لە ھەموو سەردەمىدا كەسانى ھەزارو نەدار بوونيان ھەبوو، زۆر جار مروقى ھەزار ناچار بە ھەندىك كار دەبىت كە ھەزارىيەكەى بووتە ھۆى ئەوھى ئەو كارە ئەنجام بدات، دەگىرنەوھ لە سەردەمى ھارونە پەشىد يەككە لە ھەزاران كە تەنھا كولىرەيەكى لە مائەكەياندا شك نەبردوو، بۆئەوھى سكى بىرسى مندالەكانى پى تىرىكات، پۇژىك بىرسىتى زۇريان بۆ دەھىنىو مندالەكانى لە بىرسانا دەگرىنو دنالنىن، بەلام بىچارە باوكيان شتىكى لە دەست نايە بۆيانى ئەنجام بدات، كولىرەيەكى دەست نەدەكەوت تا مندالەكانى لە لىۋارى مەرگ رزگار بكات، دەبىت چ ترازىدپايەك بىت، بە چاۋى

خۇت بىيىنى جگەرگۆشەكانت وا لە برسانا گيان ئەدەن، نالەو ئەسرىنيان ئاگر لە جگەرى مرؤف بەردەدات، لەو ساتەى لە بىرى تىركردنى سكى مندالەكانىدا بوو، لەو ساتەى لە بىرى گۆپىنى گريان و نالەى مندالەكانى بوو بە خەندەو خۆشى، ھەوالى بىست كە كاروانى جەنابى خەلىفە بە رېگاوپە بەرەو شارى بەغداد، برسېتى و نالەو ھاوارى مندالەكانى، ناچارى كرد كە بىر لە رېگە چارەيەك بكا تەو بە رزگار كردنى مندالەكانى لە لىوارى مەرگ، ھەرچۆنىك بىت خۆى گەياندە كاروانەكەو بېرېك خۇراكىى لە كاروانەكە دزى بەرەو مال گەراپەو، توانى بۆ ماومەيەك مندالەكانى لە برسېتى رزگار بكات..

لە لايەكى دىكەو ھەوالى دزىكردن لە كاروانەكە گەيشتەو بە خەلىفە ھارون، خەلىفە بەو كارە زۆر تورەبوو، فەرمانى كرد كە رېوشوئىنى توند بگرنە بەرە دەست بكنە بە گەران بە دواى ئەو كەسەدا كە جورئەتى كردووە لە كاروانەكەى خەلىفە دزى بكات، ھەرچى زوو دەستگىرى بكنەو بېھىننە كۆشكى خەلىفە، تا بە توندى سزای بدات!

ھەژارى بەسەزمان ھەوالى بىست كە خەلىفە فەرمانى داو كە ھەموو جىگەيەك بگەرپن، بۆ دۆزىنەو ھى ئەنجامدەرى ئەو كارە، لەبەرئەو تەرسا لەو ھى تاوانەكەى ناشكرابىتو دەستگىرى بكنە، بۆئەو ھى لەو تەنگزەيە رزگارى بىت كەوتە بىركردنەو، تا دواچار بە بىرىدا ھات كە باشترىن كەس بۆ چارەسەرى كېشەكەى بالتولوى حەكىمە، ھەربۆيە بەرەو لاي حەكىم مى رېگەى گرتەبەر، كاتىك چاوى بە حەكىم كەوت، دواى سلاو ھەوالپرسىن، تەواوى بەسەرھاتەكەى بۆ گىراپەو.. حەكىم پېشنىارى بۆ كرد كە بە قاچەكانى خۆى بەرەو كۆشكى خەلىفە بەرېكەوئىتو دان بە تاوانەكەيدا بنىت، بەئىنى پىدا كە ھاوكارى بكاتو رېگە نەدات خەلىفە سزای بدات، ھەرچەندە يەك لە ھەزىرەكانى خەلىفە بە ھۆى ئەو رېزو پلەو پاىەى حەكىم ھەببوو، لاي خەلىفە، زۆر دزايەتى دەكردو خۆشى نەدەويست.

دواچار كابراى ھەژار بەرەو كۆشك بەرېكەوت، لەبەردەم خەلىفەدا دانى بە

تاوانه کهیدا نا، کاتیک خهلیفه هارون وتهکانی کابرای ههزاری بیست، راویژی به وهزیره کهی کردو وتی: چ سزایهک بهسه ر ئهم کهسه دا بسه پینین، که دزی له کاروانی خهلیفه کردوو؟

وهزیر وتی: فرمان بده تا دهستی بپرین!!

خهلیفه فرمانی دا که دهستی کابرای ههزار بپرین، تا جاریکی دیکه هیچ کهس جورئته نهکات، دزی له کاروانی خهلیفه و مال و سامانی بکات..

لهو کاته دا کهکیم وهدهر کهوت، هه ر که گوئیستی فرمانه کهی خهلیفه بوو، به توندی رهخنه ی له فرمانه که گرت!

خهلیفه وتی: نایا تو برپاریکی باشترو دادوه رانه ترت لایه؟

کهکیم وتی: بیگومان، به رای من دز دوو جوړه:-

جوړی یه کهم: ئهو کهسه یه که دزی له پیشه کهی دهکات، «واته پیشه کهی بو تاوانو خراپه و چهوسانه وه به کار دینیت»، ئهو کهسه ده بیت دهستی بپر دیت، له کاتی قسه کردنه کهیدا کهکیم به چاوهکانی ئاماژه ی بو جهنابی وهزیر ده کرد.

جوړی دووهم: ئهو کهسه یه که دزی دهکات له بهر ههزاری و نه داری، له بهر پیوستی و برسیتی، ئهو کهسه نابیت سزا بدریت، به لکو ده بیت له بری ئهو سزای فرمانه وای ولات بدریت، لهو کاته دا کهکیم به چاوهکانی سهیری خهلیفه ی ده کرد، (چونکه مرؤقه کان کاتیک برسیتی پالیان پیوه دنیت بو تاوان کردن، زیتر له خویمان پادشای ولات تاوانبار، چونکه نابیت پاشای ولات ئه وهنده بی ئاگا بیت، که ها ولاتییهکانی له برسانا له لیواری مهرگ بن)!

قسهکانی کهکیم زور کاری کرده سه ر جهنابی خهلیفه، له بهرئوه و برپاری دا، هه زاره که ئازاد بکهن و چه ندین سه ر مهرو مالاتیشی به دیاری پیبیه خشن، تا له برسیتی و ههزاری، خو ی و خیزانه کهی رزگارییان ببیت.. بوئوه ی ژیان و گوزهرانی خو ی و مندالهکانی پی بهر پیوه بهریت، تا جاریکی دیکه ناچار نه بیت په نا بو دزیکردن بهریت، له پینا و رزگارکردنی مندالهکانی له برسیتی..

موجی مانگانی بالوول

حهکیم به هوی نهو دانایی زانایی و لیها توویهی که ههیبوو، جگه لهوهی خهلیفه هارون مافی نهوهی داوهتی که له ههر کاتو ساتیکداو ههر وهختیک ههکیم ههز بکات، بی پرسو مؤلته وهرگرتن له پاسهوانهکانی بهردهگاو بیئهوهی هیچ کهس بتوانیت ریگری لی بکات بوی ههیه برواته کوشکی خهلیفهو له ههر شوینیک پیی خوشبیت دابنیشیت، زورچار نهگهر چهند رۆژیک بالوولی ههکیم سهردانی کوشکی نهکردبا، نهوا خهلیفه نیردراوی دهنارد به دوایداو داوای دهکرد که سهردانی بکات.. رۆژیکیان ههکیم به مهبهستی دیداری خهلیفه بهرهو کوشکی خهلیفه بهریکهوت، کاتیک گهیشته کۆشک و چووو ژوورهوه بۆ لای جهنابی خهلیفه، داوای بهخیرهاتنو ههوال پرسین جهنابی خهلیفه هارون به بالوولی ههکیمی گوت: دهتهویت یارمهتییهکت بۆ ببرمهوهو مانگانه له خهزینهی دهولته نهوهندمت پیبدن که ناتاج

به پارهو سامانى هيچ كەس نەبىت؟ بۇئەھدى خەيالت ئاسودەبى و بىر لە سامان و دارايى نەكەيتەھ، چاوت لە دەستى هيچ كەس نەبى و بى نياز بيت لە مال و سامانى خەلكى.. ھەرودھا بۇئەھدى پىويستت بە كارو كاسبى نەبىت.. «بىگومان خەليفە ويستويەتى ھەكىم سەرقالى خوداپەرستى و كارى ھەكىمانەى خۇى بىت، جگە لەوھ بە هيچ شتىكى دىكەھ سەرقال نەبىت».. ئەمە ئەو پلەو پايەيە كە زۇرئىك لە خەلكى لە كۆنەھە تا ئىستا بە دوايدا وىلن و دەيانەويت لە لايەن كاربەدەستانەھە مووچەيەكيان بۇ بېرنەھە، تا بتوانن ئاسوودەھە دوور لە خەمى پەيداكردى بژئوى، ژيان بگوزەرئىن، زۇئىك لە خەلكى ناواتيان ئەھەيە بگەنە كەسانى بەرپرس و ئەو پلەو پايە بە دەستبەئىن.. بەلام دونيا نەويستان و ھىمەتەبەرزان ھەرگىز موچەھ و كارئىك قبول ناكەن كە بەبى ماندوو بوون و ئارەقەى نىوچەھوان و بى بەرامبەر و بىئەھدى شايستە بن، مووچە ھەربىگرن.. بابزانين ھەئويستى ھەكىم لەمبارەيەھە چى بووھ؟ ھەكىمى دونيا نەويست زۇر ھىمەتەبەرزانە گوتى: ئەگەر لەم كارەدا سى عەيب نەبوايە رازى دەبووم.. خەليفە گوتى: ئەو سى عەيبە چىيە؟ ھەكىم وتى:

يەكەم: تۆ نازانى من پىويستم بە چىيە، تا ئەھەم پىببەخشى كە من پىويستمە.
دووھ: تۆ نازانى من چ كاتىك پىويستم بە يارمەتى ھەيە، تا لەو كاتانەدا موچەم پى بەدى كە من پىويستمە..

سەيھەم: تۆ نازانيت من ئەو بەرى پىويستمە چەندە، تا ئەو ئەندازەيەم پىببەخشى كە من پىويستمە.

بەلام خوداى گەورە كە رۆزى دەرى ھەمووانە، دەزانئىت من ئاتاجم بە چىيە، دەزانئىت من چ كاتىك پىويستم بە يارمەتییە، دەزانئىت من چەندم پىويستە.. لەگەل ھەموو ئەمانەشدا، خوداى گەورە ھەرگىز بە ھوى سەرپىچى ھەرمانەكانىيەھە رۆزى و يارمەتى خۇى بۇ بەندەكانى نابرىت.. بەلام تۆ ھەر كات من تاوانىكم دەرحەق كرديت، تۆرە دەبىتو ھاوكارى و يارمەتییەكانت دەگریتەھە! ئەھەش سروسىتى مروقە..

بالوول و عبدوللاى كورى موبارەك

رۇژىك عەبدوللاى كورى موبارەك بۇ دىتىنى بالوولى حەكىم و دانا، بەرە و دەرە وەى شار بەرىكەوت، (چونكە بالوول بەشىكى زورى كاتەكانى لە دەرە وەى شار و گۇرستان و تەنىيى لە پىنا و بىر كوردنە وە لە رۇژى فەصلان و گەرانە وە بۇ دونىاي ھەمىشەيى بەسەردەبرد)، كاتىك عەبدوللا گەشىت بە بالوولى حەكىم، بىنى و سەرقالى زىكرو يادى خوداي گەورەيە..

عەبدوللا پاش سلا و كردن و ھە و الپرسىن، داواى لىكرد و تى: حەكىم ھاتووم تا نامۇزگاريم بكەيت، نامۇزگاريمەكم بكە كە بەدرىزايى تەمەنم لە تاوان و خراپە بەدووربەم.

بەلام حەكىم بى وەلام بوو، ھىچ شتىكى پى نەگوت، عەبدوللا گوتى: بۇچى ھىچ ناليتت؟

حەكىم وتى: ئەگەر چوار مەرجم لەگەلدا بكەيت و بەلنىم پى بدەيت پابەند بيت بە و چوا مەرجە وە، ئەو كات نامۇزگاريت دەكەم..

عەبدوللا گوتى: ئەو چوار مەرجە چيە كە دەبىت من پىيانە وە پابەندبەم!

حهكيم وتى:

يهكهم: نهگەر تاوانت کرد، ئىدى له رۇزى خودا مهخۇ!

عهبدو لا وتى: نهگەر له رۇزى خودا نهخۇم، دهبيت له رۇزى چ كهسيك بخۇم؟

حهكيم وتى: چۇن له رۇزى خوداى گهوره دهخۇيت و سهرپيچى فهرمانهكانى

دهكهيت؟

دووهم: نهو كاتهى دتهويت تاوان بكهيت، له مولكى خوداى گهوره برۇره دمرهوه!

عهبدو لا وتى: ههموو شوينيك و تهواوى ئاسمانهكان و زهوى، مولكى خودان، بۇ كوى

برۇم؟

حهكيم وتى: نهوه چ چاوهروويهكه، كه له رۇزى خودا بخۇيت و له مولكى نهودا

بژيت، له ههمان كاتدا سهرپيچى فهرمانهكانى خودا بكهيت!

سييهم: نهو كاتهى ويستت تاوانيك نهنجام بدهيت، برۇ بۇ جيگهيهك كه خوداى

گهوره نهتبينيت!

عهبدو لا وتى: خوداى گهوره له ههموو جيگهيهك من دهبينيت، هيچ شوينيك نيه

له نهو پهنهان بيت، ئىدى من بۇ كوى برۇم؟

حهكيم وتى: كهواته چ چاوهروويهكه كه له رۇزى خودا بخۇيت، له مولكى نهودا

بژيت، له كاتيكدا نهو دتهبينيت، ئىدى چۇن رووت ديت سهرپيچى فهرمانهكانى

بكهيت؟

چوارهم: نهو كاتهى فريشتهى گيانكيشان هات بۇلات، بۇئوهى رۇحت بكيشيت،

داواى مۇلتهى لى بكهو پيى بلى: مۇلتهم بده، تا تويشوو بۇ نهو رۇزه ئامادهبكه،

پاشان ودرهوه گيانم بكيشه!

عهبدو لا گوتى: نهو هيچ كات مۇلته به هيچ كەس ناداتا!

حهكيم وتى: كهواته نهگەر له كاتى تاواندا رۇحى كيشايت چى دهكهيت؟

عهبدو لا وتى: ههموومان بهندهى خوداى گهورهين، زۇر راسته كه وتووينانه: «قسهى

راستو جوان له حهكيما ببيسته، له خهوى بيئاگايى ههئسهو بيدار بهرهوه».

حەبەر دانی خەلیفە ھارون

خەلیفە ھارون بە مەبەستی بەجێھێنانی فەریزەى حەج کەوتە رێ، لە رێگەدا چاوی بە بائوولی حەکیم کەوت، بینی وا حەکیم لەگەڵ مندالان یاری دەکات، حەکیم ئەوەندە خۆبەکەمزان بوو کە مندالانیشى بێبەش نەدەکرد، زۆرجاران بۆ بە خەشینی خەندەو پێکەنین و خوشی خستە نیو دلی مندالان، لەگەڵیاندا گەمەى دەکرد، بێ گویدانە پلەو پایەو تەمەن و زانستەکەى!

حەکیم کاتیک چاوی کەوت بە کاروانی جەنابی خەلیفە، ھاواری کرد ھارون.. ھارون! خەلیفە کە گوێی لیبوو وا کەسیک بە ناوی خۆبەو بە بانگی دەکات، پرسى ئەو دەنگە کى بوو بەو شیوەیە بانگی کردم.. وتیان ئەو بە بائوولە.

خەلیفە وتی: تامەزۆرى بینینی بائوولی حەکیم دەکەم، بانگی بکەن، بێئەوہى بى ترسینن. سەربازانى خەلیفە رۆیشتن بۆ لای بائوولی حەکیم و پێیان وت: جەنابی خەلیفە بانگت دەکات، بەلام حەکیم وەلامى نەدایەوہ، دووبارە بانگیان کردەوہو وتیان جەنابی حەکیم، خەلیفە داوات دەکات و دەیەوێت چاوی پێت

بەكەۋىت.. حەكىم وتى: من ھىچ كارىڭم بە خەلىفە نىيە، ئەگەر خەلىفە دەپتەن مەن بىننەت، پىۋىستە ئەو بىت بۇ لاي مەن، دىۋاي ئەۋەي ھەۋالەكەيان بىردەۋە بۇ خەلىفە، خەلىفە خۇي بە پىكەۋتو پۇششت بۇ دىتنى جەنابى حەكىم، ھەر كە گەپشت بە حەكىم وتى: سلاۋ جەنابى بائوول. حەكىم ۋەلامى سلاۋەكەي داپەۋەۋە وتى: سلاۋ لە بەپىزتان فەرمانپەرۋاي باۋەرداران..

خەلىفە وتى: بانگم كىردى، چۈنكە تامەزرۋى دىدارت بووم!

حەكىم زۆر پاشكاۋانە وتى: بەلام مەن تامەزرۋى دىدارى تۇ نەبووم!

لەگەل ئەۋەشدا خەلىفە پىۋىستە كىردە حەكىم وتى: ئامۇزگارم بەكە ئەي حەكىم!

حەكىم وتى: بە چى ئامۇزگارم بەكەم، پاشكانى پىش تۇ «دەستى بۇ كۆشك

ۋ تەلارەكان پاكىشا» وتى: ئەۋە كۆشك تەلارەكانىنە، ئەۋەش گۆرەكانىنە.

خەلىفە وتى: دەستت خۇشبىت، زىاتر ئامۇزگارم بەكە!

حەكىم وتى: فەرمانپەرۋاي باۋەرداران، ھەر كە سىك خۇاي گەۋرە پۇزى ۋ جۋانى

پىبەخشى، جۋانىيەكەي بە پاكى بەكارھىنا، سامانەكەي بۇ دەستگىرۋىي ۋ

يارمەتىدانى نەداران بەكارھىنا، لە دىۋانى چاكەكاران ناۋى دەنۋوسرىت.

خەلىفە ۋا گۋمانى بىرد، كە حەكىم پىۋىستى بە شتىك ھەيە، لەبەرئەۋە

وتى: ئەگەر قەرزدارى فەرمان بىدە تا قەرزەكەت بۇ بىدەينەۋە.

حەكىم وتى: نا فەرمانپەرۋاي باۋەرداران قەرز بە قەرز نادىتەۋە، مافەكان

بگىرپەۋە بۇ خاۋەنەكانىنە، قەرزىش بە ھەمان ھاۋشىۋەي خۇي بىدەرەۋە!

خەلىفە وتى: باشە فەرمان بىدە، تا پارەۋ سامانت پىبەخشىن، بۇ

جىبە جىكرىنى پىۋىستىيەكانتان.

حەكىم وتى: فەرمانپەرۋاي باۋەرداران، ئايا ۋا دەزانى خۇداي گەۋرە پۇزى بە

تۇ بەخشىۋەۋە مەنى لە بىر كىردۋە!!!

پاشان پىشتى ھەل كىردۋ خەلىفەۋ يۋەرەكانى بە جىپەپىشت.

بالوول و سنہ ۱۰۶

بالوول و سنہ ۱۰۶

۱۰۶

حەكىم ئەۋەندە بىرتىژو وردەكارو زانا بوو، كە ھەموۋانى بە بىرۆكە جوانو ۋەلامە بەھىزەكان ۋە قسە نەستەقەكانى سەرسام كردبوو، بۇ ھەر پىرسىارىك ۋەلامىكى بەھىز، بۇ ھەر كىشەيەك، چارەسەرىكى حەكىمانە، بۇ ھەر رووداۋىك ھەلوپىستىكى ناۋازە، بە جۆرىك چارەسەرى گرفتو كىشەكانى دەكرد، كە ھەموۋانى سەرسام دەكرد، ئەۋە لە كاتىكدا ئەگەر چارەسەرەكە بۇ كەسانى دىكەش بىت، ئەى ئاخۇ ئەگەر كىشەكە ھى خۇى بووبىت، دەبىت چۇن چارەسەرى كىردبىت؟

لەم چىرۆكەدا باس لە كىشەيەك دەكەين كە دوچارى حەكىم خۇى ھاتبوو.. حەكىم زۇرچار كە پارەيەكى لى زيادبووايە، ھەر لە سوچىكى حەۋشەى مائەكەيدا دەپشاردەۋە، رۇژىك حەكىم پارەكەى گەپشە سەد درھەم، ھەرچەندە ئەۋ پارەيە بىرىكى ئەۋتۇ نەبوۋە، بەلام بە نىسبەت حەكىمەۋە زۇر بوو، رۇژىك دە درھەمى لە خەرجى رۇژانەى زيادبوو، رۇپىشت تا بىخاتە سەرپارەكانى، پىنەچىيەكى دراوسى ئاگاي لىبوو كە حەكىم پارەكەى شاردەۋە، ھەر كە بالتول مالى جىھىشتو دووركەۋتەۋە، پىنەچى خۇى كىرد بە مالى حەكىمداۋ سەرجەمى پارەكانى دەرھىناۋ بردى، كاتىك حەكىم گەرايەۋە مال، وىستى سەپىرىكى پارەكانى بكات، بەلام ئەۋ كاتەى چوۋە جىگەى پارەكەى، تەنھا يەك درھەمى لىنەمابوو!!

حەكىم بىئەۋەى ھىچ قسەيەك بكاتو كەس تاۋانبار بكاتو لاي ھىچ كەس باسى بكات، بىرى لە پلاننىك كىردەۋە بۇئەۋەى پارەكەى بگىرپىتەۋە، چونكە باش دەيزانى كە ئەۋ كەسەى ئەۋ كارەى كىردەۋە، لە نىزىكى مالى خۇيەتى، ھەربۇيە گومانى برد بۇ پىنەچى دراوسىۋو بىرى لە پلاننىك كىردەۋە بىئەۋەى ھىچ كەس تىبگەيەنپىتو پەنجەى تۇمەتى بۇ رابكىشىت، پارەكەى لە چىنگ دەرېھىنپىتەۋە.. ئەم كارەش بە كەسىكى ۋەكو حەكىم نەبىت، ئاستەم بوو بە كەسى دىكە ئەنجام بىرپىت!

بۇ ئەۋ مەبەستە حەكىم رۇپىشت بۇ لاي كابرالى پىنەچىۋو سالاۋى لىكردو لە نىزىكىيەۋە دانىشت، زۇر بە ئارامى لەگەلى دواۋ وتى: كاكى برا بىمبوره رەنگە بىمە ئەرك بۇ تۇ، دەمەۋىت بۇ كارىك راپوئىزت پى بىكەم، دەمەۋىت ھەموۋ ئەۋ پارەۋ

سامانەى كە لە شوپنان ھەمە، ھەموويان كۆيكەمەو ھە بىانھەينمەو ھە بۆ لای خۆم و لە مالاكەى خۆمدا بېشارمەو، ئىدى بۆ پارەكانم پەرشو بلاو بنو ھەر بەشەى لە شوپنىك بېت، رەنگە لە مالى خۆمان زياتر پاريزراوتر بېت لە شوپنانى ديكە، كاكى پىنەچى بە پېشنيارەكەى حەكىم زۆر خۆشجالبوو، لەبەرئەو ھەوتى: كارىكى زۆرباشە بېگومان لە مالاكەى خۆت باشتەرە تا شوپنەكانى ديكە. حەكىم ئەو ھەندە شوپنى حساب كرد كە پارەى لى داناو ھە گەيشتە نزيكەى ھەزار درھەم، پاشان مالاوايى لە دراوسى پىنەچىيەكەى كردو ھەوتى: باشتەرە ھەر ئىستا برۆم بۆ كۆكردنەو ھە پارەكانم، كاتيك دووركەوتەو پىنەچى بە پەلە خۆى كرد بە مالى حەكىمداو تەواوى پارەكەى لە شوپنەكەى خۆى دانايەو، چونكە بە خەيالى خۆى ئەگەر حەكىم بگەرپتەو ھەوتى بېينيت پارەكەى لەوئ نەماو، ئەو جارىكى ديكە پارە لەو شوپنە دانانيت، خۆئەگەر گەرايەو ھەوتى پارەكەى بىنى لە شوپنى خۆيەتى، ئەو ھەزار درھەمەكەى ديكەشى ھەر لەو شوپنە دادەنى، ئەو كات لە برى سەد درھەم، ھەزارو سەد درھەم دەست دەكەويت، بى ئاگا لەو ھەوتى كە حەكىم زۆر لەو ھەوتى ژيرترە ئەو ھەوتى لى بكات!

حەكىم دواى ماوھىەك گەرايەو مالاكەى خۆى و بىنى وا تەواوى پارەكەى لە شوپنەكەى خۆى دانراو ھەوتەو، پارەكەى ھەلگرتو رۆيشتە دەرەو ھەوتەو لە مال دووركەوتەو، پىنەچى ھەركەزانى حەكىم مالى جېھېشتوو بە پەلە خۆى گەياندە مالى حەكىم و چوو شوپنى پارەكە، بەلام بەداخو ھەوتەنھا يەك درھەمىشى لى نەمابوو، ئەو كات كابر تىگەيشت كە حەكىم زيرەكانە پارەكەى خۆى دەست كەوتتەو ھەوتەو ھەوتەو مایەپووچانە لە مال ھاتەدەرەو، ھەر دواى ئەو رووداو ھەوتەو حەكىم مالاكەشى گواستەو ھەوتەو بۆ گەرەكەىكى ديكە، چونكە ناكريت مروف لە دراوسىكەى ئەمىن نەبېتو لە نزيكەو ھەوتەو ژيان بگوزەرپتەو.

ماسى تانە

رۇژىك حەكىم ھەزى بە خواردنى ماسى دەگرد، بۇ ئەو مەبەستە بەرەو بازار
رۇيشتو چوو بۇ لاي ماسى فرۇشەكان، حەكىم ماسىيەكى ھەلگرتو بە دىقەتەوہ لە
كلكى ماسىيەكەى دەروانى، تا بزائىت بە كەلكى خواردن دىت، يان نا، بە مانايەكى
دىكە ئايا ماسىيەكە تازەيە، يان كۆن.. لەو كاتەدا فەرماندەى پۇلىسى شارى بەغداد
بالوولى حەكىمى بىنى وا ماسىيەكى بە دەستەوويەو لە برى ئەوہى بۇ سەلكى
ماسىيەكە بروانىت، دىقەتى لە كلكى ماسىيەكە گرتووه!

كاتىك فەرماندەى پۇلىس ئەم دىمەنەى بالوولى حەكىمى بىنى بەلايەوہ سەير
دەبىت، ھەربۇيە بانگى دەكاتو دەلئىت: بالوولى حەكىم ماسى ئاوا دەپشكنى؟ سەيرى
سەلكى ماسىيەكە بكە، بزانه خراپ بووه، يان نا، نەك كلكى ماسىيەكە!

بالوولى دانا وەلامى دايەوہو وتى: سەلكى ماسىيەكان ھەر زۆر دەمىكە خراپ بوون،
من دەمەوئىت سەيرى كلكى بكەم، تا بزانم تىكچوونو خراپ بوونەكە، گەپشتووتە
كلكىشى، يان نا؟!

بالوول و شەئولەكانى دەريا

حەكىم لە ھەر كوئىيەك بووايە، ھەر كىشەيەكى بېينىايە، بە ئاسانترىن شىوہو
كەمترىن كات چارەسەرى بۆ دەدۆزىيەو، بە جۆرئىك كە ھەمووانى بەوہلامو
چارەسەرەكان سەرسام دەكرد، جارئىكيان بازارگانئىك لەگەل خزمەتكارەكەيدا
بەمەبەستى بازارگانى دەيانەوئىت بە كەشتى گەشت بكن، كاتئىك كەشتىيەكە

به ته‌واوی سهرنشینه‌کانییه‌وه ده‌که‌ویته‌رئ، خزمه‌تکاری بازرگانه‌که له ترسی شه‌پوله‌کانی دهریا، ده‌ست ده‌کات به هاوارکردن و پارانه‌وهو شیوه‌ن و گریان، به جوړیک که گریان و هاوارکردنی ته‌واوی سهرنشینیانی بیتاقه‌ت کردبوو، هه‌ربویه سهرنشینیان داویان له بازرگانه کرد به هه‌ر جوړئ بووه خزمه‌تکاره‌که‌ی بیده‌نگ بکات، بازرگان هه‌رچه‌نده هه‌ولی دا تا نارامی بکاته‌وهو له هاوارکردن و ده‌نگه ده‌نگ ده‌ست هه‌لگری، به‌لام سودی نه‌بوو، تا ده‌هات له ترسی شه‌پوله‌کانی دهریا، زیتر ده‌نگی به‌رزه‌کرده‌وهو گریان و شیوه‌نی پتر تر ده‌بوو.. حه‌کیم داوی له بازرگانه‌که کرد که ریگه‌ی بدات تا نه‌و بیده‌نگی بکات.. بازرگانیش که زور شه‌رمه‌زاری لای سهرنشینیانی که‌شتیه‌که‌و هاورپییانی بوو، چونکه خزمه‌تکاره‌که‌ی هه‌مووانی هه‌راسان کردبوو، وتی: هه‌ر چیه‌کت پیده‌کری و به هه‌ر شیوه‌یه‌ک ده‌توانیت بیده‌نگی بکه مه‌منونت ده‌بین..

بالوول فه‌رمانی کرد که‌شتیه‌که‌ رابووه‌ستینن، دواتر فه‌رمانی کرد که خزمه‌تکاره‌که فری بدنه‌ ناو دهریا‌که‌وه.. تا ته‌واو ماندوو ده‌بیت له ناوه‌که‌دا، نه‌وانیش فه‌رمانه‌که‌یان به‌جیه‌یناو خزمه‌تکاره‌که‌یان خسته‌ نیو دهریا‌که‌وه، تا ته‌واو په‌له‌قازهی پینه‌که‌وت دهریان نه‌هینایه‌وه، کاتیک ته‌واو ماندوو بوو له ناوه‌که‌دا نه‌و کات دهریان هینایه‌وه، کاتیک خزمه‌تکاره‌که‌ هاته‌وه ناو که‌شتیه‌که‌ زور به نارامی و بیده‌نگی له سوچیکی که‌شتیه‌که‌دا دانیشت!

سهرنشینیانی که‌شتیه‌که‌ له حه‌کیمیان پرسى: بوچی نه‌و پیاوه‌ی فریدایه‌ ناو دهریا‌که‌وه؟ چون بوو پیاوه‌که‌ ناوا له هاوارکه‌وتن که‌وتو نیستا به نارامی دانیشتووه؟ حه‌کیم وتی: نه‌و پیاوه له نیو نه‌م که‌شتیه‌ نارامه‌دا ده‌ترساو هاواری ده‌کرد، کاتیک چوو نه‌و دهریا‌که‌وهو شه‌پولی دهریا‌که‌ی بینی، نه‌و کات هه‌ستیکرد که ناو که‌شتیه‌که‌ چه‌نده نارامه! هه‌ربویه نیستا به بیده‌نگی و نارامی بو خوی دانیشتووه! مرووف قه‌دری نارامی نازانیت، تا نه‌و کاته‌ی له ده‌ستی نه‌دات!

وەلام بەهينزەكانى حەكىم

حەكىم زۆر جار سەردانى كاربەدەستان و قازى و فەرمانرەوايانى شارى بەغدادى دەکرد، لە ھەر سەردانىكىدا وانەپەكى گەورە و چيرۆكىكى پەندنامىزى بۆ دواى خۆى

جېھىشتووہ.. لە چىرۆكى ئەمجارەدا باس لە سەردانى حەكىم دەكەين بۆ لاى قازى شارى بەغداد، رۆژتيكىان حەكىم سەردانى جەنابى قازى كردو لە نزيكويه دانىشت، لەو كاتەى پيەكەوہ گەتوگۆيان دەكرد، جەنابى قازى قەلەمەكەى لە دەست كەوتە خواروہ، حەكىم بە جەنابى قازى گوت: قولینگەكەت لە دەست كەوتە خواروہ! قازيش بە گالته جارپيهوہ گوتى: زۆر راستە كە دەلئين تۆ ديوانەى! ئەوہ قەلەمە، ياخود قولینگ؟؟؟

حەكىم بە ئاراميهوہ گوتى: جەنابى قازى من وادەزانم كە ديوانە تۆى نەك من، چونكە نازانى بە فەرمانيك كە بەو قەلەمە دەينوسيت، مالى خەلكى پى كاوولو ويران دەكەيت، «چەندين لانە بە ھۆى قەلەمى قازيەكانەوہ ويران بوون، سەدان زانا بە فەرمانيك كە بە قەلەمى دادوهران نوسراوہ لە نيو تاريكايەكانى زينداندا، ژيان دەگوزەرينن»، ئىستا تۆ پيم بلئ ئەوہ قولینگە، يان قەلەم؟؟

مەبەستى حەكىم ئەوہبوو، كە چۆن قولینگ ديوارو خانووى پى دەرووخيت، ھەرواش قەلەمەكەى جەنابى قازى ئەگەر بە دادپەرورەمانە بەكارى نەھينيت، ئەوہ لە برى ئەوہى خزمەت بكاتو مالى خەلكى ئاوەدان بكاتەوہ، مالى خەلكى ويرانو كاوول دەكات.. لە برى ئەوہى دزو جەردەو پياوگوزو خوینرپژەكان بختە نيو زيندان، بيتاوانەكان دەكاتە نيو ژوورە تاريكەكانى زيندانو ياساكان بە سەر ھەژارانو بئ دەسەلاتو بئ نەواياندا جيبەجى دەكات، بەلام گەورەو خاوەن پلەو پايەو دەولەمەندانىش ھىچ كات ياساكان كە بە پینووسى قازيەكان دەنوسریت، جگە لە بەرژەوندىي ئەوان وشەيەكى ديكە تۆمار ناكات، تاوانبارانو ئەوانەى شايستەى ژوورە تاريكەكانى زيندانن، لە شەقامەكاندا پياسە دەكەنو چۆنيان بوويت وەھا ژيان دەگوزەرينن!

خۆ ئەگەر ھەژارتيكىش تاوانيك ئەنجام بەدات، ئەوا چەندين سال لە نيو ژوورە تاريكەكانى زينداندا ژيان دەگوزەرينيت!

زۆر راستە كە وتويانە: «ياسا وەكو تەونى جالجالۆكە وايە، بچوو كەكان تىي دەكەون، گەورەكانيش دەيشكينن»!

ئامۇزكارى بالوول بۇخەلىفە ھارون

رۇژىكىيان خەلىفە ھارون چاۋى بە بالوولى حەكىم و دانا كەوت.. پىي گوت:
بالوولى حەكىم ئامۇزگاريم بكة..

بالوول گوتى: باوكو باپىرانت، خەلىفەكانى پىش تۆ لە كوئىن؟ خەلىفە ھارون
گوتى: مالاۋايان لە ژيان كىردوو و كوچى دواييان كىردوو..

بالوول: ئەى كۆشك و تەلارەكانيان لە كوئىيە؟ ھارون: ئاماژەى بۇ كۆشك و
تەلارەكانيان كىرد و تى: ئەوانە كۆشك و تەلارەكانى ئەوان..

پاشان بالوول گوتى: ئەى گۆرەكانيان لە كوئىيە؟

خەلىفە ھارون: ئاماژەى بۇ گۆرستانەكەيان كىرد و تى: ئەو ھەش گۆرەكانيانە..

بالوول گوتى: كەواتە ئەو ھەش كۆشكەكانيانە و ئەو بەرەھەش گۆرەكانيانە، دىنيام كە

كۆشكەكانيان ھىچ سودىكىيان پېناگەيەنپت لە گۆرەكانياندا!

ھارون وتى: زۆر راستە.. زياتر ئامۇژگاريم بکہ..

بالوون گوتى: كۆشكەكانى تۆش لە دنيادا گەلەك فراوان و خۆشن، خۆزگە

گۆرەكەشت لە پاش مردنت فراوان و خۆش دەبوو!

ھارون دەستىكرده گريان و گوتى: زياتر ئامۇژگاريم بکہ..

بالوون گوتى: ئەگەر تۆ ببیتە خاوەنى گەنجينەو خەزىنەكانى كيسرا، سەدان

سالىش تەمەنت بېت، نایا گۆر كۆتا مال و دوا ئارامگەى ھەموو مروّفەكان نييە، لە

بارەى ھەموو ئەو شتانەو پرسیارت لىناكەن كە تۆ بوويتە خاوەنى؟

خەليفە گوتى: بىگومان..

پاشان ھارونە رەشىد گەرايەو مالدەو، پاش ماوہيەك نەخۆشكەوت، نەخۆشبيەكەى

تەنھا چەند رۆژيكي خاياند، ھەستىكرد نەخۆشى مەرگەو ھەستانەوہى ئاستەمە...

وتى: ھەموو سوپاكەم بۆ ئامادە بکہن، با ھەمووان شمشيرو قەلغانەكانيان بە

دەستەوہ بېت، ھەموويان بە فەرمانى خەليفە لە گۆرەپانى شاردا كە ژمارەيەكى

يەكجار زۆربوون، ئامادەبوون، كاتىك خەليفە چاوى بەو سوپا زەبەلاحە كەوت،

دەستىكرده گريان، پاشان وتى:

ئەى ئەو زاتەى كە ھەرگيز مولكو دەسەلاتت لەناوناچىت، بەزەيىت بېتەوہ بەو

كەسەدا كە مولكو دەسەلاتى لەناودەچىت!! خەليفە بە گريانەوہ ئەوہى گوتو بۆ

دوچار چاوەكانى لىكناو مالاوايى يەكجارى لە زيان كرد..

«ھىزو دەسەلاتو سوپاو سەربازى زۆرو مولكو سەرۆتوسامان،

ناتوانىت مروّف لە مردن رزگاربات»

پيرست

- ۵ ..... کورسى خهليفه
- ۸ ..... مروّف له گلّه، نايّا به گلّ نازارى دهگات؟
- ۱۰ ..... ههموو سامانهگهت، يهکسانه به يهک پهرداخ ئاو
- ۱۲ ..... کيزؤلهيهكى جوان
- ۱۴ ..... بالتولّو بازركان
- ۱۶ ..... گهيشتن به لووتکه ماندوو بوونى دهويت
- ۱۸ ..... بوّنى خواردن دهفرؤشريت؟
- ۲۰ ..... هزار دينارى زيپر
- ۲۲ ..... کاممان شيتين؟
- ۲۴ ..... بالتولّو فهرمانرّهواى كوفه
- ۲۷ ..... بالتولّو كؤشكى خهليفه
- ۳۰ ..... بالتولّو جونهيدى بهغدادى
- ۳۴ ..... ماسيفرؤش
- ۳۸ ..... بالتولّو بازركان و بوّنفرؤش
- ۴۴ ..... بالتولّو بهرپرسياريتى مشكهكان
- ۴۷ ..... بالتولّو ئيستريك فيرى خويندنهوه دهكات
- ۵۲ ..... خوانى نيوهرؤ
- ۵۴ ..... چارهسهرى كيشه دادوهرييهكان
- ۵۷ ..... وهلامدانهوهى مهتهلهكانى خهليفه هارون
- ۶۰ ..... ليكدانهوهى خهون

- ۶۲ ..... مامه‌له‌ی نیوان بالوول و خاتوو زوبه‌یده
- ۶۷ ..... گه‌شتیاریکی بیانی
- ۷۰ ..... وه‌لامه دروستو به‌هیزه‌کانی حکیم
- ۷۳ ..... که‌شی نارامی ناوماال
- ۷۶ ..... بویری بالوولی حکیم
- ۷۸ ..... بویری بالوول له به‌رامبر خه‌لیفه‌دا
- ۸۱ ..... بالوول و پزیشک و فه‌یله‌سوف
- ۸۳ ..... بالوول و مامؤستای به‌غدادی
- ۸۸ ..... مزگه‌وتی بالوول
- ۹۴ ..... په‌رینه‌وه به‌سهر پرددا
- ۹۷ ..... دزی له پیناوی برسیتیدا
- ۱۰۰ ..... موچه‌ی مانگانه‌ی بالوول
- ۱۰۲ ..... بالوول و عه‌بدوئلای کوری مباره‌ک
- ۱۰۴ ..... حه‌جکردنی خه‌لیفه هارون
- ۱۰۶ ..... بالوول و پینه‌چی
- ۱۰۹ ..... ماسی تازه
- ۱۱۰ ..... بالوول شه‌پؤله‌کانی ده‌ریا
- ۱۱۲ ..... وه‌لامه به‌هیزه‌کانی حکیم
- ۱۱۴ ..... نامؤژگاری بالوول، بو خه‌لیفه هاروون

کاتیکی خوۆش، بەسەر بەرە لەگەڵ حیکمەت و
 دانایی، پەند و ئامۆژگاریی، و تەهی جوان و پەرمانا،
 تێکەڵ بە بزەو پێکەنین و قسەهی خوۆش و بە توێکڵ،
 لەگەڵ حەکیمی دانا، بالتولوولی مامۆستای عاقلاندا!

نرخ: «٤٠٠٠» دینار